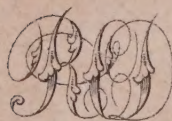

18246/A/1

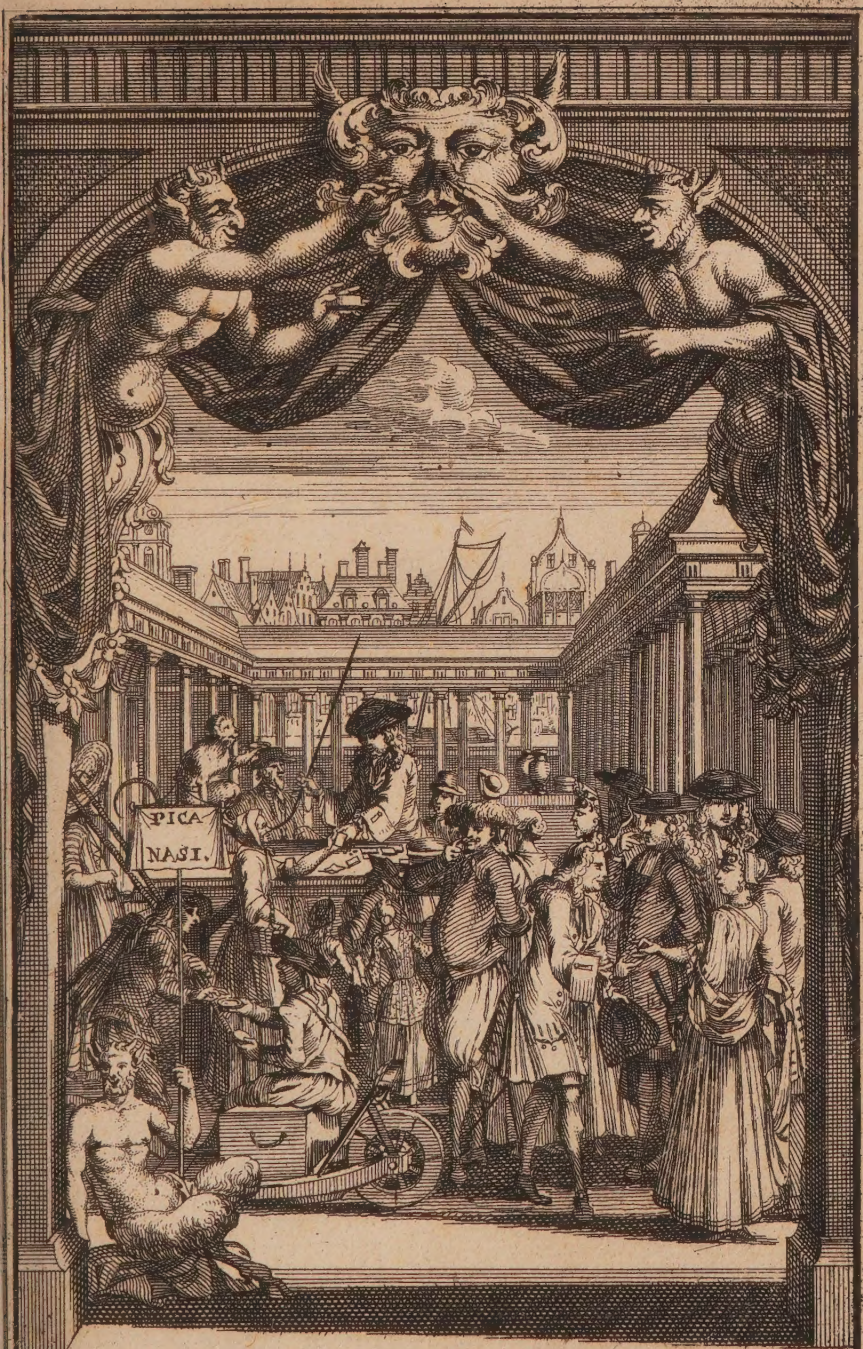

٢٠٨

P. Schynvoet. Del. eo. fec.

AMSTELODAMI
Excudit Johannes Oofterwyk.
MDCCLXVI.

DISSERTATIO SATYRICA

PHYSICO-MEDICO-MORALIS

DE

PICA NASI,

SIVE

TABACI STERNUTATORII

Moderno abusu, & noxâ.

AUTHORE

JOANNE HENRICO COHAUSEN

Hildesiensi. M. D.

AMSTELODAMI,

Apud JOANNEM OOSTERWYK.

CID MDCCXVI.

AD ZOILUM.

Nasutus sis usque licet, sis denique Nasus,
Quantum noluerit ferre rogatus Atlas*.
*Permites tamen, ut sale sic mordace fricetur,
Quò Camarina tuis naribus atra fluat.
Nè perdas operam Nasum stimulante tabaci
Pulvere, sat satyræ cuspide punctus erit.
Sternue nunc, & nare fragor tonet altus obesa
Ipse ego quàm dixi, dicere plura nequis.*

* Martialis.

EPIS T

EPISTOLA DEDICATORIA

V I R O

Ornatissimo & Doctissimo

D^o. HENRICO GRASPERO

AMSTELODAMENSI

THEOLOGO ET ARTIUM MAGISTRO,

Suo, & inprimis Ιατρικῆς,

AMICO MAGNO

COHAUSENUS. M. D.

Salutem & Hygæiam.

Um hactenus nobis longo licet terræ marisque intervallo divisus, de variis in Rep. literariâ novis familiares literæ frequentius colloquium fecerint, nunc etiam aliquando hac Te paginâ publicè affari adlubescit. Significaveram nuper inter cœteros meos calami vix unquam otiosi fœtus, dum *Neotheam* jam

ulti-

* 3

ultimis nundinis lipsiensibus in
lucem emissam parturirem, etiam
Dissertationem de Picâ nasi horis
subcisivis mihi esse subnatam,
quæ vexatissimos tabacophilorum
nasos sat multo sale defricaret.
Placuit sic Tibi quidem *Neothea*
argumenti novitate & utilitate, ut
eam pro bono publico in usum pa-
triæ tuæ è Germanico in Belgicum
idioma operâ sanè Herculeâ, quæ
publicum hîc meretur elogium,
transferre nunc sedulus allabores.
Nec minus sic arrisit & materiæ &
tituli novitate hæc de Pica Nasi
Dissertatio, ut in temetipso Pi-
cam concitatam esse rescripseris;
non illam quidem prurientis nasi,
sed curiosæ mentis, hujusce mor-
bi, sive physicum sive moralem
dixeris, indolem ac conditionem
pro eo, quo in res Physico-Me-
di-

dicas ferris affectu & studio, plenius cognoscendi. Verum mi Amice, æquane ista tua est Picæ meæ orexis? Est tibi nasus terrefimus, est defæcatissimum cerebrum, ut ejusmodi non indigeant everriculis. Scripta hæc dica est obæsis naribus, quibus infestus est veritatis odor, quo tibi nil jucundius gratiusque. Attamen, candidè fateor, placuit mihi summoperè tuus iste appetitus, quem nolim te appellare Picam, nisi hanc meam Dissertationem inter res quoque maximè absurdas velis collocare. Illum igitur ne, quod aliàs fieri amat, rei desideratæ longiori remorâ permittam elanguescere, hac confestim submissâ visum est non tam satiare quàm delinire.

*En igitur illam traditam curæ tuæ,
Quin dedicatam Nomini tuo accipe,*

*Prodire confestim hanc jube in lucem
rogo,*

*Quò prurientis pluribus nasi auferat
Picam juvenibus, & puellis, & viris,*

Accipe Vir literatissime munusculum hoc ingenio tuo, Doctrinaeque, imò singulari erga Medicinam affectui debitum, ceu amicitiae nostrae tesseram. Nolim tamen Picam hanc Satyricam musis tuis severioribus obstrepere. Satis est, si eam in Bibliothecae tuae perelegantis angulo mutam refidere, & ad alios, quos Satyrae delectant Camænae, per eruditi Belgii Provincias, sat loquacem quantocyus abire permittas. Vale Musarum Ocelle, non valetudine tantum felici, sed & ipsa felicitate dignus. Vredenæ Westphalorum Pridie Nonas Junii. MDCCXVI.

T A-

T A B A C E N T H U S I A S T I C O N.

L Ector adesto. *Tuum Nasum volo. Porrige. Forsan
Obstructus nimium, forsan obesus erit.*

*En Nasi Medicum; Picæ qui pharmaca promit,
Pharmaca purgandis naribus apta tuis.*

Omne feret punctum nares purgando. Times ne?

Et quo pungat habet, quoque titillet habet

Re Medicâ Cous, Satyrâque alter Juvenalis

Ingenio Plato, Roscius eloquio.

Expertus curam Nasus nisi sit bene punctus

Purgatusque, latron dic, licet, esse malum.

Clar. Viro Amico suo integerrimo
de Picâ Nasi differenti posuit Tabacum
captans Nasale non tamen Picans Ami-
cus notus anagrammate.

GERMANUS DONO HUMNINCINUS.

A M I C I
INTIMI APPLAUDENTIS
D E
P I C A N A S I
V A T I C I N I U M.

Rursus Amice paras nunc strictus nunc pede liber
Grande quid, & quod vel Nasus prae grandis anhelet?
Jam laxas video nares trepidare; subintrant
Dum stimuli, atque acri punguntur cuspidae Veri.
Os populi meruisti, Naso adversa locutus.
Quis populi sermo? Quis? fœda Catharmata Nasi
Petophili sistenda, minus quoque nunc per avaros
Ungues iturum Tabacum. Vis tanta libelli est.
Callidus excusso populum suspendere Naso
Malorum transibis ubique per ora Virorum.
O quot hic auriculas capiet liber, undique tritus
Et crebris maculis signaturisque notatus?
Vir leget & Juvenis, leget & Lestissima Virgo
Quos sale pungenti licet ipse fricaveris, omnes
Ingenio compulsæ tuo præconia dicent:
Ast nec ego meritas desistam promere Laudes.

Amicus ex intimis
intimus

HENR. PAR L'HERRE.

PRÆ-

PRÆLOQUIUM

A D

LECTOREM.

 Es mephyti plena est
movere camarinam. Res
plena periculo uncos
irritare nares. Fateor,
utrumque facio, dum Satyrâ
nasalem perstringo pulverem, &
in uliginosis plurium naribus jam
fracidas tabaci sordes moveo. Fa-
teor excutitur

Turbidus hîc Cæno vastâque vo- Virg. b.
ragine gurgēs. *Æn.*

Nasus inquam tot nasutissimo-
rum, in quo à multis jam annis
nigro turbida limo colluvies im- Luc. 4.
mota jacet. Et primus quidem, Pharf.
quod sciam, hosce datâ veluti
operâ irrito crabrones. Quid nî
metuam ibi & ipse fordidari,
hîc pungi? Verùm jacta est alea.
Spargo & dissipō pulverem. Fu-
rio-

AD LECTOREM.

riosæ apes turmatim involantes injecto pulvere consueverunt subfidere. Forsitan fors eadem manebit Nasutulos. Neque mihi motæ camarinæ nocebit putor, qui me veritatis munivi pharmaco. Qui inquam rectæ rationis & experientiæ, verissimorum quoque exemplorum scuticâ pravum illum sexu virili jam à duobus fere seculis inveteratum, in fæmineo autem novitium tabacini pulveris per nares captandi morem generosè castigo; nullius tamen injuriosè proferens aut laceffens nomen, sed innocuis ludens salibus & Nasi humani carpens modernam Picam. Acriter fateor utriusque sexûs tango nares. Sed Hellebori potu opus erit eoque sanè meraco ei, qui se tactum dixerit :

Adeste ergo, quibus jam pridem aut intra nares ex luto tabacino concrevêre crustæ, aut etiam illius stimulis acrius emunctæ sunt nares. Non celo
vos,

P R Æ L O Q U I U M

vos, cupio, si fieri potest, loqui propitiis naribus, & auribus vestris, sin minus; dicam & iratis. Dicam quod passim fit, dicam quod non invita jussit minerva, sive hic tacito naso miretur, sive ille rigido indignetur. an liberè propalata veritas *Tongilianis*, qui ^{Martial.} *nil præter nasum habent*, pla- ^{l. 12. Epig. 39.} ceat displiceatve, parum sollicitus sum, qui ut culpam vitarem, vera scripsi & læsi neminem.

Acrimonia styli si fortè quem offēdat, (quantumvis illa rerum certè utilium amænitate sit temperatus) is meminerit, Tabacum utcunque acre non lædere pungendo. Hæc satyra punget multos, non lædet. Etiam puncturis curantur morbi, puncturis evacuantur subcutanei vapores. Puncturis exantlatur vitiosus sanguis. Tentandum & mihi, an his puncturis, quæ nullam tamen sanguinis stillam evocabunt, multorum queam

cor-

A D L E C T O R E M.

Epist. ad
Lucil. 52.

corrīgere morem sanitati perniciosum. Pungam quidem plurimos ad vivum, sed qui inde dolorem injustè sentiunt, recorderentur verborum Romani Sapientis : *Nunquid æger laudat Medicum secantem ? Tacete, favete, & præbete vos curationi. Etiam si exclamaretis, non aliter audiam, quàm si ad tactum vitiorum vestrorum ingemiscatis. Testari vultis attendere vos, moverique rerum magnitudine ? Sanè liceat, ut quidem judicetis & feratis de meliore suffragium, quid ni permittam.*

Virg. 4.
Ge.

Verùm nescio, quam medelæ fortunam hîc mihi mens præsaga promittat. Inæquales sunt temporum, affectuum animorumque vices. Fortè quod carpis hodie primâ lectione, cras laudabis imitatione; & Naso modum statues prurienti. Sin minus; per me licet, pixidem tuam tabacariam basia, rebasiaque, & narium *levi rimosa cubilia limo Hispaniæ latè inducas.* Sed

PRÆLOQUIUM

Sed iterum alios nec fortè
vanos hìc auguror strepitus. E-
tiam sexus infirmior, sive si ap-
pellationem hanc ægrè ferat,
pulchrior hìc submittendus est
curæ. Nam & ille Tabaci sic
inescatus est lenociniis, ut ex
assiduis ejus contrectationibus &
Nasinsertionibus (Nemo me cri-
minis læsæ latinitatis reum ad
Aristarchi tribunal deferat, si
verbo interdum ad novi hujus
moris exigentiam novo utar)
non vereatur fordidari, nec pœ-
dorem inde metuat, neque con-
trahat pudorem. Vidi sæpe &
obstupui, tacitusque mecum risi
informes istas ex tabaci pulvisculo
fæminis ductas in ore & sub naso
notas. Sæpe de his nonnullas
monu.

— *Ne stercore fæda tabaci*
Atria displiceant oculis venien-
tis amici.

Juvenalis
Sat. 14.

Sæpe tamen plures monere ve-
tuit

AD LECTOREM.

tuit sexûs dignioris reverentia. Quibus suavior erit pro verbis litera. Saltem non eum incutiet ruborem scripta, quàm præter expectationem vivâ voce facta reprehensio. Neque enim hanc illamve in specie, nisi sub alieno & ficto nomine, sed universim omnes Nicotianæ tanget amasias. Quarum oculis tabaci in naribus & fumi in ore fæminæ foeditas sic objicietur, ut quantum à sexûs sui decore abeant, semetipsas in hoc veluti speculo ad vivum repræsentatas conspicientes intelligant. Nemo dixerit me furdis narrare fabulam, hunc laceffendo sexûs imberbis morem Eruditorum idiomate, quod non intelligunt. Certè erit horum illis interpretes. Non deerit, qui explicabit imò fortassis, nisi ipse præstitero, qui hæc in linguam transferre vernaculam operæ pretium judicabit. Visum tamen fuit hanc ob causam hic pluribus in locis esse bilinguem.

Cum

PRÆLOQUIUM.

Cum enim innumeras saltem per Westphalias Bataviamque reperias, quæ linguam callent gallicam, pro illis hinc inde quædam interspergere lubuit Acroamata; licet certus sim, illarum mihi haud conciliatura favorem, quem tamen Divæ Veritatis gratiæ longissimè postpono. Hic igitur nil amplius est, quod moratur, imò ne malignus quidem *Papili* nasus, quin telam inceptam pertexam. Præloquio igitur hic terminum statuo, cui monitum *Juvenalis* inscribo. Scilicet, dum aliquando Petophilus ad necessitatem tabaco sternutatorio utitur, saltem ejus.

Ne perfusa luto sit porticus.

Sat. 14.
l. 5.

☞ Si quosdam artis Terminos in Picâ Nasti occurrentes Lector quispiam forsitan non intellexerit, consulat Appendicem.

**

DIS-

DISSERTATIONIS SATYRICÆ

D E

P I C A N A S I,

S U M M A R I U M.

P A R S P R I M A.

De Tabaci sternutatorii moderno
abufu.

- §. I. *Explicatur, & defenditur Dissertationis titulus de picâ nasi.*
- §. II. *Prima Origo & ansa pulveris sternutatorii.*
- §. III. *Usus illius utilis hodie pravo more & consuetudine in pessimum abufum mutatus.*
- §. IV. *Tabaci sternutatorii usus per omnes status hodie passim obvius & familiaris.*
- §. V. *Mos pulverem tabaci naribus attrahendi etiam sexui fæmineo hodie usitatus.*
- §. VI. *Pulveris Tabaco-Nasalis capiendi varii prætextus.*
- §. VII. *Pulveris tabacini inordinatus ac intempestivus usus.*

§. VIII.

- §. VIII. *Immensa pulveris tabacini Dispendia.*
- §. IX. *Pulveris tabaci Nasalis Variæ species.*

PARS SECUNDA.

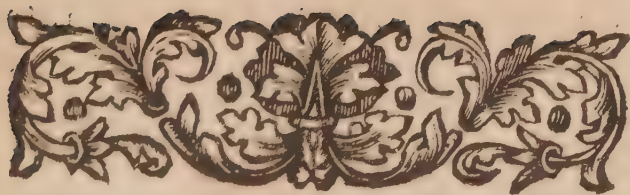
De Tabaci sternutatorii Noxâ.

- §. I. *Odoratus abusu sternutatorii in multis valde imminutus, in pluribus penitus sublatus.*
- §. II. *Tabaci Nasalis abusus vocis tollit gratiam.*
- §. III. *Pulvis tabaci longâ assuetudine quam Naso tribuat constitutionem.*
- §. IV. *Visus nimio pulveris tabaci usu planè amissus.*
- §. V. *Auditus pulvere tabaci narino-ferino omnino abolitus.*
- §. VI. *Pulveris tabaci abusus cerebro inprimis noxius.*
- §. VII. *Tabaci pulvis pectori & pulmonibus perniciosus.*
- §. VIII. *Histrioni Comico ad tabaci elogium respondetur.*
- §. IX. *Dissuadetur adolescenti abusus tabaci sternutatorii.*
- §. X. *Dissuadetur corporis aridioris seni Tabaci sternutatorii usus.*

§. XI. Tabaci fumum uſus ſexui
ſeminis inutilis ac probruſus ſibi
itur.

§. XII. Pro uiride ſexui ſemine e-
tiam fumus tabaci deſuſcitur, imo
creto ſenſu ſuſcitur.

DISSERTATIO SATYRICA
D E
P I C A N A S I.
P A R S I.

De tabaci sternutatorii moderno
abufu,

§. I.

Explicatur & defenditur titulus.

Irandum Symptoma PICA
est, & depravatus, nedum
aliquando brutalis appeti-
tus, quo quis insigni vo-
luptate & desiderio in res
sæpè absurdissimas fertur. Affectus
quidem ex stomachi vitio, inprimis
circa orificium superius laborantis, sed
in quo simul afficitur & phantasia, &
gustus, & odoratus. Laborat phan-
tasia, cui rerum etiam pessimarum
ideæ sub specie boni, jucundi, aut
A utilis

2 DISSERTATIO SATYRICA

utilis repræsentantur. Non enim stomachus sed phantasia est, quæ appetitum ad ista determinat. Afficitur gustus, dum res non rarò detestandi saporis, ut terra, cineres, pix, axungia curulis & vel ipsa hominum animaliumque excrementa serviunt pro cupiditiis. Afficitur odoratus, dum summo fœtore aliis molesta superare videntur balsamum, & præ Arabum placent thymiamate. Et hanc Picam revera naso quoque advenire testantur Medicorum Ephemerides. Salmuthus exemplum affert Virginis picantis, quæ veterum librorum à tincis blattisque croforum situque prorsus corruptorum fœtore ita delectabatur, ut naribus per totos dies in illos immisfis odorem maximè, ut dicebat, suavem hauriret. Borellus aliud recenset exemplum puellæ picantis, cui odor corii instar balsami ita suavis est visus, ut quo hunc perciperet, illud semper in ore detinuerit, & masticaverit. Calceos vetustissimos sic deperiit, ut eorum odorem fœtidissimum moscho & ambræ compararet. Notant porrò medicorum Principes, iis præcipuè hunc contingere affectum, quibus debiliores sunt animæ, & in proprias pas-

Conf.
Ephem.
Germ.
Cur. Dec.
2. An. 5.
App p. 16.

Cent. 2.
Obs. 63.

Cent. 4.
Obs. 2.

passiones mentis exile est imperium, ac volupe potius & præcipuum exercitium, linguæ & irrationalis ventriculi motibus auscultare.

Quibus omnibus pensitatis perpetuum illum pulveris tabaci sternutatorii appetitum meritò & fat aptè Picam Nasi appellare videor. Afficitur enim primùm quidem nasus, dum nervi ejusdem sensorio implantati perpetuis quasi Crispationibus Nicotianæ odorem anhelant. Laborat Phantasia, dum ejus cum delectamento sæpiùs sumptæ ideæ solitâ nervosarum & membranosarum intra nares fibrillarum vellicatione ita primo sensorio, ubicumque tandem stabuletur, aut menti potius offeruntur, ut pertinaciter ejus attractioni indulgere sit necessum. Qui quidem appetitus aliquando ita inordinatus est, ut quo ad hunc plures satis deliri videantur. Quis enim nescit melancholiâ affectos circa unum fortè alterumve objectum planè delirare, cœtera aliàs prudentissimos. Itali hominem insanum idiomate suo *intabaccato* appellant, aptissimâ sanè hîc, si alicubi, applicatione. Quis enim pulveris tabaci fatuâ captos orexi & insatiabili picâ, non appellet *intabaccatos*,

4 DISSERTATIO SATYRICA

id est mente , aut naso saltem non satis sapientes?

Pica producit rei absurdæ appetitum, & jucundam , frequentem copiosamque assumptionem. Eadem progenerat *Tabacorex*. Licet pessimi sit odoris saporisque , appetitur tamen ardentius , capitur abundanter , & nunquam eo nasus satiatur. An putas verò hos satis passionibus dominari , qui tantum à se non obtinent , ut naso imperent? Tam profunda esse consuevit nasalis hujus appetitûs impressio , ut ne alia quidem externa objecta , & ne maxima quidem rerum agendarum multitudo ejus motum & instinctum suppressere valeant. Ubi namque & alia plurimum urgent negotia , hic interim non cessat stimulare. Sua quidem siti , sua fami sunt tempora , sed Picæ nasi nullum est determinatum , quando omne est opportunum. Quanta sit *Orex*is tabacinæ violentia , exemplis infra patefcet , quæ adeo sæpè quidem intenditur , ut jure *Tabacomania* dici possit , nec morbo nec mortis ipsius ferè articulo illi frænos injiciente.

Varii dantur in foro medico appetitus. Datur *Cynodes Orexis* , appetitus caninus. Datur *Bulimia* , appetitus bovi-

bovinus. Sed *pica* appetitus est imprimis fœmininus quamvis sæpè viri ac juvenes illo corripantur. Et certè hodie fœminæ quoque Picâ nasi laborant, ceu eam inferius vivis coloribus depingam. Mulieres gravidas, infestari picâ stomachi, quam cittam vel malaciam appellant, transeat cum cœteris sexûs, in illo statu erroribus: In-nuptas quoque puellas rerum absurdarum aliquando teneri desiderio, excuset ad id disponens humorum faburra, & Blas uteri despoticum. Sed quod utræque corpore sanæ, solâ incitante aut voluptate, aut malâ consuetudine, aut novo *Galanteriæ* more (Liceat Eruditorum veniâ huic verbo donare Romanam Civitatem:) nasi Picâ detineantur, nescio an mentis satis sanæ sit indicium. Viros autem, quos natura sic constituit, ut pathematum suorum valeant esse domini, ad vilissimam Nasi servitutem abjectos esse, numquid aliud est quàm ultronea infania?

Definitio igitur Picam Nasi, quod sit inordinata citra necessitatem, & nullâ habitâ aut temporis aut loci ratione, sub vario sæpè prætextu, tabaci sternutatorii naribus ingerendi cupiditas, utrique sexui hodie communis, &

6 DISSERTATIO SATYRICA

difficulter, ubi semel invaluerit, curabilis. De hoc igitur morbo, five physicum velis five potius morale, præsens Dissertatio aget. Addo quicumque es lector

*Iraſci noſtro nolis Naſute libello,
Eſt Naſus, non eſt vita, reprêſus eo.*

§. II.

Prima Origo & anſa pulveris ſternutatorii.

NEceſſitas inventionum mater, ptarmicorum uſum reperit jam multa ante ſecula. Narium naturalis iſta eſt conformatio, ut & à cavitate offis frontalis ductum excretorium, & ab auribus aquæ ductum ad narium confinia exporrectum, tum ductum lacrymaleni nerveum punctis lacrymalibus continuum, tum denique plurima vaſa excretoria ab interiori tunicâ glanduloſâ poſſideant. Per quos tubulos & cerebrum & aures oculique excrementum quoddam five aqueum viſcoſumve five ut nonnulli quoque credunt, vaporoſum naturaliter transmittunt & evacuant, ut id clarè oculis ſubiicit

Ana-

Anatome, & celeberrimi *Nicolai Ste-* Obs. Anat.
nonis, Julii Casserii aliorumque indus- App. d.
 tria detexit. Quando igitur hi cana- Nat. Var.
 les à lymphâ crassiori, mucove viscidio- Pentæsth.
 re, quod non rarò accidit, obstruun- r. 3. S. 1.
 tur, utiliter in usum vocantur ptarmica c. 18.
 sive pulveres sternutatorii, qui subtili
 & volatili sale & ductus aperiant, &
 impacti muci coagula resolvant, & suâ
 acrimoniâ fibras tunicæ narium maximè
 sensibilis irritantes violentum sternuta-
 tionis motum ad remoras istas excu-
 tiendas concitent.

Priusquam Nicotianam Orbis Eu-
 ropæus conspexerat, nostrates herbæ
 cephalicæ acriores, Majorana, Be-
 tonica, Origanum, flores Liliorum
 Convallium, Helleborus uterque plu-
 resque ejus fortis aliæ pulveribus ptar-
 micis materiam præbebant, ad usum
 providæ antiquitatis parcum & dun-
 taxat necessarium. Posteaquam verò
Columbus remotissimas novo sub sole
 terras quæritans, in alium veluti Co-
 lumba Noëa orbem evolans, non oleæ
 quidem ramum, sed exotica tabaci fo-
 lia ore (nam id de iis ad fumandum
 accensis aptè dici potest.) secum detu-
 lisset, fortè nautæ & milites, & assi-
 dens Verna triremibus casu experti
 sunt,

sunt, eorum in navi reconditorum exspirantem pulvisculum naribus exceptum excitare flernumina; quibus & mucosa adduceretur illuvies, & sub humidiori frigidiorique aurâ caput levaretur. Vix casus hic genuerat experimentum, à turba nautica deinceps primò in usum deductum, mox, ut nova assolent ex peregrinis terris allata omnia, ad Hispanos, Anglos, Batavos, demum & ad Italos, Gallos, & Germanos, aliasque nationes provolvit sat celeri progressu, in usum prius utilem, mox in supervacuum, tandem etiam in voluptuarium abiens. Nunquid enim, ô rem risu dignam! etiam nunc intra nares Voluptati parentatur? Dico parentatur, in quibus cumulos & quasi tumulos construunt Nicotianæ amatores, quibus odoratui aliisque sensibus funera faciunt, certè non justa, injusta maximè. O miseros sui Vespillones intabaccatos, qui ante destinata corpori fata ejus sensoriis immaturam necem inferunt, & ceu ille apud Martialem *Pincens* suos dentes, hic oculos, aures, aliosque sensus ad tumultum quasi præmittunt, ut infra latius exemplis ostendetur.

L. 8. Epigr.
57.

§. III.

*Usus Tabaci sternutatorii utilis hodie
pravo more & consuetudine in pessimum
abusum mutatus.*

ITa nempe jamtum inoluit mos ille
novus nasales prensandi pulveres, ut
hodie apud innumeros illo nihil sit
antiquius, quos tamen nec invitat uti-
litas, nec cogit necessitas, folius con-
suetudinis saltem imperio obsecundan-
tes. Prô hominum fidem! quæ in
tabaco sunt illecebræ, ut ejus pixidem,
tamquam Amasiam Venustulam etiam
depereant prudentes? etiam efflagitent
magnæ mentes? Videtur illud *Loto*
simillimum esse *Homericae*, quam qui
semel degustârant, sui quasi immemo-
res ab illâ Regione recedere non po-
terant. Prô quanta pravæ consuetu-
dinis est tyrannis, cui qui semel, colla
subdidit, nequit impofterum retrahere!
mira sunt *Nicotianæ* præ omnibus
mundi herbis fata, dum vertitur in
abusum. Sumitur minutim, carptim,
raptim, mane statim, ore & nare
trahitur certatim, à multis vix inter-
polatim, consumitur unciatim, & vel
A 5 ab.

ab uno homine ad plures libras annuatim. Hic mos est passim. Farciuntur nares ubertim, glomeratim, & preffim, desideratur efflictim, captatur vix discretim; paucissimi sunt, qui contemptim habeant. Certa hodie in eo quaeritur Civilitatis species. Vix quisquam haurit ex pixide, quin eam ad lævam dextramque præsentet. Pixis tabacaria liberales facit. Gratissimum consuevit esse beneficium, quod paratum est, facile occurrens, sine mora acceptum & sine accipientis verecundiâ. Tale profectò hic pulvis est, qui etiam antecedit desiderium cujusque, & adest antequam rogetur. Non expectatur amici postulatio, ultro offertur, neque etiam, si ad rogandum os concurrit, rubor petenti aut danti suffunditur. In societatibus & conventiculis passim nil familiarius est, quàm carptim diripere aliquoties intra horam, & præsentibus dividere herbam hanc, Bonum Communicabile. Nec facilè quisquam ad eam nares corrugat. Præsentatur exiguum munus, gratum tamen. Non abhorretur ne intra templum quidem, ne intra septa sacrorum, ut vetus habet paræmia, quasi malum ubique, domi, forisque necessarium. Sunt qui-

DE PICA NASI. PARS I. II

quibus ne in sella quidem Patrocliana
& Cloacinæ sacello ab eo sint feriæ.
Molestus interpellator Venter est, sed
fame urgente. Verùm & hodie est
Nasus, nullâ tamen necessitate pre-
mente. Verè apud Homerum dixit
Ulysses:

*Non est improbior res altera nare mo-
lestâ,*

*Quippe vel invitum meminisse sui ju-
bet, etsi*

*Valde animo crucieris & angat pectora
mœror.*

Prô quanta est inveteratæ consuetu-
dinis tyrannis! quanta servitûs etiam
in Dominis! Nuper Nobilis *Nasidie-
nus* in rheda mihi viæ comes, nâsi hoc
pabulo in ejus pixide, nescio quo casu,
deficiente, identidem id ex mea cap-
sula, qualem tamen me nunquam
gestare jam aliquoties monueram, exi-
gebat. Inanem igitur suam continuò
olfaciebat avidis naribus, quasi ex eâ
venaturus extremam animam. Risum
dissimulare non potui, & causam ro-
gatus recitavi illud Phædri:

Fabul. XL.

*Anus jacere vidit epotam amphoram
Adbuc falerna fæce & testâ nobilem,
Oda-*

12 DISSERTATIO SATYRICA

*Odorem quæ jucundum latè spargeret :
Hunc postquam totis avida traxit na-
ribus,*

*ô. suavis anima, qualem te dico bonam
Antehac fuisse, tales cum sint reliquæ?
Hoc qui pertineat, dicet qui me noverit.*

Arrisit Nasidienus, & rem quoque non aliter cum pixide tabacariâ se habere fassus est, ut non inficetè quis eam appellaverit *Eburneam pixidunculam, domum bene olentis animæ recreandis naribus.* Poterat profecto ille cum anu Plautinâ pauculis mutatis repetere, & sic ludere cum suâ vacuâ pixide :

Curcul.
Act. 1.
Sc. 2.

*Flos veteris Tabaci meis naribus objec-
tus est.*

*Ejus amor cupidas has prolicit ad pixi-
dem.*

*Ubi, ubi est? prope me est. Evax!
habeo. Salve Anime mi,*

*Narium lepos. Ut ego pulveris tui cu-
pidus sum?*

*Nam omnium unguentûm odor præ tuo
nautea est,*

*Tu mihi stacte, tu cinna momum, tu rosa,
Tu crocinum, & casia es & bdellium.
nam ubi*

*Tu profusus; ibi ego me pervelim se-
pultum. Sed*

DE PICA NASI. PARS I. 13

Sed quum adhuc naso odor subsequutus es meo;

Da vicissim meis naribus pulvisculum.

Nihil ago tecum. Ubi est ipse? ipsum expeto

*Tangere, invergere in me odores tuos
Sine confestim. Sed heu abiit!*

Ita passim nasus Comædus est cum suâ
Tabacchierâ: (ignoscite verbo novo, sed
è latio deducto :) ut ex omni statu
personæ hanc verè ludicram cum naso
scenam agere hodie non erubescant,
ceu jam spectabimus.

§. IV.

*Tabaci sternutatorii usus per omnes status
hodie passim obviis & familiaris.*

TAndem Nicotiana omnibus in terris Juvenalis,
quæ sunt à Gadibus usque auroram
& *Gangen* communis est. Tandem
abiit à Triariis ad ipsas Tiaras, ex haris
ad aras, è castris ad rastra & rostra.
ubique aditum obtinet vel fumo pla-
cens vel pulvere, Præpotens hæc Orbis
Brasiliani Dea, Verginiis in arvis sata
& nata, Regni vegetabilis Regina,
per mundi tractus universos Domi-
na

14 DISSERTATIO SATYRICA

na hodie despota , cui tot serviunt
omnium nationum ora fumigantia , tot
famulantur myriades manuum , fistulas
pixides & capsulas fabricantium , tot
mancipantur tributarii nasi ante faciem
omnium populorum ; cui plura indies
fiunt fumi & sacrificia , quàm magnæ
olim Deûm Matri *Cybele* ; Heroïna
inter viros latè dominans , nec minus
inter fœminas pro more novo impe-
rans ; Hygeiæ mater dicam an nove-
rca ; morborum tacita dicam Confæ-
deratrix , an Victrix ; individua Cini-
florum & fumivendulorum comes ;
otiorum & negociorum fidelis socia ;
in aulis principum , in caulis rustico-
rum contubernalis ; Togatæ & Sa-
gatæ Palladis affecla.

Qui gloriam Agonisticam indipisci
volebant , hos dicebat Vates Lyricus
Colligere pulverem Olympicum , scilicet
non indecoro pulvere sordidus discedebat
è palæstra luctator. Hos nunquid imi-
tari dicemus sordidulos illos Nicotianæ
pultos , qui in pulverulento hoc stadio
tam strenuè decurrunt ? nunquid rur-
sum cum Vate dici potest ?

*Quales extiterint pueri innuptæque
puellæ*

Atque

*Atque adolescentes in olympico
Pulvere. —*

Tales & hodie versari in nasali? intra
Palladis Orchæstram, & Philomusos
videbis nullo non tempore prensare hæc
libamina, è naso non diu post recidua.
O formosulos Apollinis filios! hodie ut
cum Scitissimo Thorio loquar,

*Non satis est pueris salebroso in nare
magistri
Eminus extantes oculo numerare py-
ropos,*

sed & fas est eum asperso sordidum
pulvisculo mirari.

Intra curias. Adi politicorum &
Civilis ac publici Juris Consultorum
confessus. Conspicies in tantâ nego-
tiorum, quâ sæpè obruuntur, copiâ
non intermittere, sed quasi, imo verè,
aliud agentes hunc pulverem continuo
prodigere. Nicotiana non fugit fasses
Consulares, non superba clamosi jurgia
patroni exhorrescit. *Bassus* licet sedeat
in alto tribunali, & jura dicat parti-
bus, carpit tabacum; & jejunos capit
& comedens; ambulans capit & se-
dens: capit & cacans. Semper in
prom-

16 DISSERTATIO SATYRICA

L. 1. de
Rep.

promptu est. Sed quî emunctæ naris
esse potest, qui semper eam habet op-
pletam tabaco? Vereor, ne plures
naribus nimium perpetuò obstructis
odorem Veritatis capiant. Thrasyma-
chus apud Platonem Socrati optat nu-
tricem, quæ nares emungat. Nolim
quibusdam Judicibus, & causarum
Arbitris tales aptare nutrices, ne iis
stuporem videar objicere, quòd eo
pulvere abutantur; optârim tamen sic
eodem defæcari illis cerebrum, ut in
pervestigandâ rerum varietate & ve-
ritate longè essent sagaciores.

L. 2. Ma-
nud. Diff.
21.

Ita est. Tabaci quotidiano contactu
etiam sapientiæ studiosi contaminan-
tur, ut verbis utar perspicacissimi
Lipsii. Et fanè, quis non miretur
Viros prudentes, aliàs rebus in omni-
bus justam servantes mediocritatem;
in pulvere nasali non rarò tam enormi-
ter excedere? quid huic consuetudini
prætexant infrà videbimus.

Verùm id fortè facilè condonabi-
mus Viris majoris abollæ, sed cui sple-
nem non moveat, quod etiam Vernu-
la custos est capsæ tabacariæ, quod &

Mart. 1. 12.
Epigr. 59.

— *Hoc pilosus*
Hircosis petat naribus colonus

Hoc

*Hoc carpat quoque textor, fullo,
Et sutor modò pelle basiatâ,
Et menti Dominus pediculosi,
Et cœcis oculis, & ipse lippus.*

Mehercle omni statui & ætati hodie
arridet Nicotiana nasalis, ut de se ipsâ
videatur loqui:

*Me juvenes prensate: omnis mihi con-
venit ætas.*

Nare decet pueros carpere, nare senes.

Nè mirare, me quoque huc accersisse
colonos. Etiam è corte rustica protractis,
& odorandæ curruum Axungiaë
assuetis nares olent Hispanicè.

—— *Luscus Pelias, geniique sa-
gacis*

Idmon, Cœrulei ridendus tubere nasi.

Amant nares pilosas irritare peto, &
grandes inficere alas. Nè fabulam me
narrare putes. Refert *Rosinus Lenti-*
lius Ducis Wurtenbergici Archiater
famigeratissimus in Descriptione Cur-
landiæ, hujus Regionis rusticos Nico-
tianaë pulvere tam mirificè delectari,
ut propemodum minùs quàm ipso pa-
ne carere possint. *Salutationis*, inquit

Eph.
Germ.
Cur. Dec.
2. Ann. 16.
in App.

*quædam apud ipsos species, dum rustico
rusticus fit obviam, ut Nicotianæ suam
quisque thecam sibi vicissim offerant,
quod ni fiat, incivile prorsus habetur.*
Ita est. Etiam curvi moderator aratri
retusâ nare amat hanc inspirare her-
bam. Immensa hæc tabaci nasalis li-
bido non ad voluptatem tantum est,
sed eâ in parte comitatis, & penè
disciplinæ; sive hujus oblatis pretio
captetur benevolentia, sive pravæ
consuetudinis quærantur comites, sive
urbanitatis hospitibus fociisve expri-
mantur signa, ubi mutuis oblatiis
pulvisculis nares infarciri non abnuunt.

Myriades dixi manuum Nicotianæ
famulantium. Quæ enim illi non des-
tinantur capsulæ & pixides? quâ non
formâ & figurâ? audi Satyricum:

Bald. Sat.
c. Tab.

*Vascula propterea ducuntur levia torno
Pulvereum tereti servantia ventre ta-
bacum*

*Ex ebore ac cedro: variantur forma
capacis*

*Alveoli. Tu rère librum, discumve
trochumve,*

*Erras, non trochus est, sed odora &
mystica paxis*

*Quam cupis ex omni numero? Nam
plurima prostat.*

Lynx,

DE PICA NASI. PARS I. 19

*Lynx, lupus, agna, draco, tygris,
vagina, phaselus*

*Nonne vides crepidam pygmæe Virgi-
nis? una*

Una refert ocreas lento ductas argento.

*Intus acuta latent calcaria. Sume
parumper*

*Et stimulis asinus validè se sentiet
ictum,*

*Sternutamentis suspensus in ilia crebris
Argutumque caput quatiet, brevibus-
que micabit*

*Auriculis, totumque Mydampertollet
in altum.*

Quantâ varietate his destinatur ma-
teria? Ut de pretiosissimis metallis,
cornubus, testis, ostrocodermis nil di-
cam, spectatur Gratianopoli in Epif-
copali Gazophylacio Pixis tabacaria ex
duobus tantum conflata Carbunculis,
valens 50000 francorum pretio, ut
testis est *Besoldus*. Ipse vidi pretiosam
ex auro pixidem, triginta facilè Car-
bunculis majoribus in ambitu fulgen-
tem, cujus operculi area encausto
artificiosissimè picta Martis Veneris-
que notam ex Nasone fabulam osten-
tabat, næ oculis curiosis periculofam.
Taceo jam istas juvenum capsulas,

Thef. Pr.
Lit. E.
No. 2.

variâ cupidinis, aut amatorîæ imaginis cœlaturâ aut picturâ infames, quas vel *Aristidis* vel *Nicophanis* labores putares, ut ita non tantum puellarum nares, sed & incauti oculi animique injectis quasi stimulis irritentur. Nam & quæ curiosiores sunt, aut etiam prudentiores videri amant, lubentes ejusmodi Emblematum explicationem, & juvenum in pictura votum aure avidâ accipiunt. Tantâ subtilitate textit suos casses cupido. Cavete Virgines insidiosum munus, & pixidem Pandoræ reputate.

Omni ævo fœmina objectum Satyræ fuit, & post sexcentos erit annos semper nova de illâ loquendi suppetente materiâ, cum omni seculo sui sunt mores & sua vitia. Magna equidem sequioris sexûs, sunt merita, & multa erga illum mihi est devotio, cui domestica est prudentia, cui propria virtus, cui familiaris continentia, quæ vel sine defensore faciunt pro illo Apologiam. Absit hunc laceffere. Non ferient eum, quæ contrâ huic penitus dissimilem liberior hîc fortè crena effundet, & nunc graphicè veritatis tamen ac decentis modestiæ ubique ductis lineamentis adumbrabit.

§. V.

*Mos tabaci pulverem naribus attrahendi
etiam sexui famineo hodie usitatus.*

INDigna hæc affectatæ novitatis vanitas etiam transiit ad fæminas, quis hic Maronis voce non exclamet:

*Nulla ferè novitas quâ non & femina
sese,
Induat. En illud Varium ac mutabile Dido!*

O mira genii muliebris inconstantia, & magis mira si à rectâ ratione deflectat! Etiam acria, amara, sordida hodie deperit: video, erubesco dicere,

— *Passim positoque pudore
Virgineis Tabaci fordes in naribus hærent.*

Ad Imit.
Ovid. 7.
Met.

Video Flaviam, Virginem nobilem, Sen. in Hipp.
*quam juvat nudâ manu captâsse nasi
pulverem. Ergo non satis erat, quod
viris Tabaci Hispanici lanugine nares
fordescerent, & ut Naso loquitur,
Barbæ color aureus esset? Etiam supererat, ut nares & ora aliàs sat delicata*

fæminarum Nicotiana fædaret? Prostant exempla, nec adeo odiosa quia nunc passim trivialia. Accersor nuper ad *Galatbeam*, Domicellam nobilem, thoro reclinem, qui nec ipsam dedecuiisset venerem, dum ad eam Mœchus Lemnius accessit. Conqueritur de Cephalalgia, & à me exigit remedium, quod tam citò profit, quàm Vulpes Pyrum comest. Sed quis mihi à spectaculo improvise stupor? Cyparissi hæc de gente Nepotula Nicotianulam identidem Nasulo

Virg.
Æneid.
L. 7.

Objicit, & noto nares contingit odore.

Remedium quantocyus præscribo privativum, nempe ut hanc sui mali causam actutum removeat. Noluit parere, ne videretur malè egisse. An saltem, si aliàs, hìc rectè & prudenter egerit, judicent ejusdem farinae, ut dicitur, sociæ. *Multa in bellis inania* vetus habet adagium, & nunquid etiam in formosis, quas bellas appellamus? *manum habere in sinu*, ociosas indicat phrasis batava, an manum continuo habere in pixide, negotiosas indicabit? Nisi quis Negotianam potius quàm Necotianam cum *Simone Pauli*

Pauli velit appellare. Multæ nunc, quod olim unum habebant in malis bonum, perdiderunt verecundiam, laudantes & usurpantes id, ex quo olim erubuissent. Imò illiùs abusu & quidni vitio sæpè glorianitur. Sic nec resurgere quidem adolescentiæ licet, cùm honestus turpi abusui titulus accessit.

Ingredior nuper *Arcanius Faustine* cubiculum, omnis elegantiae & mundi muliebris diverforium, pasturus sedulae mentis curiositatem, quod in more habeo subiens Virorum Principum domos. In conspectum mox venit ex Ebено tabulatum (*toilette* appellant.) variis luxûs spoliis aureis gemmeisque dives, in quo ex margaritifera conchâ, & polito pecudis indicæ dente pixides elegantiae exquisitissimæ, & inter illas capsulam offendo singulari artificio & testudine fabrefactam, aureâque fimbriâ ambitiosè cinctam, qui, quidem non vulgaris cortex rariorem medullam pollicebatur. Aperio liberius incautiori dexterâ; in faciem involat Nicotianæ Hispanicæ subtilissimum Alcohol. Cerno ex jaspide cor fictum: interiora scrutaturus recludo. Invenio *coup de bois*. Ubi mox mihi in memoriam venit illud Romani morum

24 DISSERTATIO SATYRICA

Conf. ad
Marciam.

L. d. Vit.
beat. c. 7.

Th. Ital.
Gerh.
Tom. 3.

magistri : *Naturam malignè cum muliebribus ingeniis egisse, & virtutes illarum in arctum retraxisse.* Sapiens hìc virtutem appellat *pulverulentam*, qualem & *Faustinae* dixeris. Mulieribus Romanis olim sui erant cinerarii, seu ciniflores, id est servi cosmetici apparitores pulverum pro colorandis crinibus. Nunquid & hodie pluribus opus est fabricatore pulverum, quibus sibi quasi barbulas sub Naso fingant. Fortitan se iis in meliorem sortem assertas arbitantes? ô quantus cachinnus tollendus est ad harum spectaculum? Certè non minor illo, quem in Theatro Italico Phœnix extulit, dum quandam hujusce tribûs sociam in medium protractam acuto dente sic laceffit. *Le fait de son merite consiste à Sçavoir remplacer par d'amples Sillons de Tabac d'Espagne la moustache que la nature prudente luy a refusée.* Id est actiones meriti illiûs in eo consistunt, quod sciat largis Tabaci Hispanici striis sibi ponere mistacem, quem prudens natura illi negavit. De pluribus hodie fœminis licet illud Juvenalis repetere. *Præterea multa in facie deformia.* Quid enim? & fucum videas cretatum, & atratas muscarum, ut vocant, umbras.

Et

Et quid nunc? etiam Nasum tabaco attritum, & mediis in naribus ingentem ejus cumulum, & semper stillantes nares, & sub his barbulam. O faciem dignam *Mævia*!

Aristi filiola pusa quantilla est? Tamen & tabaco jam fricat nares tenellas, interdum eas rursus peniculo seu spongiolâ abstergens. Nil mirum. Matris trahitur exemplo, id aliquando largiori pollice intrusura. Nempè non aliter cum tabaco ac cum vino se res habet. Eleganter Vates:

— *Fugiente primùm*

*Vina quæ libat modicè labello,
Major ad trullam veteris sedebit
Spongia Bacchi.*

Bald. Sylv.
L. 3. Od. 4.

Ita filiarum finguntur nares, concinnatur ingenium, formantur mores ad matris exemplum. Seculi nostri Alemannides audire amant *Al'modissæ*, quid ni & earum filiæ? Grandis & novus mos est frequens Naso offerre poppysma. Hoc fœminas decere putant & puellas. Audi ut cantillent:

*La grande mode de Tabac a prise par
tout sa place,*

B 5

On

26 DISSERTATIO SATYRICA

*On prend aujourd'hui tabac de bonne
grace.*

*Et des qu'en Compagnie un Monsieur
le veut rendre,*

*De son côté la dame est prête de le
prendre.*

*Chacun trouve en tabac de quoi se sa-
tisfaire,*

Sa menue poudre a le secret de plaire.

*Les filles le trouvent aussi bien agrea-
ble & doux,*

*Comme s'il étoit d'un plus exquis ra-
gouts.*

*C'est le goust general; les fous & les
sages*

Même sont enfin tombés dans son usage.

*Tous les hommes ont l'appetit & l'art
de le prendre,*

*Et les femmes mêmes n'ont pas celui
de se deffendre.*

*Quod pro iis, qui hoc idioma, haud
callent, sic liceat reddere:*

*Mos grandis tabacum prensandi regnat
ubique,*

His hodie foliis gratia magna viget.

*Hæc modò præsentet juvenis libamina
Nasi,*

*Quo capiat promptâ femina præsto
manu est. Quo*

*Quo sibi quisque satisfaciat, tenet herba
tabacum,*

*Quo placeat minimus, credite, pulvis
habet.*

*Virgineos tali recreat dulcedine Nasos,
Non aliter quàm si summus inesset odor.
Gustus ubique idem est. Tandem sapien-
tibus æquè*

Ac fatuis usu perplacet ille suo.

*Prensandi tenet omnis homo Picamque
modumque,*

*Fœmina quin captet nec moderamen
habet.*

Verùm enim verò si omnibus benè
sapiat oleatque tabacum, lubenter fa-
teor me non habere sensum cominu-
nem. Cantillent ut volent, surdaster
fum. Audi ut de illis vicissim graviori
sono canat prædictus Vates:

Virginum multæ sibi nomen aptant,

Virginum mores aliis relinquunt,

Uberis sexûs quota se fatetur

Teutone natam?

Teutonum fortes properate retro

Nam retro virtus veterumque fama

Cessit, & morum tenues in auras

Gloria fugit.

Sed

28 DISSERTATIO SATYRICA

Sed quid mirum? Alemannides variæ lunæ fæminæ, & aliarum nationum fimiolæ rerum gaudent novitate. Invenias in Germaniâ Gallo- & Italo-Germanas. Invenias, quibus jam Teutonum sermo displiceat, jam habitus, jam infessus. Optarent se molles pedibus referre Iones, & pictis cuperent ire cothurnis. Scilicet peregrinarum gentium mores & vestes & simul vitia induimus, quasi degeneres à majoribus esse non possemus, nisi & addidissemus hanc celeberrimæ mixturam dementiæ, ut ora & Nasos exoticâ herbâ & barbaro ritu pascereamus.

Sed hem! quænam illa *rubicundula totum Oenophorum sitiens*? Oenopolæ uxor est. Sed num & petum olet? Certissimè. Ast quale? Profectò ferinum. Aliter enim longè catuli olent, aliter fues, ut est in proverbio.

Ad imit.
Juvenal.
Sat. 6. l. 2.

Quis non fætentis videt atra ergastula Nasi,

Quem fricat assiduis digitis tabacoque laceffit?

Atque omnes implet numeros, dignissima prorsus

Florali matrona tubâ, nisi —

Quem præstare potest mulier tabacata pudorem,

Quæ

*Quæ fugit à sexu? Tabaci nam quanta
voluptas?*

Quale decus rerum?

Hæc quid Naso suo prætexat, nescio. Prædictas verò tum nascendi fors, tum maritorum aut parentum dignitas à plebis conditione removet, ut sibi superbis, nobilibus, locupletibus aliquid putent deberi prærogativæ, quâ à civium fæminis & filiabus distinguantur, hanc in tabaco quærentes glorioriam. Quibus tamen etiam responso infra satisfiet. Hoc verò cui non bilem aut potius splenem moveat, quod etiam sexus proletarius in tabaci pulvisculis ponat gratiæ aucupium. Præmemoratus vates Satyræ non minus sale mordaci quàm faceto acutissimus integrum talium manipulum in medium adducit his nominibus:

L. c.
§. 23.

*Quod stupeas nullo teneri discrimine
sexûs,*

*Sumitur hæccrambe. Sumit Christilla
Trebatî,*

*Sumit Barsennæ Laurentia, sumit
Asella.*

*Sumunt Fabullæ soror utraque, &
utraque neptis.*

Mer-

*Mergissæ. Sumit Catharinæ filia Calpæ,
Sumunt Teucheris nurus, & Cres-
centia textrix,
Claraque & agneti Blonchæ Vicina
Mirisca,
Quæque forum semper raphanis Ces-
sennia replet.
Et Mycale lotrix & Petronella. —*

Egregia hercle tribus, etiam de fœce populi, quam plena atomis tabacinis toreumata olim delectabant. Sed hæ Bojugenæ erant, à Saxonis nostræ Westphaliæ Bataviæque oris remotæ. Licet haud difficile negotium sit etiam in hisce longè majorem hodie conscribere exercitum illarum ex trivio, quæ Tabaco vel accenso vel pulverisato deliciantur. Una duntaxat hîc nobis pro exemplo sufficiet, nè plurium recensione nauseam delicato lectori excitemus.

Lippa *Philenis* ex illarum est numero, quæ istos vanitatis turritos apices ex capitis fastigiato ornatu gloriam accupanti sexui novâ quasi professione erigunt. (Netrice certò haud digniorem æstimaveris.) Huic & sua semper comes est pixis, sed mystica. Non enim acus continet aut artis netricis

Instru-

DE PICA NASI. PARS I. 31

Instrumenta, sed tabaci atrati pulve-
rem. Quo stagna in naribus foetentia
identidem excitat. O grande sexûs
propudium ! *Isthoc mulieris Naso non*
lutum est lutulentius. Bene dixit olim
sapient, nunquam melius olere fæmi-
nam , quàm cum non olet. Hodie
plures quid olent ? Non de messe sa-
bæa , quod fortè minus foret repre-
hendendum, collectas segetes, non

Plaut. in
Pæn. Act.
I. Sc. I.

Quod myrtus, quod messor arabs, quod
succina trita

Mart. I. 3.
E. 65.

Pallidus Eoo thure quod ignis olet.

Sed tabaci verè ferinum odorem ; po-
tius dignum Adelphasio, *quæ olet sta-*
bulum, statumque & tellam & sessibu-
lum merum, quàm honestæ indolis &
educationis fæminâ & puellâ. Fugite
hinc vos delicatæ nares , ne foetens
mulierculæ anima vos exanimet. Quæ
nares continuò tabaco nutrit aut etiam
os fumo , non magis bene olere po-
test, quàm quæ in culina habitat.

Pl. I. c.
Sc. 2.

Collige sarcinulas dicit libertus, & exi,
Jam gravis es nobis, & sæpè emunge-
ris, exi

Juvenal.
Sat. 6. I. 2.

Ocyus & propera : sicco venit altera
naso.

Phi-

Phileni tamen suus est prætextus. Lip-
pientis oculi cupit exacui obtusam a-
ciem à Naso Medicaastro. Sed & hîc
immane fætet. hinc abeamus.

Ingeniosior sanè est *Lisandra*, cujus
nuper in *Neothea* quoque memini. Hæc
ut Virginis longè prudentioris & de-
licatioris subeat speciem, suâ in pixide,
cui lemma *mixtus odore decor*, variega-
tam ex florum pulvere asservat miscel-
lam. Florilega est, & ipsamet sibi hunc
ex delicatæ Floræ Sylvâ collectat pulve-
rem. Sed & hîc sagacis Nasi lusus est.
Non enim tam tabaci isthæc fucato co-
lore quàm odore delectatur, & cujus-
cumque promiscuè nasalis Alcool, si
quod ipsi offerunt Adonides, gratiosæst
captatrix. Nempè iste sexus ubique
larvas amat. Utinam magnæ virgines,
si virgines, æmularentur istam *Isabel-
lam* Scenicam in Theatro Italico. Ro-
gat hanc *Columbina*. *Prenés vous du
tabac quelquefois? j'en ay, qui fait honte
à l'ambre.* Id est, nunquid aliquando
capis tabacum? Habeo, quod cum
ipsâ ambrâ odore certet. Cui illa:
*Quelle grossiereté! du tabac à des fem-
mes! Qualis stupiditas! etiam tabacum
fæminis! Excusat se columbina hoc
responso confusa. C'est pour vous mon-
trer,*

Th. Ital.
tom. I.
p. 390.

trér, que je n'ay point de reserve avec vous. Egregius sanè prætextus, non est hoc ait nisi ut demonstrem, nil esse quod mihi reservem. Ità neminem facilè videris Picâ Nasi infatuatum, qui non orexis suæ causam noverit speciosè prætere, quod non ingratum erit hîc patefacere.

§. VI.

Pulveris Tabaco-Nasalis capiendi variè prætextus.

Sic est. Vel ipsi hodie Viri Principes ac Domini naribus non impurant. Promiscuè omnes hæc tangit urtica. Videamus igitur, quos dapifilis hæc narium sagina prætextus habeat.

Physignato Hypochondriacorum antesignano, tabaco nunquam satur est nasus. Crepat sibi hoc pulvere dissipari atras cerebelli fuligines, dispelli melancholiæ nebulas, & capiti conciliari sudum. O miseram capitis conditionem, quod talibus scopis indiget! Sed Amice ad Anticyras. Ex hisce forsitan promptior erit medela. Interim tibi ceu non medico libenter

C hunc

4. C².
O. 12.

hunc errorem condonamus, nam & *dulce est desipere in loco*, ut ait Horatius. Modò brevis sit stultitia.

Rinarchus Mercator prædives tabaci utilitatem jactitat, quòd loco antliæ sibi serviat nasus insignior hoc subdito stimulo ad deplendos ex encephalo Catharros, quos ex vapore debilioris stomachi sursum elato genitos in pectus depluere, & phtiseos metum sibi incutere conqueritur. Verùm apage *nugas meras*. Antiqua hæc Catharri Stomachico-Cephalici deliramenta, dudum monente, hancque fictitiam Catharrorum genesin demonstrante *Helmontio* prudentiores exploserunt.

Petemius Vir Patritius, cui identidem *sordidas nasus vomit ore fæces plenus amurcæ*, gloriatur se tabacini pulvisculi beneficio redditum esse lyncem, qui antea fuerat per diem noctua. O nobilem oculis cotem *Nicotianum*! Elenchus causæ non causæ plures Naso ducit. Quam ex abusu tabaci moram contraxerint plurium oculi, infra ostendetur.

Mattho Causidicus æqui in paucis *petique tenax* est. Ecce ut manus illa, manus tot litium promoconda continuo sese motitet, & tremulo feriatur in-

indice nasum. Hesperii Atomis plenam indies evacuat pixidem. Sic enim sibi arbitratur subtiliari spiritus ad perspiciendos Juris vix visibiles apices, quò dexterius cereum legibus nasum, ceu dicitur possit effingere.

Phatastus vix interpolatâ tabaci nasinfertione ingenii quoque sibi aciem credit intendi, & cum Arlequinio dicit aut saltem sibi imaginatur. *Je suis, je suis la Quintessence des Academiciens, des Peripateticens, des Stoiciens, des Pyrrhoniens, des Platoniciens, des Electiques. J'ay une tabatiere, qui est pleine de l'esprit de tous les grands Philosophes mis en poudre, comme de Thales, d'Anaximandre, d'Hypocrates, d'Anaxagore, de Telesius, d'Archelaus, de Carneades, de Lucrece.* Id est: Sum, imo sum quinta Essentia Academicorum, Peripateticorum, Stoicorum, Pyrrhonensium, Platoniorum, Electicorum. Pixidem possideo tabacariam plenam spiritu omnium magnorum Philosophorum redactò in pulverem, nempe Thalìs, Anaximandri, Hippocratis, Anaxagoræ, Telesii, Archelai, Carneadis, Lucretii. Sed nugæ! quisquis amat, sibi somnia fingit.

Gerhard.
Th. Ital.
tom. 2.
p. 524.

*Nonne hîc splene opus est saliente &
naribus uncis,
Et Helle- Stultorum- boro?*

Gastrimargus inveteratâ consuetudine hanc sibi ait contractam alteram naturam, quæ subsistere nequeat, nisi quotidiano hoc sustentata narium alimento. *Est inquit nasus atrox, illius æstro si quatiôr, non datur impari contra tendere tantum nasi vorticis impetum. Nuper semel flagranti nare abstiti, sed totum corpus occupavit languor, donec assuetæ nasus redderetur auræ. Egregius prætextus!*

Petronius juvenis, ut videatur esse juxta Phrasin gallicam *du bel air & galant homme*. Quod quid sit, ne ipse Cicero propriè verbis tam concisis dixerit, tabacchieram continuò versat reversatque manibus, ut oblato ex illâ pulvisculi munusculo à puellis vel Gelasinum vel oculi videntis nictum venetur. O ingeniosum gratiarum aucupium! Verùm dicam ego, quæ istius pulveris hodie abusus subsit apud plurimos juvenes ratio, tametsi fortasse eam sibi ita publicè nolint servire pro prætextu.

Obs. c.
100,

Narrat *Benivenius* Philippum quen-
dam

dam suum amicum vermem palmam
manûs magnitudine referentem nare
emisisse, qualem quoque puella apud
Hollerium emunctione ejecit. Alteri
apud *Forestum* Vermis Curculioni simi-
lis duram matrem obsederat, pro ut
perforato & aperto cranio est repertus.
Innumeri porrò Medici & inter illos
in primis *Bartholinus*, *Tulpius*, *Kerc-*
kringius, *Fabritius*, *Hildanus* fidem
faciunt in cerebro posse generari ver-
mes. Peritissimus Anatomicus Anto-
nius Nuckius etiam vermem in spon-
gioso narium osse delitescentem osten-
dit *Stalpartio*. Ita & vermis est homo
& ipse verminat. Profectò quibus
identidem nares in tabaci pulverem
pruriunt, nisi vermem in cerebro aut
naso physicum habeant, (: nam & Nasi
pruritus in infantibus vermium seu
lumbricorum solet esse certum indi-
cium :) Saltem habent moralem. Uti-
nam hunc tandem emungerent? sed
quid dicemus? Etiam ad ipsos medi-
cos serpsit hæc contagio. Vera queror.
Narimannus Poliater, quem sanioris
diætæ præambulum jubet esse Hippo-
crates, non tantùm strenuus fumipota
est, sed & incessanter tabaci pulvere
nares defricat, scilicet ne fætida ægro-

L. I. de
Int. Off.
Schol.
C. 54.
L. 9. d.
Rar. Cap.
Dol. Sch.
Obs. 4.

Obs. Rar.
XIII. Cent.
I. p. m.
64.

38 DISSERTATIO SATYRICA

tantum anima eas oppugnet. Bonum factum, nisi & à Clinicis remotus identidem citra necessitatem hoc caperet prophytacticum.

Turpe est, Doctorem cum culpa redarguit ipsum.

Verùm quis tandem ô fœmina tuo sexui in peti quoque delicias impetus? Quis in id nimium quantum hodie
 Sat. 6.1. 2. prurienti prætextus? Hic certè rursum exclamaret Juvenalis:

*Dic aliquem sodes hïc Quintiliane colorem,
 Hæremus: dic ipsa.*

Etiam hoc deerat vultui ô novitatis Amasiæ, quem variis muscarum insectorumque larvulis interstinguitis, ut squalentem lanuginem naso subderetis? Quid tibi formosula, tenella, comphila, tota de pixide *Animthe* negotii cum capsula tabacaria, quam ubique ducis comitem? Non est ornamentum modestæ virginis hæc scatula. Non nasi nobilis decus hïc pulvis. Si Catullus te hodie videret, repeteret: subsannans illud suum: *Ille turpicolor puella*

puella naso. Quid ad te fætens nasus?
potius tuæ formæ elegantiaë convenit,

Nasus Arabs, nasusque Cilix, nasus- Bald. Sylv.
que Sabæus. L. IX.
Od. 20.

Sed ecce jam intumescit *Aminthe*
facies perfusa rubore. An iste pudor
est, an ex bile jam irâ bulliente genis
suffusus color? Sed hem! Rumpit si-
lentium impatientia, & garrulam ira
facit eloquentem. Quid? tune ait,
in mundo hospes es, ut qui sit seculi
moderni genius, qui mores, cum igno-
rantissimis nescias? Non diffiteor,
mos iste novus est. Sed hîc nostri
sexûs idolum est, cui litandum. Uni-
versum aulæ nostræ Gynæceum suas
habet tabaci pixides vel ego sola illâ
caream? Tu non videris legisse Tacit-
tum, qui in convenientissimum sexui
nostro idioma operâ Ablancourii trans-
latus ait: *Voilà ou je trouve la revolu-
tion des mœurs, qui ont leurs saisons
comme les années.*

Obstupui puellæ nasutissimæ inex-
spectatum responsum. Ita est inquam
novi verba Taciti quæ sic habent. *Re-
bus cunctis inest quidam orbis, ut quem-
admodum temporum vices, ita morum*

vertantur. Sed replico tibi ex eodem Tiberii verbis: *Il n'appartient point aux femmes, de se mêler des affaires des hommes.* Non pertinet ad fœminas miscere se negotiis viroium. Novitas sui causâ amanda non est, nisi forsitan ea sit, quam vel necessitas imperat, vel sacram facit ratamque utilitas, quibus duntaxat honestari potest. Concesserim Tabaci fumationem, & nasinfertionem esse ad seculi gustum, saltem in maribus; non tamen est ad sobrietatem & decorem sexûs muliebris. Dic *Aminthe* commoda, quæ inde captas? Utilem judicas? Sed *facilis est fœminarum credulitas ad gaudia*; idem inquit Tacitus. Quod linguâ tibi sic gratâ reddit Amelotius: *Les femmes sont faciles à croire ce qui flatte leurs desirs.* Num quid fœdius esse potest, quàm

Disc.
Polit.
Tiber. Ch.
14.

— *Pulvis ubi naso propellitur ater
Decidensque cadit, labrisque nitentibus
instat?*

Quod ut intelligas sic habet:

*Qui est plus laide, que quand du tabac
serine,*

Que

DE PICA NASI. PARS I. 41

*Que vous avés tiré, rechoit de vos
narines,*

*Et gâte en vos levres les fleurissantes
roses?*

*Fuyés ma belle fuyés ces tres-puantes
choses.*

Sed illa mihi : *Je sçais, que je suis du
goût d'aujourd'huy pour être fille du bel
air. Il faut prendre du tabac comme un
circonstance de bien-seance & reputation.
J'aime être tout à fait à la mode. Scio
me habere seculi moderni gustum, ut
ad illius sim accommodata genium.
Necessum est prenare tabacum ceu
circumstantiam decoris & reputatio-
nis. Tota quanta sum cupio novo
mori esse conformis. His dictis im-
potenti animo furere *Aminthe*, convi-
tiari, clamare, ut quæ in vicino ade-
rat cubiculo mater, anhela accurreret,
visura quid corculo suo accidisset. Ego
plus esse periculi sciens, lacerare anum,
quâ nihil nasutius maligniusque, quàm
canem, ut dicit Menander, intel-
lexi acrius factam reprehensionem, &
plurimam ex herbæ nasalis usû appre-
catus salutem quantocyus discessi. Et
sic finita est hæc Comædia. Edepol
vetulæ huic quadrabat illud Plautinum:*

42 DISSERTATIO SATYRICA

Curcul.

Act. 1.

Sc. 2.

Bald. 1. 5.

Sylv. Od.

18.

*Canem esse hanc quidem magis par fuit :
Sagax nasum habet. Filiaë autem pe-
tigerulæ illud Vatis :*

*Non habet nullum mea polla nasum,
Sed nimis magnum, nimis eruditum,
Ferre quem totum neget ipse, qui fert
Maurus olympum.*

Retuli hunc 'casum inter adversaria,
addito hoc Epigrammate :

*Os patris, matris nasum te dicit habere
Quilibet, & matri par similisque patri.
Nec mentitur in hoc. Tabacum bibit ille,
bibisque :
Nare trahit tabacum hæc, tu quoque
nare trahis.*

Filiaë plerumque matres referunt nasu-
tas, & si hæ sint Thee-Caffee-Tabaco
bibulæ, in illis frustra horum quæsi-
veris abstinentiam.

Juven.

Sat. 6.

l. 2.

*Scilicet exspectas, ut tradat mater
honestas
Atque alios mores quàm quos habet ?
Utile porrò
Filiolam turpi vetulæ producere tur-
pem.*

Lon-

Longè humanius prudentiusque nuper mihi *Nesilla*. Nata sum, inquit, sub influentiâ lunari, ideoque gravata semper rheumatismis, catharris & defluxionibus pectoris. Doctor *Gracianus* me illis nequit liberare pilulis & clysteribus, etiam decies repetitis. Doctor *Nicotius* verò ordinavit Naso suppositoria, ex cerebro certo certius evacuationura pituitam. En elegantia tabaci granula olei ut vocant cedrini suavitate tincta, quæ jussit sedulâ nare sorbere. Et Nasus sanè capiti proximior est quàm anus, multoque commodius per vias breves evacuantur phlegmata, quàm per anfractus longissimos. Arguta sanè fœmina, similis illi rustico, qui in dolore capitis gutturi inferiori præscriptum à Medico enema per superius hausit, ut per viæ compendium ad caput ascenderet. Sic utilitas & tabaci fumis & nasali pulveri prætextitur. Sub larvâ commodi ludit & illudit Nicotiana. Sicut autem fictus amicus plus fovet periculi, quàm hostis apertus, ita cum salutem promovere videtur, tantò pejus nocet, quantò minùs nocere noscitur. Res, quæ commodi specie proximæ sunt utilibus, præ cæteris magis sunt cavendæ.

Tan-

Gerhard.
Tom. I.
Colum-
bin. Avoc.

Tandem adhuc quid aliud exspectat à Tabaco nasali *Vanella*, bonæ fortunæ indies vota faciens, non aliter ac illa Signora Isabella in Theatro Italico quæ bene compta, & eleganti pixide Tabacinâ instructa, sortis ridentis nescio quem favorem præstolabatur, quam tamen Arlequinius sic Naso suspendit adunco. *Ce n'est mardy point avec un peigne, ny avec un tabatiere, qu'on parvient en ce pais la. Il y faut de cela.* Digito simul feriebat frontem, volens indicare, quòd non nasus pulvere turgidus Hispanico, non sternutamentis probè emunctæ nares, non pexa elegans & cincinnata Cæsaries merita hodie tribuant, sed id quod sub fronte clauditur; nempe studiis & acquisitâ rerum scientiâ excultum cerebrum. Fallitur quisquis ex toliis peticis mage quàm librariis parari putat pulverem bonæ reputationis. Licet per pixides suas identidem oblatas nescio quod punctum honoris & gratiæ apud formosum sexum aucupetur stolidi juvenis, ridiculæ vanitatis non obscuro argumento.

Hi igitur sunt communiores prætextus, quos Nicotianæ abufui obtendunt amatores. Plures restant, quos
in

in sequentibus quoque adducemus. Et licet cuiuslibet prætextûs unicum duntaxat dederimus exemplum, tot tamen ejus prostant, ut negotium æquè difficile sit, omnium hodie intabaccatorum, quàm de æstare muscarum, numerum inire.

§. VII.)

Pulveris tabacini inordinatus ac intempestivus usus.

NON immoderatus tantum, sed & inordinatus ac intempestivus usus rei etiam optimæ utilitatem vitiat. Temporis quidem modus extraneum quid est, addit tamen vel detrahit rerum naturali aut morali bonitati. Sit utile, sit honestum, decensque naribus quandoque tabaco gratificari, certè tamen non caret vitio, neque excusationem admittit ejus omni vel inopportuno tempore fat malè morata usurpatio. Exemplis rursus patebit veritas.

Noui illustrem *Snaufenburgii* Dynastam, cujus nasus aquilinus per diem nulli vacat patientiæ, & ne per horulæ quidem quadrantem pixidi clausæ concedit inducias, quin ab eâ deposcat tributum, quod officiosa manus etiam non

non reflectenti Domino exsolvit. *Nempe hæc assidue*: inquit Persius. Transeat hoc cum cæteris ejusdem enormibus Diætæ erratis. Verùm quem dabit prætextum, quod etiam noctu individuum lecti contubernalem faciat Nicotianam, & (ne crede figmentum) Ex pendulâ de collo pixide per non rara somni & pervigiliorum intervalla eruditis naribus hauriat? ô vilissimam nasi servitutem in Domino! ô inexplabilem Picam in Viro! Nasus aquilinus sapientiæ nota est, ceu hedera bonæ mentis à naturâ suspensa, inquit Dornhavius. Nasus Nicotianæ rapax aquilinus est, sed dubites an sapientiæ indicium.

Novi quoque illustrem Westphaliæ nostratis Domicellam, ut puto virginem (quamvis prædicatum hoc Germanico idiomate illi non ausim dare:) quæ & tabaci pixidem quot noctibus thalami sociam se habere ultro quasi ad captandam gloriolam mihi fassa est, nempe *Et dici cupit Et cupit videri*, ut ait Martialis. Quis non cum Juvenali dixerit & istum Dominum & hanc Domicellam, pluresque ejus commatis alios *Vigilanti stertere Naso*? Illi quidem dormitant, nasus autem vigilat. Quis
eam

eam nasi humani sagacitatem suspicatus, fuisset; nisi Nicotiana hodie detexisset? Sextum nunc igitur sensum quis jure intra Narium septa collocârit. Quid autem de pessimâ hâc consuetudine sit statuendum, audi Excellentissimi *Magneri Burgundi Luxoviensis Patritii, Philosophi Medici, & in celeberrimâ Ticinensi Universitate Regii Medicinæ Professoris* sententiam. *Noxius est*, inquit, *usus statim à cibo, aut dum noctu cubitum itur, ob attractum à ventriculo excrementum, motosque sursum ad caput humores, qui potius deorsum essent cogendi.*

Exerc. de
Tabac. 2.
§. 5. Reg.
7.

Stemmatis sui, & si Dii volent, statûs Ecclesiastici futurus honor *Monsieur de Court-Nez* magnam ni fallor in templis præferebat devotionem, si fides habenda libello, quem è manibus nunquam deponit. Et quis dubitet? Verum fallimur. Liber est, sed sine devotionis animâ, pixis nempe tabacaria in formam libri elaborata, cujus alveolus istos continet nasi stimulos, quos ante retroque inter assidentes focios etiam sacerdote ad aram operante, aut dicente ex cathedra, non unâ vice distribuit, more hodie libero, nec prò dolor turpi, quia passim communi. Sternuitur ita per vices, acclamatur & vel à remotis

motis adnuitur salus. O arguta capita tot quassata sternutamentis ! Verum ubi loci reverentia ? Ubi Numinis præsentis recordatio ? ô impudentem rerum etiam divinarum despectorem nasum !

Sub seculi prioris decimi sexti initium similis mos apud Hispaniæ Sacerdotes invaluerat, ut ipso sub sacrificio & sacrae Synaxeos administratione nasali pulvere uti haud turpe censerent. Pessima consuetudo sic invaluerat, ut jam videretur major remedio. Quocirca Decanus & Capitulum Cathedralis Seviliense coactum fuit Vaticani Principis Urbani VIII. Opem instanter implorare, qui æquissimæ petitioni non lentè deferens, emissis literis Apostolicis omnes, quotquot impofterum per Hispaniam in templis tabaco sternutatorio uterentur, sacro fulmine ferit. Proficiat hoc tibi Nase Romanum Nasurtium. Et certè bonum factum. Utinam idem hoc quod gentem Hesperiaë nasutissimam, etiam Germanorum hodie sat nasutam fulmen tangeret ! Coëteroquin nullo tollenda erit remedio hæc narium Ozæna verè Cacoëthica, nisi, quod tamen absit à Christianâ Republicâ, lex severior,

ccu

cœu illa Rufforum Imperatoris erat
anno 1634. lata, eam conſtringeret.
Refert Olearius Scriptor omni excep-
tione major, ſecundum hanc tabaci-
colas virgis cœſos, ſtigmate notatos,
imo alas naſi iis diſſectas fuiſſe. Sub-
jungit Perſæ *Schach Abbas* exemplum,
qui ob violatum tabaci interdictum
militi & naſum & labia præſcindi juſ-
ſerit, venditore unà cum tabaco flammis
addicto. Ita vel ipſis Barbaris diſpli-
cuit pravæ iſtius conſuetudinis noxa
& ſceditas. Sicuti quoque *Amura-
zhes* IV. Turcarum tyrannus uſum ta-
baci Mahometanis ſub poenâ capitis
prohibuit. O os & naſe picantia, in
quæ conjicitis pericula mortales! Si
nunc hæc lex in tabaco, quæ olim
tempore Friderici I. imperatoris, eſſet
poſita

Qui reus extiterit, ſpoliis nudatus a-
bibit,
Turpiter & naſo mutilabitur ille re-
ſecto

Gunther.
1. 7. verſ.
282.

Quot hodie Naſutorum gnomone ſuo
ſpoliati contortis & extuberantibus
prudenter naribus ludibrium de-
berent? Quamvis & hoc fortaiſis nè
D quidem

50 DISSERTATIO SATYRICA

dem plures ab ejus usu retraheret. *Carinus* enim, cui à luis venereæ carcinomate erosus, & tantum non dimidiatus est nasus, adhuc ejus rudera farcit tabaco. Retuli casum ad Adversaria cum sequenti Epigrammate:

*Læsis naribus usque ad ossa frontis,
 Pauca Reliquias habet Carinus,
 Et prurit tamen usque ad ossa frontis.
 ô quantâ scabie miser laborat!
 Nasum non habet & capit tabacum.*

Hic igitur vix habet nasum. Scribit autem *Borellus* compiler si quis alius observationum Medico-phyficarum curiosissimus, apud Normannos vixisse fabrum lignarium cui duplex fuerit nasus, & proin condictum fuisse *Mauritium duorum nasorum, Sieur de Deux nez*. Hic hercule magnum habuerit à natura beneficium captandi pulveris tabacini, quod satis est. Crediderim hodie non deesse, qui eosdem, nisi decori vultûs obstarent, aut si saltem ita mos novus ferret, sibi optarent, ut ex *Nicotianæ* cornucopia largiori manu & quadruplicatis naribus hanc captare possent *Ambrosiam*. Quid enim? nunquid defectum hunc alio resarciunt
 stra-

stratagemate? In naribus stratum super stratum collocant, ut loquuntur chymici. Jam ex pixide propriâ capiunt tabacum Hispanicum, mox ex alienâ *coup de bois*, paulò post alio offerente illud quod *de Communi* vocant. Omnia successivè naso intrudunt. Nunquid de his dici potest, quod habeant juxta phrasin gallicam, *un nez de triple étage*, triplicis contignationis nasum, quas singulas peculiaris occupat Nicotianæ pulvis?

Nullum itaque diei aut noctis tempus excusat à sumptione tabaci, neque etiam ullum anni. Nasum enim & æstuantem farciunt & algentem. Non satis est in lecto, in templo, in foro & plateis, inter pocula indulgere narium appetitui. Etiam in mensa, dum os & dentes & Oesophagus & stomachus laborant, & necessario primæ digestionis muneri vacant, pixis locatur tabacaria, ejusque pulvisculus veluti condimentum & bellariorum omnium longè maximum non semel carpitur. Oculos meos fidemque testor, id non rarò etiam apud Viros Principes, sapientes ac prudentes me vidisse. Quod nemo sanè nisi obæsa aut Bœoticâ narè Medicus probaverit sanitati conduce-

re, nisi fortassis in nonnullis, quibus longâ consuetudine inductus callus aut sternuendi metum removet, aut vasa excretoria penitus obstruxit. Aliàs enim quid petipetarum stillantibus naribus ineptius? Quid immoderatâ lymphâ fluentium stillicidiis incivilius, unam eandemque in fæditatem tabaci pulvere liquidisque concurrentibus, & infamibus quandoque quadram usque dependentibus stiriis? Sed pransum & coenatum est sat lautè & largiter. Repletus est stomachus: lassatæ sunt maxillæ. Solius tabaci etiam post epulas manet fames, & saburrato ventre adhuc jejunos & avidus est nasus. Inexplebilis hæc Pica est, insatiabilis orexis.

§. VIII.

Immensa pulveris tabacini dispendia.

RArò moderatus rerum est usus, ubi cæ incipiunt faceßere in abusum, quem in plurimis meritò obstupeßcas. Nempe quia nulla est peregrina stoliditas, cui Germania se mancipare non sit facilis. Duo imprimis pulveres in usum deducti, mox in enormem abiêre abu-

abusum. Alter est Cyprius ille, quem per eminentiam Galli *poudre*, pulverem, appellant, qui non sine ingenti Reip. damno, (ut solertissimus Academiae Leopoldinae *Oribasius* rationes In Eteodr. Med. Pr. iniit:) ex optimo tritici flore confectus & adscititiis comis inspersus verè dispergitur, atque in terram prolapsus pedibus proculcatur. Cui id hodie quoque contingit fatum, ut non in aulis, divitumque palatiis tantum hospitetur, sed ne viles quidem Operariorum domos prætereat. Quis enim non amat etiam nuper admodum Ephesus mento simiarum in modum glabro, niveis ab hoc pulvere comis eminus filicernia mentiri? Ut taceam eum non modo domicellarum seu proprios seu fictos capillos gravare, sed nec olidarum Coquarum & Vaccimulgarum frontes præterire. Hæc fors est primi pulveris.

Alterius tabacini non multò est felicior. Sive enim in particulas grossiores concisus fistulis destinetur, sive in subtilissimas atomos divisus naribus utrobique perditur & dispergitur. Accensus in fumos abit & cineres, egregio vanitatis schemate. Naribus vix attractus ad suprema labia barbamque

recidit perditioni jam destinatus. Nempe

*Multa cadunt inter nasum suprema-
que labra.*

Phrynellæ nuper insignis ejus ex nari-
bus relapsa portio inter fororiantes col-
liculos (spectaculum risu dignum)
obhærescebat, & pectorale quoque ut
vocant, conspergebat. Qui nares a-
mant magis terfas, motu narium effla-
torio eundem aut in terram, aut si
fortuna volet, in strophium excu-
tiunt, nulli amplius usui futurum. Nisi
quis fortasse ut *Osiander* Duci *Mega-*
landro à cubiculis (hic tabaci pulve-
rem è Domini stropholis indies mane
magnâ copiâ excussum exsiccatumque
militibus rursus vendit.) eundem ex
suis excipulis velit repetere eâdem viâ
remittendum. Sed apage te fæditas
ad Lixas & Calones.

O quot Tabacchieris inscribi pos-
set lemma : *in parvo magna* scilicet
dispendia! Id quod amplius dilucescit
in fistulis eidem *Nicotianæ* destinatis.
Liceat easdem juxta *Apuleium* descri-
bere : quod sit *vasculum quoddam in*
vicem colli graciliter fistulatum. Sed
prô quàm immensæ per collulum hoc
gra-

gracile profunduntur opes! Fistula tabacina *herbas convectat calle angusto*, Virg. 4. Æn.
 & consumit, sed eodem ducit largissimas impensas. Sequitur fumus

*Tenuis quâ semita ducit
 Angustæque ferunt fauces.*

Idem. II.
 Æn.

Quod eleganter ad propositum suâ vernaculâ exprimit Larvæ mundanæ autor:

*Al is het gaatje van de keel
 Al is het kleyn, noch kost het veel.*

Refert Klockius in Anglia reperiri generosos juvenes tabaccophilos, qui in expensi codicem quotannis referre soleant Tabaci pretium *argenti uncias* MDC. O os hominis quam parvus tibi est isthmus, sed quàm profunda devorans Charybdis! ô Nase quantilla tua sunt foramina, quàm brevi spacio ac termino circumscripta, & tamen quantæ Voragines! Ille apud *Magnenum* Nasus indies consumebat tabaci optimi tres uncias. Prædictus Chyliarcha *Megelandæ* quot septimanis libram herculeis naribus disperdit. Quem si vidisset notus ille Saxonæ Morio,

De Ærar.
 l. I. c. 8.
 n. 42.

Exerc. D.
 Tab.

56 DISSERTATIO SATYRICA

nunquid exclamâſſet : *Vah quantus Nasus!* Quantum putas abſumit balbrâ nare *Sambrius Opdagricus?* Quantum *Labbeonis nasus infans*, multo *madidus imbri nullo* gratus acumine? Quantum *Schnargutius*, cui *hircoſus*.

*Piloſas nares polypus occupat,
Et plenum ſitiens Oenophorum botros
Protrudit facies uvea gemmeos?*

Quantum diſploſis naribus *Wildegastus?* Quantum reſimis *Baſſus?* Quantum naſo pumicato *Bibianus*. Certè rara hæc ac memorabilia ſunt magni naſi exempla. *Labienus* ſecum ſemper geſtat non pixidem, ſed pixides, & inter illas quandam Naſorum quatuor, quantæ integro Nycthemero naſus, non ſufficit unus. Liceat huic ponere Epigraphen:

*Ecce dapes naſi, capere has, nil dulcius unquam,
Conſimilem tolerat Tantalus ipſe ſitim.*

Pergamus ad alterum ſexum. Quantum quot annis abſumunt, ſuiſque diſpenſant amaſiis *Phrynella*, *Philenis*, &
Amin-

Aminthes? Quantum totus ille supra à
Baldeo enumeratus Amazonum exer-
citus, ut & illa de quâ canit :

*Bojugenam audiivi de conjuge multa
querentem,*

*Multa quidem, sed & hæc, undanti
non sinè risu*

*Ac limis oculis : Inopem mea Berta
facit me.*

*Scitanti causam; non est satiabilis in-
quit.*

*Vini an temeti sitiens? Quin immo
tabaci*

*Tantum emit atque intra non totum
prodigit annum,*

*Quantum sufficeret sex remigibus Gra-
velingæ.*

Hic certè meritò exclamat vates.

*Grandem & conspicuum nostro quo-
que tempore nasum!*

Siffleus Pharmacopola, egregius
quoque Nasocurus, ultra centum li-
bras tabaci sternutatorii quot annis ven-
dit, & ex quavis libra facilè lucratur
imperialem, pro quovis distrahens sex
uncias. Lucrifera medius fidius si quæ

alia mercis species. Stipulæ, radiculæ
 aliæque tabaco excussæ quisquiliæ te-
 runtio venales sæpè naribus satisfaciunt
 gregariis, modò pharmacopœæ pixi-
 des oleant. Pauca olei odori guttulæ
 pretium addunt rei vilissimæ. Et sic
 quoque arguto stratagemate naribus
 illuditur. Nulla Officinæ pixis plus
 Sissilæo annuatim contribuit, quàm
 tabacaria. Sed quis laboris lucrum
 solertissimo viro invideat, nisi quid
 pro quo vaneat? Verùm hic syncerius
 adhuc multò agere videtur illis Indo-
 rum Merdilegis, qui ut memini me
 alicubi legisse, Regum atque Magna-
 tum Indiæ (quibus mos est magna
 Caryophyllorum, Cinamomi aliorum-
 que aromatum quantitate indies vesci.)
 stercora sollicitè colligunt, exsiccant &
 pulverisata in alias terras: (fortè &
 has nostras sub tabaci Hispanici specie
 & titulo,) mittunt prò pulvere sternu-
 ratorio exquisitissimo. O Pharmaco-
 pœe, hoc naturale est Aromatum
 magisterium, hæc animalis fœcula,
 cui tua cesserint tabaci mangonizandi
 artificia. O nares mortalium scatopha-
 gas! ô turpitude, ponere id inter de-
 licias, quod natura ceu excrementum
 putidissimum foras projecit! Et certè
 si

si similia forent eadem, pulvis ille Hispaniæ sternutatorius & subtili levitate sua & colore exactissimè refert Zibeth occidentale microcosmicum in Alcohol redactum.

Sed hoc Sophisma & procul dubio patriam suam redolet. Genuinus autem tabaci Hispanici pulvis sic paratur, quod addam, ne ejus amatoribus fortè nauseam prædictis conciliem. Hispani Tabacum Brasilum in cubiculo calefacto probè exsiccatum manibusque minutissimè contritum duobus sacculis lineis densioris texturæ includunt, quos Verna oculis, ore naribusque peculiari machinâ cautè munitis in loco undique concluso fortiter concutit excutitque, quò pulvis tantum tenuissimus fumi specie perspississimum linteum, evolet, qui parietibus & tabulatis cubiculi undique adhærescens colligitur. Pulvisculus hic summè levis ac volatilis à Patriâ ubi paratur audit Hispanicus, innumeris hodie naribus, etiam fæmineis summæ delicæ. Paratur eâ quantitate, ut ad cunctas Europæ oras ablegetur, licet inter pulveris sternutatorii species sub abusu omnium nocentissimus.

Verùm frustra questus sum tabaci
dis-

dispendia. Utinam omne disperdatur !
 Utinam semper rursus ejiciatur naso !
 Sed etiam ejus pars transit per ejus
 meatum ad palatum , ossis Ethmoidis
 subit meatus , cum saliva delabitur in
 ventriculum , provolat ad laryngem ,
 imo ipsos pulmones , variaque excitat
 gravia , & sæpè periculosa symptoma-
 ta , ut infra ostendetur. Jam igitur
 mihi videor audire quærentem taba-
 cophilum , quanta , si necessitas exi-
 gat , & quo inprimis tempore ejus
 fumenda sit dosis ? Loquatur & res-
 pondeat pro me prælaudatus Magne-
 nus : *Mundo corpore jejunus homo , non
 inprosperâ utens valetudine , exonerando
 capiti pulveris unum aut alterum gra-
 num ex utraque nare sumat. O Magne-
 ne nunquid hæc nimium rigidè ? Quot
 hîc circumstantiæ ? Unum alterumve
 granum ex utraque nare ? Unam al-
 teramve unciam aut saltem drachmam
 satius dixisses. Mundo corpore ? Ubi
 tale semper inveniemus ? Nasidieni
 nostri vix mane strato surgentes , prius-
 quam fellas visitent patrocianas , jam
 eo cum voluptate utuntur. An tantum
 jejunus homo ? Naso concesserim , non
 stomacho. Etiam bene pastis hodie
 non displicet. An nemo nisi non im-
 pro-*

L. c. Re-
 gul. 3.

prosperâ utens valetudine? Remedium valetudinis adversæ magis credideram quam secundæ. An nunquam nisi exonerando capiti? Sed apud nullos magis hodie in usu est, quam qui sunt cerebri levissimi. Limitanda itaque tibi erit Excellentissime Magnene hæc ex tribunali Medico lata sententia. Contra quam aliàs universus intabaccatorum chorus ringentibus naribus insurget. Sed non opus est hac admonitione. Videtur ipsemet jam hoc prævidisse. Unde sic limitat. *Dandum est aliquid consuetudini, unde* Regula IX.
is, qui ita assueverunt huic pulveri, ut frequentius in die utantur, author essem. (Tace nunc Magnene, tace, jam satis dixisti, si gratificari desideres. Sed pergit :) *Coercerent se intra moderatiores limites, & semel in die tantum jejuni adhiberent. Quod si gravior sit abstinentia, sumant ter in die, mane jejuni, iterum jejuni ante cibum, & ante cœnam.* Sed hæc rursus nisi nimis severe, saltem scrupulosè. Ganniunt intabaccati, & contra asperum nasi magistrum provocant ad aliud tribunal. Litigent illi, ut volent. Nos literam hanc nostram non faciemus.

§. IX.

Pulveris Tabaci nasalis variæ species.

QUæ hodie gens est , cui tabaci non sit Orexis , cui sua non sit Petophylaca , sive ori sivi naso destinetur ? Ubique civitate donatum est. Pluribus tamen in locis lucrifera cum eo instituuntur Monopolia. Etenim cum omnibus nec profint , nec arrideant omnia , multisque conspecta fati sit tabaci Hispanici levissimi noxa , feriari tamen nares renuant , de ejusdem correctionibus & Mangoniis cogitari cœptum est , variâque praxi quæsitæ sunt gratiæ , tum pro lenocinio narium , tum nummorum aucupio.

Lusitania ex Nicotianæ nigræ optimæ foliis mittit pulverem coloris ex citrino viridescens , Hispanico nonnihil correctiorem , quod eorum prius aquâ rosarum facta maceratio detrahat acrimoniæ. Inter Hispanicos tamen pro optimo habetur , quem mittit Havana & Sevilla. Hispani *Dala Vana* appellant , quo ceu suavissimo maximè delectantur. Horum pulverum levitas

tenuitasque cum deprehendatur multis admodum nociva, Tridentum Bononia Venetiæ istos compingunt in minutiora granula enchiresi vel Pharmacopæorum pueris nota, quæ porro ad majorem gratiam oleo de Cedro, Jasmino, & quod appellant Pergamotte inficiunt sicque naturalem herbæ factorem occultant. Et his nasum sæpissimè exercitant Itali rarius fumigantes. Ille, qui in Galliis *de S. Dominique* audit, etiam lotus & granulatus multorum nasus blanditur.

Turinum aurantiorum & rorismarini flores Nicotianæ jungit grato conubio. Snebergum Helvetiorum ex variarum radicum herbarumque miscella pulverem construit nasus substillantibus phlegmagogum. Colonia Agrippina præsentat ex Domo ceu vocant rubra Nicotianam sternutatoriam oleo lavendulæ non ingrato imbutam. Schaphusium Comitum Maximiliani pulverem nasalem ex peto Virgineo paratum & ob majoranæ Lavendulæ, & Rorismarini flores ut & lignum rhodium ireosque florentinæ radicem admixta admodum suavem cæteris præfert. Gallia jactitat suum *Tabac de Jasmin*, *Tabac musqué*, ut innumeros

ros alios amatoribus quàm mihi notiores nasi pulveres, eorumque miscellas, fucos & mangonia præteream. Ita mundus vanitatum Amasios naso ducit, ut bursas argento emungat.

Jam video te exspectare, ut indicem, quem in illâ pulverum varietate æstitem optimum. Dico, quod olim lupusculorum institor: Unius matris fætus sunt. Elige quem velis, omnes abusu sunt noxii. Non sugillamus ista correctionis artificia laude digna, si absit impostura & abusus. Ipsimet in *Neothea* nostrâ nuper publicata egregii pulveris sternutatorii elegantem formulam sed absque tabaco, ex succedaneis roborantibus & resolventibus cephalicis dedimus, ita ut ejusmodi ptarmicorum usum necessitatis tempore apprimè utilem maximè probemus, voluptatis autem & consuetudinis tantum ergo usurpatum penitus rejiciamus. Si mihi daretur optio, tabacum nostras cuivis indico præferrem, non tam positivè quam privativè correctum. Etenim excellenter odorifera lædunt odoratûs sensorium, & spirituum texturæ nimiâ dissipatione brevissimè sunt molesta, imo in nonnullis Cephalalgias producunt. Ostendam
nunc

DE PICA NASI. PARS I. 65

nunc igitur noxas & pericula ex pul-
veris tabacini sternutatorii continuo
usu, qui pessimus abusus est, sæpè
orta, & quidni imposterum facile oriun-
da, & quidem tum meis, tum fide
dignissimorum Scriptorum observatio-
nibus atque exemplis,

Nè fortasse pates me, quæ facere ipse
recuso.

Ad imit.
Hor. Ep.
l. 2.

*Et rectè tractant alii, taxare mali-
gnè.*

DISSERTATIO PHYSICO-
 MEDICÆ MORALIS
 D E
 P I C A N A S I.
 PARS ALTERA.

De noxâ Tabaci sternutatorii.

§. I.

*Odoratus, abusu Tabaci sternutatorii in
 multis valde imminutus, in pluribus
 penitus sublatus.*

L. 2. Obs.
 55.

E enormi Tabaci appetentiâ, non virorum duntaxat & juvenum sed & matronarum & virginum, imò vel puerorum hodie ludibrio, (ita enim celeberrimus *Pecklinus* Picam definit) jam novum inchoamus discursum, quo Tabacipicæ noxas ostendemus. Non ineptè Tabacum impofterum appellari poterit *Herba Nasicola*, etenim, ut cum Vate loquar, hæret *in valle Nasi* & *in Caverna narium*.
 Hac-

Hactenus his inhabitavit incola nobilissimus, innumerarum in natura rerum arbiter & discretor sagacissimus; Archeus odoratûs præses, non frustrâ homini concessus, ceu ex artificiosissimâ ejus organi structurâ, ad quam vel à primo nervorum pari filamenta seu fibrillas nerveas distribuit natura, satis eluceffit. Universam narium amplitudinem tenuis vestit tunica, duræ menyngis credita soboles, sub quâ glandulosus & nervosus latet contextus (ramos nervorum tertiæ conjugationis ad eum mitti docent Anatomici) proxima olfactûs sedes. Etenim dum corpuscula odora, seu exspirantia ex rebus odoriferis effluvia cum aëre admissa seu potius impulsa ad dictas fibrillas nerveas allidunt, Archeus mox per sentiscit & agnoscit factas impressiones, ex quibus objectorum ad mentem feruntur ideæ. Hoc institutum prudentissimæ naturæ est.

Schneid.
l. de Off.
cribif.

Verùm vilipendit & explodit hoc, quisquis narium antra incessanter tabaco suffarcit. Veterem jubet hîc migrare colonum. Tubuli namque nervei ab ejus acrimoniâ perpetim vellicati corrugati, crispatique tandem penitus obstruuntur, lymphâ natura-

liter blanda ex narium glandulis extillans, membranamque internam humectans, odoratumque facilitans exciccatur, sicque tandem sensibilis narium membrana omnino occallescit; unde nisi odoratus tantum non penitus omnis aboleatur, specifica saltem odora rerum vis intabaccatos fugit. prostant ubique exempla, quæ dictis fidem faciant. Novi ipsemet, & quis non novit? Nasutissimos Petiposcius, quibus narium sagacitatem penitus sustulit Nicotiana. Novi Petophilos, quibus saltem sic vitiavit olfactûs organum, ut inter odores exactè nequeant amplius interstinguere. Testatur Simon *Pauli* illud orbis Arctoi decus, se quoque novisse plurimos, tabaci minutatim triti abundantius, odoris dono privatos, sive dictæ herbæ pulvis odoratûs instrumento vim distinguendi ademerit, sive ossis cribrosi foraminulis paulatim occlusis variis odorum generibus ad cerebrum penetraturis viam obstruxerit. Subjecit quondam *Pauvius* cultro anatomico patibularium, omnium tabaci amatorum in vita facilè Principem, cui defuere omnino processus mamillares, quos à tabaci abusu fuisse absump-

Tr. d.
abus.
Herb. Tabac. &
Thec.

sumptos suspicatur. Non secus enim, ac hecticorum tabescit & exsiccat cutis, & in ardentissimis febribus partes colliquantur, à nimio & pulveris & fumi exsiccantis usu organum hoc labefactatum fuisse censet. Cui & *Magnenus* subscribit. *Dico*, ait, *quidquid sit de illâ Pauvii Dissertatione, Olfactum ab usu tabaci in multis aboleri. Id plures mihi retulerunt, tum qui pulvere, tum qui fumo abutuntur, ratio est: quia nimis exsiccantur processus mamillares, unde cum sicciores quovis odore reddantur, non possunt ab iis immutari. Odor enim est à sicco superante humidum, sensoriaque ab objectis suis immutari opus est, ex Aristotele III. de anima.* Ita ille. Hæc processuum mammillarium tabes plerisque intabacatis communis est. Sed cùm hæc ex anatome petita ratio non omnium mox pateat captui, dabo aliam poscenti *Fumandro* hoc Epigrammate aliquando datam.

Quò rectè videas, opus est sit ut absque colore

*In oculis triplex quæ reperitur aqua.
Ut benè percipiat sapidum submissa palato*

70 DISSERTATIO SATYRICA

*Lingua, peregrino nuda sapore vacet.
Est alius eadem ratio cum sensibus. Unde
Si nasum tabaci repleat ater odor
Quid poterit reliquos iudex discernere o-
dores?*

Corruptus iudex non benè jura facit.

*Malè verum examinat omnis corruptus
iudex* inquit Horatius. Suffarctus ta-
baco nasus corruptus iudex est, qui
caret discretionè, & odorabilium nes-
cit distinguere effluvia, an amica ce-
rebro sint, an inimica. Experimen-
tum feci in cane, cui balsamo antia-
poplectico volatili largiter inunxi na-
res mecum aliò abducens, mansit nec
repetiit domum, nesciens sagaci nare
repetere vestigia.

Audi quid ad hæc *Fumander*. Ca-
nis inquit non sum, nil mihi cum re-
rum vestigiis negotii, neque venatui
destinor. Fugitiva odorum est vo-
luptas, abeat. Tabaci immanens est,
continua, & perpetua. Varro dixit:
*quis non in vita Heliotropios Olfaciat
semetum?* Ego satius dixerim tabacum?
Vita Heliotropios unius quasi diei lux
est. Hæc non admodum moratur
odoratûs exacti beneficium ad vitam
simpliciter non necessarium. Edepol
hæc

hæc eleganter mi Epicure, & cum naso. Apage Rhinoceros, cui cin-
 nama nasum non movent, nec gratæ
 odorabilem aporrhoeæ. Sed mirum!
Fumander inter canes illos Ciceronis
 Verrinos & Valesii Cybariticos est,
 Causidicos inquam, qui causas elatrant.
Hos ait Tullius mirum in modum canes
venaticos dices, ita odorantur omnia
& peruestigant. Cur igitur tabaci pul-
 vere nasum obtundit? Respondet id
 nil referre, lucri enim odorem sibi ma-
 nere integrum etiam ex re qualibet.
 Sed hunc ego inter veros Alithææ &
 Themidos patronos non retulero. Mi-
 rum nasi iudicium refert *Anaxagoras*
 Philosophus maximè sensatus. Ut
 quis exactè iudicet de cuniculo, de-
 cisionem ait committendam esse naso;
 si redoleat serpillum & genistam, esse
 ex genuinis, si brassicam ex spuris.
 Pari modo inquit *Columbina* admo-
 vendus est Doctor Juris aut Advoca-
 tus naso rationis, si odorem habet
 bonarum literarum, Verus est Doctor,
 si pulverem duntaxat redolet Scholaf-
 ticum, & Nicotianæ, pro caniculo
 transeat aut lepusculo: *Fumander*
 nares nimium obstructas habes. Non
 capis odorem veritatis. Ineptus igitur

In Th. Ital.
 Gerh.
 Tom. I.
 Colum-
 bin. A.
 vocat.
 Sc. 12.

tur es huic censuræ. Alieno necessum est te nato subjicias, quia proprium destruxisti. Quid autem ille de te judicet, jam dixit *Columbina*. Vos qui nasum adhuc præfertis sagacem, nolite ejus organum corrumpere, nisi fortasse id summa & extrema cogat necessitas. Hac etenim urgente, oportet hinc nonnullis concedere dispensationis bullam, quâ tabaco nasali liberius utantur & copiosius.

Cur. 7.
Cent. 6.

Cuicunque igitur, ut apud *Lusitanum* Francisco Nummulario Ragusino, in naribus acceſſerunt Crustaceæ turundæ, & spississimæ compagis muci vix loco mobiles, illi vel cum ruina odoratûs, forcipe tabacino eadem extrahere permittitor.

Pathol.
l. 5. c. 6.

Cuicunque, ut illi apud *Fernelium* resimis naribus militi ex fædiori eluvie vermes subnascuntur villosi, furoris sæpè & mortis authores; huic concessum esto tabaci attrahere quantum satis est. Jam vos juvenes liberè fateamini, vos verme cerebri aut nasi laborare, ut hoc prætextu & plenam vobis nasi libertatem vindicetis, & pulveris istam excusetis intemperantiam. Ne sarcasmm putate. Certè crebrior, quàm opinamini, intra na-
res

res vermium est generatio. Fidem
 facient Thomas *Bartholinus* Cent. 2.
 Ep. 74. Nicolaus *Blegny* *Zod. Med.*
Gall. Ann. 1. Mens apr. Obs. 3. Pe-
 tius *Borellus* Cent. 3. Hist. 45. Jo.
 Michael *Ferb* Hier. Pier. p. 79. Conr.
 Victor *Schneiderus* de Off. Cribrifor-
 mi p. 400. Nicolaus *Tulpius* L. 4. C. 1.
 Nicol. *Monardes* Hist. Med. simpl.
 C. 14. Jo. Georg. *Schenkius* L. 1. Obs.
 Med. Marc. *Donatus* Histor. Med.
 Mirab. L. 4. C. 26. Theodorus *Kerc-*
kringius Obs. Anat 43. *Fabrisius* Hil-
 danus Cent. 1. Obs. 8. Cent. 5. Obs. 1.

Si quis, ut ille apud Volkamerum
 vir sexagenarius temperamenti atrabi-
 larii, ex obstructione narium incide-
 rit aut incidere metuat in melancho-
 liam; illi cum frequentiori tabaci usu
 Medicationis tentamen, instituere
 liberum esto. Vir quidem iste inter
 suspiria & planctus horas consumens,
 nullis autem adjutus remediis suasu a-
 mici Nicotianam in crebriorem usum
 vocavit. Sic reſeratis naribus effluxit
 ſaburra, & convaluit, tabaco interim
 ſic aſſuetus, ut ad mortem uſque vix
 per momentum eo carere potuerit.

Duo porro caſus occurrunt, in qui-
 bus non adeo absurdum, imò conve-

E 5 niens

Ephem.
 Germ. C.
 Dec. 2.
 Ann. 5.
 Obs. 153.

niens videri posset, tabaco odorandi vim penitus tollere. Primus est, ubi ea circa certos odores aut homini aut toti familiæ innata est antipathia ut citra grave animi deliquium, & sanitatis detrimentum eos perferre nequeant. Cardinali *Oliverio Carassa*, ut perhibet *Valerianus Pierius* (a), & Cardinali *Don Henri de Cardone*, ut narrat *Philippus Ingrassias* (b), & *He-neageæ* in aulico Regina Anglorum *Elisabethæ Gynæceo Domicellæ*, ut refert *Digbæus* (c). (Ut alios taceam innumeros) rosarum sic infestus erat odor, ut ad eum terrore, sudore gelido, lypothimiis corriperentur. *Joannes Echterius*, ut *Schenkius* (d), & *Cronenburgius* (e) memorant, & notissimus *Joannes Prævotius* Professor Patavinus adnotante *Rhocho* (f) nunquam vel è longinquo rosas subodorabantur, quin vehementissimis sternutamentis concuterentur. Ita constat dari alios, quibus jasmīni, liliorum alborum, violarum, florum aurantiorum summè hostilis est odor, ceu *Scaliger* (g), *Bartholinus* (h), *Panarolus* (i) testantur. Nobiles Domini de *Candales* in Guyenna, & uterque in hac illustri domo sexus pomorum odorem sibi infestissimum abhor-

(a) L. 8.
Hiero-
glyh.

(b) Quæst.
de Diat.
Crassiss. &
tenui.

(c) Tr. I.
de Nat.
Corp. c.
38. p. 436.

(d) L. 3.
Obs. Med.
C. ult.

(e) L. 10.
de Com-
mes.

(f) Cent.
3. Obs. 99.

(g) Exer-
cit. 142.
part. 2.

(h) Histor.
Anat. Rar.
Cent. 3.
Hist. 28.

(i) Pentec.
2. Obs. 38.

horrent, quæ quoque nunc toti *Fœstio-
rum* Perillustri in Aquitania familiæ (a) L. r.
communis est Antipathia, ut testis est de re Ci-
Bruyzerinus (a). Qui quoque meminit bar. C. 23.
Regis Galliarum Francisci primi Se-
cretarium Joannem de la *Chefnage* vel
minimum pomorum odorem ita exhor-
ruisse, ut ex eo nares cruentarentur. *Ula-
dislaus Jagellus* Polonorum Rex, pomorum odorem summè averfabatur (b), qua-
lia plura exempla prædictus *Scaliger*, *Ro-
senbergius* (c), *Libavius* (d) adducunt.

(b) Mart.
Cromer.
L. 2c. Hist.
Polonio.
(c) Rho-
dolog.
C. 13. p.

Quâ quidam stante invincibili An-
tipathiâ nemo facilè inficiabitur, si
illa sublato odoratu tolli posset, satius
esse hoc carere, quàm vigente in fa-
nitatis inò vitæ conjici pericula.
Quamvis & adhuc valde dubium sit,
num non & ipse rosarum, aliorumque
ut & pomorum saltem conspectus ea-
dem sit inducturus Symptomata. Præ-
fatus namque *Oliverius Carassa* quo-
tannis solitus est rosis florentibus ex
urbe ad suum palatium & hortos in
Quirinali secedere. Et constitutis ad
ostia custodiis severisque interdictis
cavere, ne quis, aut salutantium aut
amicorum Officii gratiâ ingredientium
qui rosam, etiam ignorans, secum
gestaret, intromitteretur. Infesta
enim

217.
(d) L. de
Antipath.
p. 159.

enim rerum Antipathicè aduersarum odora effluvia, non tantùm per odoratus sensorium, sed & per alias corporis aperturas ipsosque poros penetrare, & sanguinem spiritusque afficere non unâ inductione, si pagellarum permitterent angustia, comprobari posset. Quemadmodum igitur inanis foret labor, ut talem tollas antipathiam, aut oculis visum tollere aut corporis obstipare poros, sic nec minùs irritus esset conatus, abolito odoratûs sensorio arcere hostiles & noxias emanantium ex odoriferis totâ naturâ contrariis aporrhœarum assaultus: cùm hæ saltem radiativè agant, corpus ubique in & perspirabile clanculum intrent, & ejus fluida modo hætenus inexplicabili afficiant.

Alter Casus naso magis videtur favere. Contingere enim potest, ut alicui in perpetuâ cloacâ aut inter sordes sit habitandum, aut talis exercenda Professio, ut satius sit non olfacere, quàm pessima & fætida. Quo quidem casu procurata per tabacum odoratûs abolitio haberi posset pro beneficio. Patet id exemplo. Quod his verbis recenset Excellentissimus Theodorus Quingerus. *Vixit Scaphusii medicus per Europam celeberrimus Dominus*

nus D. Joannes Wépserus, qui propter continuam errhini pulveris tabaci attractionem omnem olfactus sensum penitus amisit, nec unquam postea recuperare vel potuit vel voluit. Fortè quod commodum sic fuerit, tantoque minus impedimentum in anatomicis, quibus delectabatur, negotiis & exercitiis creaverit.

Verùm enim verò utut sit tollatur odoris adversi sensibilis molestia, non tamen ex eo noxa in Archeum redundans abigitur. Nam & pestilens odor naribus non perceptus Archeum horrore quatit, inquit Helmontius. Non sentiaturo naso odor cadaueris, longè tamen post sentitur circa stomachum, idem ait. Etiam odores citra narium transitum cor affectant per pulmones in thoracem deducti. Etiam spiritus sanguinis & vitam citò attingunt, & sui contagio horrenda & periculosa symptomata inurunt. Nec odoratus sublatus odoris infelli noxam removet, nec nasus tabaci pulvere totus quantus infarctus ab eâ præstat securitatem. Interim cadaverum prosectoribus, & quibuscunque Cloacinæ ministris libenter favemus, quod, ne fætorem percipiant, hoc sensu se destitutos gaudeant. Infestio rerum naturalium scrutatori præstat

Tr. imago
fermenti
no. 20.
Tr. custos
errant.
n. 26.

78 DISSERTATIO SATYRICA

tat hunc servare integrum, & ut Paracelsus ait, canem agere fedulum, quò in vestigia naturæ arcanorum incidat; nam & subjectorum sive fragrantēs sive graviolentes habitus, sulphurei salinive, in aliquam illorum notitiam sagacem deducunt. Mirum autem eos, quos tabaci abusus odoratu penitus privavit, nihilominus ejusdem deperire odorem, non quòd hunc actu sentiant, sed quòd ejus olim huic sensorio tenaciùs impressas ideas continuò Phantasia revolvat, non secus, ac cui brachium aut crus amputatum est, illud tamen quandoque adhuc sentire, moveri, aut dolere sibi imaginatur.

§. II.

Tabaci nasalis abusus vocis tollit gratiam.

— *Adspice partis*

Nunc damnum alterius, nam quæ cantante voluptas?

L. 4. Sat.
10.

CAnit juvenalis. Vox homini cum bruto communis est, sed illi articulata ad explicanda mentis sensa. Huic ut decet edendæ non modo cartila-

tilagines laryngis (quarum motu aër in expirationis actu elisione determinatâ per rimulam laryngis vocalis redditur) lingua, palatum, labia, aliæque oris partes inserviunt, ita ut meritò nares inter instrumenta secundaria recenseri debeant, quibus vox si non absolvitur, magis tamen perficitur. Non oritur vox clara auribusque grata, si narium obstructa aut clausa sint spiramenta. Ipsa dos Linguæ per nasum deperdit gratiam. Exemplo isti sint, quos vulgò dicimus de nare loqui.

Jam verò quotusquisque hodie insignis nasi farctor non loquitur, quasi *vocem calamo transmittat agresti*? Quod nunquam observatur clarius, quàm quando canendum est. Non unum observabis tabaci nasalis amatorculum etiam ex iis, quibus juxta vitæ professionem rarus est vertex, de quo finito cantu repetere non possis illud *Persii*:

Rancidulum quiddam balba de nare locutus.

Etiam non rarus succentor coactâ nare succinit. Dixerim cum Martiali quandoque *melius illo ranas garrere Raven-*
nates & Adriaticum dulcius cantare cu-
licem.

2.
Epigr.

licem. Ratio est. Tabaco sternutatorio nimium assueti plerumque nares ad radicem constrictas habent, aut saltem se habere imaginantur, unde impositam sibi putant pulveris hujusce fumendi perpetuam necessitatem, quò ista divellant repagula. Rara tamen inde fit solutio, quam non major constrictio brevi sequatur, pulvisculo in primis ibi restagnante. Maximè si intra cerebrum acrior materia stabuletur. De quo sic monet Hollerius, Judex si quis alius hìc impartialis: *in naso multò magis si ad radicem constrictus est, videndum, ne acris materia capitis illac deducatur, nam inde contingit, ut exeso nasi initio è naso loquantur, & vox vehementer vitietur.*

L. Prop.
Obs. 2.

Verùm & hæc apud ejusmodi consuetudinarios frustranea est Ode. Novi namque moris est, & sic fert seculum, ut reputetur vocis elegantia per narium semiobstructos antractus emissæ. fumunt vitia virtutis imaginem, & erratis velum obtenditur, quo excusetur mortalium insana cupiditas. Tu saltem quisquis es de luto meliore fictus aut *nectis quicumque canoris eloquium vocale modis*, fuge hunc vocis corruptorem. Inprimis tu suavissimè cantans

Juvenalis.

DE PICA NASI. PARS II. 81

Rosignolia, sine viros jam loqui naribus, cave tu ne nasi intabaccati insolentia dulcisoni gutturi tollat gratiam. Vos quoque, qui choro estis destinati, verbis alloquor Martialis: *Modus breviter sit naribus uncis* Nares vestri uncorum instar Nicotianam attrahunt, imò veluti uncis affixa vobis hæc est consuetudo, tandem huic modum statuite, ne vos ipsos instar soricis voce propriâ aut naso prodatis.

Auditi certè quàm hodie *maiores nunquam ronchi; juvenesque, senesque, & pueri nasum ronchisonantis habent.* Prò quàm clamorosus & obstrepens iis subter somnum est nasus! Non tales Æolus sonos facit, dum flabra per rimas transmittit, quales nasus tabaco obstipatus. Quærebat *Palæstrio* apud Act. 3.
Scen. 2. Comicum in milite glorioso, *Eho an dormit Sceledrus intus?* Respondet *Lucrion*: *non naso quidem, nam eo magnum clamat.* De quot hodie tabacophilis idem non dixeris, qui vigilantibus stertunt naso; & dormientes horrendâ suffocatione jam jam strangulandi imitantur terrificum stertorem. Vah, quam angustatum est vocis iter! Quis intra fauces & præpeditas nares aëris reciprocantis jam strepitus, jam sibilus,

F jam

In Epist.
ad Mau-
ten.

jam violentâ explosione sonitus! Tulit aliquando casus, quod in itinere talem nactus fuerim lecti contubernalem, & per totam noctem somnum oculis non vidi meis, licet toties voto expetitum. Conqueritur olim *Lipsius* se Westphaliâ transeundo fortè incidisse in vulgare hospitium, in quo lecticam offenderit, juxta quam ad utrumque latus vaccæ, equi, vituli, supra pulli, & gallinæ, subter (fidem suam testatur) porci, stabulabantur, quæ inter dormire seu potius vigilare fuerit coactus. Malim certè ego bruta hæc lecti confiniis proxima, quàm tale animal naso ronchifonans in lecto socium habere.

§. III.

Pulvis tabaci quam longâ assuetudine naso tribuat constitutionem.

EDic, fodes, antiquum ænigma est, quid ferro & vomere est durius constantiusque, ut absumi renuat? Non ineptè respondit Oedipus, id rostrum esse suis; quod tametsi continuo versans invertensque glebas, nec atteritur nec imminuitur.

— Longo consumitur annulus usu,
 Et teritur scissâ vomer aduncus
 humo,

Non porci lutulenti nasus. Idem si hodie gryphus solvendus proponeretur, dicerem id esse nasum *Rufini*, qui ipso ferro firmior, assiduo noctes diesque tabaci affrictu & perpetuis poppysmis nihil deteritur. Nempe naturam oris porcini habet, & callum induit abductus aprugnum, quo duratur duratque ad usus vel ipso vomere & rastris firmior. Dicam cum Martiali.

*Teruntur ansæ veterum Corinthiorum,
 Teritur crus compede lubricum decenni,
 Teruntur quæ Flaminiam secant sale-*
bræ,

*Teruntur qui littoribus nitent lapilli,
 Teritur Tuscâ ligo Vineâ politus,
 Teritur pigri rota quassa mulionis,
 Teritur dens jam senior ferocis apri.*

Res una tamen non teritur, Nasus tabacophilorum. *Rufine* naso tuo nulla est quies. Fimas atro pulvere, aras, & occas hunc collem, nil tamen ejus consumitur; aliàs jam pridem fuisset Nasus infans, dimidio minor, aut potius

planè osseum Nasi Skeleton : ô nasum verè porcinum! Sine, amplius tangam & explorem robur nasi tui. Sed scio me canem naribus prendere aut fuman-tem urfi nasum tentare, ut est in proverbio. Rursum igitur jam tibi blandiar, & dicam, quòd nasus tuus longâ tabaci assuetudine consecutus sit grande beneficium.

Membrana narium interior ut nervis, sic adeò exquisito gaudet sensu, ut non assueta ptarmicis ne vel minimam Nicotianæ portionem tolerare valeat absque motu convulsivo, quæ sternutationem inducit. Hæc periculosa est si crebrior, ut infra ostendam, non rarò admodum nociva, imò non semel comperta est lethalis. Jam verò illa pulveris tabacini abusu continuo irritata, & copiosioris lymphæ rigata & corrugata affluxu, sensum exuit, & tandem induta est callum, quam jam impunè quæcunque tabaci acrimonia possit laceßere. Et hoc revera non exile est beneficium. Si enim toties nasus, quoties attrahit tabacum, sternuendo convelleretur, jam dudum vel ipsa cerebri compages fuisset divulsa, aut pulmones labefactati, aut sensoriiis gravior illata noxa. Gaude igitur

Na-

Nase porcie hoc beneficio. Quod quis tibi invidet? Præstat enim perire inquilinum tibi sensum, quàm eo integro periclitari cerebri systema. Vos autem tabacigerulos, quibus *semper sedet in nare aspera bilis*, ut ait in Thyrside Theocritus, nonnunquam juvabit sternuere, quò monente Persio *ira cadat naso rugosaque Sanna*. Sed vereor ne his nares callo obductæ ad tabaci, nedum ad Satyræ hujus stimulos non sint sensibiles. Audio oggannire:

*Quid esse nostro fortius potest naso?
Necdum est tabaco tritus, attritus
nunquam.*

§. IV.

*Visus nimio pulveris Tabaci usu planè
amissus.*

VIdimus Petiposcius quos odoratu privavit Nicotiana, nunc quoque sistam, quorum oculis nubem objecit, & solis lumen ademit. Plures tales nimio illius pulveris usu excœcatos, quibus viscosus humor in nervos opticos inciderat se vidisse testatur præ-

L. c.
Exerc. 8.
P. 108.

Cent. 1.
Obs. 24.
Diff.
Anat. p.
1254.

In A&.
Hastn.
Vol. p. 50.
& Ep. 98.
Cent. 4.

laudatus *Simon Pauli*. *Magnenus* vidit inquit nonneminem, cui insanus hujus pulveris usus crystallinum corrugaverat humorem, unde & fluitantia cernebat objecta. A Nicotianâ miserè visu privatum vidit *Hildanus*, vidit *Rolsinius*, vidit *Platerus*, videre alii. O terribilis gutta serena, quæ æternâ nocte oculos damnas! Iniquè appellârunt te *Medici Serenam*, quæ lurida, squalida, tetrica, tenebricosa dici merebaris. Quærebant infelices isti oculorum lymphas, ut putabant, catharrales per punctum lacrymale ad nares, & inde foras educere, sed infauستâ metastasi vel in puncto nervi optici obhærescens gutta visum penitus abstulit. Volebant oculis suffusas nebulas diligentiori ptarmicorum usu discutere, sed ex crepusculo in horrendam noctem inciderunt. Non ex sexcentis uni contingit fortuna, quæ Centurioni *Batevillio*, quem certo pulveris nasalis usu visum deperditum recepisse ex ore *Boyle* intellexisse *Borricbium* narrat *Bartholinus*, ejusdem quoque in semetipso recommendator. Esto verò, non omnes statim prorsus cœcutire, aliàs quot hodie visu orbos spectaret Europa? Certum tamen ac indubitatum est,

est, à tabaco sternutatorio promiscuè non intendi oculorum aciem. Excell. Coll. Etmullerus testis est, plures Italos ob Pract. p. continuatum ejus usum etiam junioribus annis cum imminuto olfactu hebetudinem visûs pati. m. 79.

Recensebo nunc casum, quem mihi praxis obtulit. Anni aliquot sunt, quod *Ranchemius* vir Ecclesiasticus consilii causâ me accederet, oculis sanguine rubentibus, lippientibus, & tantùm non caligantibus promptum efflagitans collyrium. Noscebam ex fama viri mores & indolem adscitam, seu pessimam consuetudinem, quòd vini cremati & tabaci esset maximus, si quis alius, amator. Quod & à me rogatus non dissimulavit. Obtuli auxilium, & monui ab istâ assuetudine paulatim esse recedendum, nisi oculorum gratissimo lumine tandem velit privari. Amice inquam (vir enim eruditus erat) legistine Martialem? En lege, quod te cautum reddere possit:

Potor nobilis aulae lumine uno L. 6.
Luscus Phryx erat, alteroque lippus,
Huic dicit medicus, bibas caveo
Vinum, si biberis, nihil videbis.

Dignissime amice opto hoc de te non esse præfagium. Moneo tamen, ne tabaci flagmatumque ardentium continuato abusu ejus in te exemplum statuas. Non novi oculis tuis remedium, nisi utriusque tibi imperes prudentem moderationem. Non videbatur illi satisfacere Poëtæ autoritas, prolegebam igitur verba Magneni. *Tabacum non adhibendum in oculorum morbis calidis, ne major concitetur fluxio, ductis ad partem affectam humoribus.* Ad quæ ille. Mi Domine Doctor impossibile mihi est abstinere illis, licet vel ipsum cernerem internum coram me reclusum. Exhorruï & attonitus hæsi ad verba inexpectata homine Christiano indigna? O inexpugnabilis consuetudinis horrendam necessitatem! O miserrimum illius mancipium! Dimisi sinè remediis hominem ipsâ indignum Hygæiâ, cujus salubre consilium vilipendebat. Rem ceu notatu dignam retuli ad adversaria, adjecto extemporeo Epigrammate, quod ne pereat, hîc addam. Integer enim ejusmodi adversariorum Epigrammaticorum ad varios rerum notabilium occurfus viginti circiter annorum spacio à me in varias Centurias collectus fasciculus, publi-

blico destinatus, nuper mihi furto periit. Ille, quicumque sit plagiarius, hîc monitus meminerit, non tolli peccatum, nisi ablatum restituatur. Ex iis jam olim excerptum & huc translatum Epigramma hoc erat:

Faucibus ignivomis Acheronta videre reclusum,

*Res homini visu nonne tremenda foret?
Et temerè malesanus ais, tibi si detur
illud*

Cernere, non tabaco ponere posse modum?

*O vapor, ô ignis, quem styx eructat averna
Es ferus! est tabaci sævior ille vapor.*

*Nicotiana tuos si tollere nescit abusus
Ipse Acheron, quanta est carnificina
tua!*

Sumpserat in Viro isto, ceu prô dolor hodie in innumeris, id accrementi hæc in tabaco licentia, ut Nasus tribus illis Sapientis notis insatiabilibus adnumerari posse videatur. Sicut ægrorum potus sitim accendit, sicut ignis lignis arentibus non obruitur, sed augetur; ita diuturna consuetudo jam facta necessitas aviditatem semper jejuna naris acuit. Verè ferina hæc herba

Ep. 94.

reddiderat illum ferum, contra se ipsum ferocem, contra proprios oculos ferreum, ut his mallet præ illâ æternum valedicere. O quam Christianè & piè Seneca : *Natura vultus nostros erexit in cælum, & quidquid magnificentum mirumque erat, videri à suspicientibus voluit, ortus occasusque & prope-rantis mundi volubilem cursum, interdum terrena aperientem, noctu cœlestia.* Et hæc tu vilipendis spectacula ô infelix abdominis, oris, nasique mancipium? Ecquid exspectas, propter quod oculos vendis? An voluptates has nondum consumpsisti? Nulla tibi nova est, nulla jam odiosa ipsâ satietate esse potest. Quis sit tabaci & vini cremati sapor, scis. Nihil interest centum per vesicam tuam an mille Amphoræ transferint. Quid sapiat tabacum, naso, ore, dente optimè nôsti nullibi reliquisti intactum. Atqui hæc sunt, à quibus invitus divelleris. Quid est aliud, quod tibi eripi doleas? Oculos? tanti illos putas, ut habeas his chariora? Cœcitatem times, & quod visus lumen extinguit, percuras. O te dementem! Si te *Olympio* Villicus spectaret hodie, illud suum repeteret : *At tu ut oculos emungere ex capite per nasum*

Apud Comicum in
Casina.

sum tuos. Amitte ergo oculos, ne propriam videas turpitudinem. O quot vir iste habet hodie asseclas, de quibus dici potest illud Comici: Melius, pejus, profit, obsit, nihil vident, nisi quod libido suggerit. Et isti naso pol jam quidem vident plus, quàm oculis. Quod ut sit aliter, non potest trium jugerum Elleboro obtinerier. His igitur genio suo & cœcitati relictis ad alios nos convertemus.

In Hæc.

Act. 4.

Sc. 1.

In Mil.

Glor. Act.

4. Sc. 6.

§. V.

Auditus pulvere tabaci Nariniferino omnino abolitus.

NUnc igitur vobis, quibus mens sanior est, & qui ad veritatis perceptionem nondum planè obsurditis, alia proponenda est noxa, quam hospitanti intra aures sensorio non semel attulit, & sic quoque deinceps inferre potest Nicotiana. Molestum homini symptomata est, si tintinnabuli veluti cujusdam, aut campanæ pulsatae sonitus intra auris cavitatem nervos afficiat acusticos; molestum est, si sibilus strepitusque quasi flatûs aut tenuioris per angustius foramen coacti, aut

gra-

gravioris, quasi ex Æolipila aut è folle
emissi, aut etiam aquarum quasi fluctuantium murmur aut instar cantilenæ
vesparum, apum muscarumue susurri à diverso aëris sive in aurium sinibus
existentis, sive per meatûs angustiam transeuntis motu & trepidatione excitati aurem reddant inquietam. Symptoma gravius longè est, sonos non nisi difficulter eosque saltem altos percipere, gravissimum omnino nullos. Totalis sensûs auditorii ablatio etsi variis sæpè debeatur causis, hoc tamen loco & eam quandoque immoderato tabaci sternutatorii usui meritò acceptam referimus. Docet id infelici suo fato Vir ille apprimè literatus, bono aliàs corporis habitu & sanguine laudabili præditus, in *Ephemeridibus Germaniæ Medico-Physicis* adnotatus. Quem Exc. *Wagnerus* Physicus Tigurinus refert ex intempestivo & præter necessitatem crebriori ejus usu auditum auris dextræ penitus amisisse, ita ut pristinus ejus vigor nullo medicamentorum subsidio restaurari potuerit. Rationem reddit. Quod irritatis à tabaco nervæ narium tunicæ fibris spiritus animales in nervos paris quinti explosi non tantum diaphragma & thoracis musculos ad cre-

Dec. 2.
Ann 9.
Obs. 26.

crebras validasque sternutationes contraxerint, sed & violentius in nervum acusticum illapsi aërem auris interiori ita commoverint, ut tympanum nimis dilatatum flaccidumque fuerit redditum, sicque auditus eâ parte planè abolitus. Observationem claudit hoc monito : *Alii cautiùs hinc mercari discant.* Tametsi enim non omnium inde mox patiantur aures, tamen hic valet illud Nasonis : *Posse nocere sat est.*

Non quidem omnem tabaci sternuatorii usum in lymphâ catharrali circa aures restagnante per ductus peculiare, quos *Eustachianos* appellant, educendâ rejicimus, nullatenus scribentes dicam celeberrimo *Roderico à Fonseca*, qui illud Polono nobili in gravi per decennium auditu juxta hanc quidem indicationem commendavit. Sed damnamus crebriores ex concîtis inde sternutamentis concussiones capitis, Organis sensuum noxias. Quocirca felicior hîc illorum est nasus, qui jam ad hosce stimulos ita penitus occaluit, ut vix unquam sternuat. Neque enim *Nicotiana* in nasis, in quorum possessione longissimi temporis habet præscriptionem, ita facilè hasce turbas excitat.

Tom. I.
Consul. 13.

Licet & hos ipsos Naso verè traducat
 seducatque, ut ejusmodi tabacamasio
 dici possit, quod olim apud *Lucianum*
Zelotypa dixit juno jovi *Ganymedem*
deperenti. *Iste quidem modis omnibus*
tibi dominatur, ducitque te & circum-
agit ipsâ, quod dici solet, nare trahens.
 Quod satis propriè & eleganter sic suâ
 Vernaculâ reddit *Perottus Ablancour-*
tius. *Il est vray, qu'il est bien ton mai-*
tre, & te mene bien, comme l'on dit,
par le nez. Esto non omnibus, imò
 vix paucis inde hebescere oculos aut
 aures. Quid inde? Plura sanè restant
 organa & viscera longè nobiliora qui-
 bus virulentiam suam possit affricare,
 ut jam patefcet.

§. IV.

Pulveris tabaci abusus cerebro imprimis
noxius.

Nicotiana publicum mundi prosti-
 bulum, etiam nunc vel triobu-
 lare, omnes passim accendit sui amore,
 licet nihil nisi aut fumos obtendat ina-
 nes, aut atratum nasi pulverem.
 Hygæiæ se ostentat amicam, ejus po-
 tius clandestina proditrix, ut meritò
 ad

ad busta damnetur, cujus rogo inscribendum : *Tenuesque recessit consumpta* Virg. *Æn.*
in ventos. Nihilominus ex nasi servi- I. 5.
 toribus alii eam capiti, alii pectori,
 alii universo corpori jactitant mirè sa-
 lubrem. Inprimis verò deprædicatur
 ceu Antidotus antirheumatica, Cathar-
 rorum repertorium & apertorium, &
 quidam quasi alembicus ad eos ex en-
 cephalo extrahendos per narium cana-
 les aut salivantes oris tubulos. Obs-
 tructum & clausum est cerebri ostium,
 os cribriforme? Adesto hæc referans
 nasi clavis. Mergitur cerebrum, mergi
ut solet immissa naufraga puppis aqua?
 Adesto hæc antlia ad exantlandos hos
 fluctus. Ita quidem Analogiis luditur,
 neque proin desistunt noctes diesque
 naribus admoveere hanc clavem. Ve-
 rùm est. Tabacum aperit cerebri tu-
 bulos, sed sanè perniciosè. Testatur L. de Off.
 namque celeberrimus *Schneiderus*, & cribrif.
 experimentis planum facit, os cribrif-
 orme spongiosum & cartilaginem sum-
 mam narium pulveris sternutatorii usu
 nimio aliquando vitiari, conficique in
 tantum, ut naribus injectus pulvis
 recto tramite in cerebri membranam
 possit penetrare. Ex quo quæ pericula
 valeant imminere, nemo non videt,
 nisi

nisi cerebro jam sit planè pertuso.

Non negligunt antliam hanc phlegmagogam inprimis strenui calicum remiges. Quæ etsi moderatâ & prudenti applicatione aliquando sobriis cedat feliciter, nimio tamen & continuo usu cerebrum plus gravat quàm levat, ut non rarò illud locum inveniat:

Bald. Sat.
C. Tab.

Debellaturus rigidâ cervice catharum

Debilitat peto caput, & Cere-diminit-brum.

L. 1.
Prax.
Admir.
Obs. 73.

Laudârim has narium scopulas, si eas blenna obsidet, & circa processus papillares stagnat fixa colluvies; vituperârim iis satis defæcatis. Narrat Zacutus Lusitanus fabrum lignarium diu quater quinquiesve uno anno per nasum amisisse pituitæ congelatæ & concretæ turundam dimidiæ palmæ longitudine, quæ crassitiem calami Scriptorii æquaret. Tali non inutilis fuisset Nasalis hic uncus. Cæterùm à tabaco illatam cerebro injuriam creberrima testatur experientia, cui refragari & quærere rationes, à ratione maximè foret alie-

L. 2. C. 9. num. *Thiermairius* se expertum ait,
f. 133, quon-

quendam sternutatorio pulvere commotis capitis humoribus atque ipso vehementer concusso cerebro depressoque in apoplexiam incidisse. Civis Ferrariensis sedebat in sedili stupidus immotusque, neque ullo domesticorum clamore excitari poterat. Accersitur *Lanzonus* artis medicæ famâ celeberrimus: Prædicat mox affuturam apoplexiam, quæ juxta prognosticum post septimam morbi diem ægrum extinxit. Quis inficietur herbam hanc esse proditricem, quæ ex insidiis virum hunc ne animadvertentem quidem fatis involvit? Ejusdem farinæ & fortunæ socius erat alius ille, quem idem Excellentissimus Scriptor ob tabacini pulveris vinique infelix connubium immani phrenitide correptum, expirâsse memorat, cui proin Poëta Italus epicedium posuit:

Eph G.
Cur. Dec.
2, Ann
10. Obs.
131.

*Molto Bacco è Tabacco uccide un
huomo.*

Sileo lubens alios, quos pulvis iste reddidit attonitos, sensuque ac motu, imò & vitâ privavit. Exempla curiosis dabunt in Analectis ad Septalium *Rhodium* & tractatu de Apoplexia *Nymanus*. Caveat quisquis in cerebro

G

pon-

ponderis quasi sensum animadvertit, ne id pulvere sternutatorio tentet excutere, quod sæpè non caret periculo. Gravedine laborans rusticus, quem inter vectores navis Harlemo Amstelodamum vehebat, circumforanei persuasu illius periculum faciebat. Sed minùs felici successu. Tantum per nasum sanguinis emitti cœpit, ut ceu mortuus humi procumbere, ac portatus Amstelodamum aliquamdiu ibi remanere necessum habuerit, ut refert

Obs. Anat.
c. 2. p. 3.

Kerckringius.

Non morabitur auguror Observationes hæce individuales tabacophilus nasutior. Neque ego illius moror depravatum iudicium. Novi namque omnes cerebro ægrotare, qui inordinatè tabacum appetunt. Probo paradoxum. Romanus sapiens morbum definit: quod sit *iudicium in pravo per-*
tinax, tamquam valde expetenda sint, quæ leviter expetenda sunt. Vel etiam: *Nimis imminere leviter petendis, vel ex toto non petendis; aut in magno pretio habere, in aliquo habenda vel in nullo.* Nunquid hoc morbo laboras tabacophile? Syncerius prudentiusque iudicabat Plinius inquiens *perniciosissimum est in omni vita, quod nimium est.* Sed ani-

Epist. 75.

animadverto. Partialem me judicas. Audi igitur Eruditissimi *Pechlini*, si meum renuas, æquissimum judicium, quod propriis ejusdem verbis huc adscribere non pigebit. Quæ illa intemperies sic perpetuò nares pulvere illo ^{L. 2. Obs.} vexare, ut inter salutationum officia atque impotentium cœnas deesse aliquid ad humanitatem videatur, nisi vel turpi rivo stillaverint, aut futilis misturæ inspiratio horridissimâ sternuentis voce prodatur? Quemadmodum verò nihil salubre est, quod consuetudine in naturam transit, ita nihil juvat frequentatum omnibus horis sternuendi desiderium, quin necessariam illam ad Sensorii tonum custodiendum humiditatem penitus expellit, justamque proportionem infringit, adeoque non Hispanis tantùm Italisque sed & Germanis irascendum esse puto, qui ridiculâ æmulatione, ut semper in istâ nimii sunt, quidquid ad partium tutelam requiritur humidi exsiccant, non sine capitis manifesto damno. Matutinis certè ad purgandum cerebrum impetumque spirituum provocandum nihil isto remedio utilius, de die autem nisi obtusum est cerebrum & humore inundatum, supervacua illa cura. Nam

lucis mobilitate corporisque agitatione; quod reliquum est humidi facilè excutitur, ne quis temerè profuturi aliàs remedii usum profanare sustineat. Ita *Pecklinus* Scriptor elegantissimus.

§. VII.

Tabaci pulvis pectori, laryngi & pulmonibus perniciosus,

R Estant adhuc apud plures inprimis Medicinæ inexpertos antiqua catharrorum deliramenta. Superfunt ridicula somnia, Stomachum ab hepate calefactum inter coquendum jugiter vapores ad caput mittere, cerebrum verò esse naturâ suâ frigidum, adeoque instar cooperculi bullienti ollæ impositi aut alembici vapores ascendentes cogere in aquam, quæ in pulmonem depluat, & rheumatum, tussis, asthmatis tabisque aliorumque innumerorum affectuum fecunda sit mater. Strenuè igitur & totâ die pulvere *Nicotianæ* sollicitandas vexandasque putant nares, ut istas lymphas catarrhales ad pectus lapsuras depromant. Conatus certè puerorum, qui, quæ faciunt, ignorant. Anilis fabula modus iste fiendi catarrhi, ut solidè & luculenter demonstravit Medici-

dicinæ nostræ Pharos Helmontius. Docet experientia, sedulò continuatam pulveris sternutatorii attractionem impetuosum feri ad fauces & pectus fluxum in iis, qui debiliori sunt thorace, concitare magis quàm avertere. Subtilissimus imprimistabaci Hispanici, eo casu nocentissimi, pulvis fugacitate suâ ad laryngem penetrat, ibique quò devenit adhærens insitum loci Archeum custodem, ut phrasi loquar Helmontianâ, corrumpit, & uberio-rem laticis colliquationem ac exundationem ciet. Exemplum narrat Exc. Riedlinus de viro, qui multi admodum Cur. Med. Millenar. Cent. 5. Cur. 473. pulveris Nicotianæ toto die naribus attractione ejusmodi ad pectus feri fluxum non sine grandi periculo sibi concitârat, qui tamen eo planè intermisso remediis convenientibus cessarit. *Parthenopæus* quoties pulverem Hispanicum attrahit (attrahit autem totos dies) mox tussit aliàs tamen nunquam. Remedium petit de Phthisi anxius. Cujus loco reposui Epigramma Martialis versu saltem mutato.

L. II. Ep.
86.

*Leniat ut fauces Medicus, quas aspera
vexat*

Affiduè tussis Parthenopæe tibi,

G 3

Mel-

*Mella dari nucleosque jubet, dulcesque
placentas,*

*Et quidquid pueros non finit esse truces.
At tu non cessas totis tussire diebus,
Non est hoc tussis, narium orexis ea est.*

Non diffitemur: in nonnullis, quibus serosior est sanguis, nares continuo stimulo irritatae copiosam plorant lympham, quæ sub catarrhi formâ eludit nasutulis. Ast falluntur. Artificialem & pertinacem sibi producunt coryzam. Tabaci pulvis nutrimentum loci colliquando & corrumpendo in mucii formam redigit, quem isti malè nasuti vitio lymphæ aberrantis degenerantisque, aut capitis catarrho nescio cui (certè eo casu perenni) adscribunt; qui tamen ex membranæ narium glandulosæ læsione ejusque continuò vellicatæ atoniâ procedit. Purgantia non inveniunt omnem colluviem, quam assumpta per ultimam corporis thulen ejiciunt, sed magna ex parte fabricantur, colliquando primarum viarum succos nutritios, & lympham utilem ex glandulis intestinalibus exprimendo. Ita Nicotiana Cathartîcorum omnium facilè violentissimum (ut ex vomitu & secessu, totiusque corporis post ejus assumptionem

nem enormi turbatione patescit) mucum in naribus lymphæ quoque corruptione producit, non semper invenit. Sicuti verò purgantia non rarò per accidens insigne levamen adferunt, cum succis laudabilibus simul vitiosos veluti torrente quodam abripiendo & foras ducendo, sic in Coryzâ ferè morbosâ & catarrhali, mucò viscido narium summa occupanti, attenuando, resoluendo, explodendoque pulvis sternutatorius usum sæpè egregium præstat, inprimis si olei majoranæ guttulâ irroretur, aut cum floribus supra memoratis gratum ineat connubium.

Verùm absit abusus. Nil pectori ad Phthisin & Hæmopthoën proclivi tabaco sternutatorio nocentius. Retuli nuper in *Neo-thea meâ Lagei* Phthisici concitato per ejus abusum profusissimo sanguinis sputo in extremum vitæ periculum conjecti, à me tamen longo tempore servati, historiam, brevitatis causâ hîc non repetendam. Tussim, quâ laborabat tabidorum more contumaci, ad stillantes è capite catarrhos errore pessimo referebat, quos tabaci fumo & pulvere per narium orisque canales veluti destillatorios extrahendos sperabat. Sed quo exitu? Poterat

tandem uti verbis Senecæ: *Deinde succubui, & eò perductus sum, ut ipse distillarem ad summam maciem deductus..* Liquefcebat & consumebatur. Suasi abstinentiam, sed furdo. Vitam hec-ticus clausit. Profectò miserum est,, imò stolidum, cum nolis mori, non omnia facere ut vivas. Hic cum illa muliercula, quæ nasi magnitudine virile robur metiens spe frustrata fuit,,
 Jo. Nevit. dicere poterat: ô *Nase quantum me-
 in Sylv. fesellisti?* Quam noxam pulmonibus
 Nuptial. adferat Nicotiana, non semel docuit anatome. Jam olim ipse serenissimus Angliæ Rex *Jacobus IV.* publicè in Academiâ Oxoniensi disputavit contra intabaccatorum fatuitatem, adductis in medium exemplis eorum, qui diu insanabilibus pectoris morbis, imò convulsionibus, deliriis, insaniisque laborantes dissectis post mortem corporibus ostenderint pulmones totos nigros & retorridos, non secus, ac si fumo indurati essent, ut ex *Hoffmanno* refert *Jacobus Tappius.*
 In Or. de Tab. Hod. abusu.

Habeat itaque & fistula & *tabacchiera* ferias, habeat longissima intervalla. Saluberrima oris & nasi moderatio est. O insanos, saltem non verè sanos, qui omnem diem pixidem inter & fistulam

atque otium dividunt ! Profuerit uni alterive mirè nasalis pulvisculus, casus & fortuna est. Contigit hæc isti podagrico, qui, ut refert *Welschius*, ad Syllog. Cur. Obs 12. Ulrici Ducis Wurtenbergici petitum unicâ duntaxat vice toto decennio naribus attraxit pulverem Majoranæ & Origani, & magnâ pituitæ exantlatâ copiâ ab omni podagræ insultu penitus liberatus est. Nolite decipi ab elencho causæ non causæ. Audite vobis acclamantem Philosophiæ stoicæ Principem : *Clamo inquit, vitate quæcunque vulgo placent. Quæ casus attribuit. Ad omne fortuitum bonum suspiciosi pavidi-que subsistite. Et fera & piscis spe ali- quâ oblectante decipitur.*

Confirmabo hoc exemplo *Palladii*. Hic dum multum biberet Castalium fontem, fortè ex nimium antelucanis ejus haustibus catarrhali latice inundabatur. Egregius erat vates, sic & sui volebat esse medicus, eò quod Apollinem haberet propitium, qui ut artis Melicæ sic & Medicæ pater audit. Non igitur Phœbi fistulam, sed tabaci in opem adsciscit, ut & ejus pixidem, quibus catarrho *obvius ire parat*. Verum din ludit operam :

Virg. Æ-
neid. 10.

*Manet imperterritus ille,
Hostem magnanimum operiens, & mole
suâ stat.*

Tandem tamen pertinaci tabaci instan-
tiâ morosa hæc coryzæ putatitiæ pro-
cella,

Idem l. c.
v. 302.

*Cerebro quæ pendet iniquo
Anceps sustentata diu, naresque fa-
tigans
Solvitur, atque virum mediis exponit
in undis.*

Sed fodes quibus? intempestâ nocte
excitatur ex somno, veluti à gravi
mole pectori incumbente jam jam suf-
focandus. Anxietas actutum erigit
corpus. Faucium nariumque ferè præ-
clusarum intentior nîsus ingentem san-
guinis copiam circa illas partes aut an-
te restagnantem, aut certè jam pri-
mum extravasatam, aut fortè à cerebro
deductam exprimit. Horrenda hæmo-
pthœ & capiti & pectori dabat leva-
men. Unde nec illam in consilium acci-
tus mox suppressendam judicavi donec
partim vomitu partim tussi oneratae
partes sese penitus dèplevisent. Refe-
rebat

rebat etenim æger se molem rei è capite in laryngem & Oesophagum delabentis manifestè subter somnum percipissè, indubitato factæ metastasis indicio. Levi remedio stetit feliciter sanguis, & caput majori serenitati, & libertati pulmones restitui sunt visa. Sed non ille malorum finis. Nares perpetuâ quâdam veluti Coryza laticem flavum corruptumque fundebant, nullo opitulante remedio, adeo ut vasa lymphatica alicubi circa cerebri anfractus rupta (fortassis à crebrioribus stertutamentis aut pulveris nasalis acrimoniâ:) in suspicionem venirent, quorum consolidatio difficillima est, si non impossibilis. Pulmones quoque molestissima vexabat tussis sputo fœculento gravida. Conservatus quidem uno alterove anno est à Diva Iatrica, quamvis in eadem semper navi tam rimosa inter procellas fluctuans, ad portum tamen speratæ salutis pervenire non potuit, tandem faciens vitæ naufragium, major septuagenario. Verba docent, exempla trahunt. Utinam hæc historia plures, qui naso & ore, quàm pectore plus sapiunt, à damno sanitatis, quod sibi volentes accersunt, maturè retraheret. Aliûs itaque adhuc ex tabaco noxæ

me.

memorabile, & recentissimum quidem exemplum hîc adungere adlubescit.

Notatu dignissima est observatio D. S. S. de polypo Oesophagi vermiformi rarissimo à nimii pulveris sternutatorii Hispanici usu excitato, quam recensent *Acta Eruditorum lipsiensium* anni præteriti MDCCXV. Mense Octobri, quæ hîc meretur contrahi in compendium. Caupo in pago *Posschwitz* prope Pirnam Joan Godfrid *Grosse* vir annum quadragesimum tertium agens, et obesior corpore: (fortè & naso) pulveris sternutatorii Hispanici deliciis mirè effascinatus dolorem quemdam urentem à nimia dicti pulveris per nares attractione in medio Oesophagi percepit, inopinatòque deglutitionis difficultatem persensit. Quocirca diversos quidem consulens medicos imò & medicastum, pluribus utitur remediis sed sine sperato successu, omnibus vel in pituitam ac viscidam materiam, interioribus Oesophagi partibus adhærescentem, vel in spasmodicam fibrillarum affectionem causam referentibus. Utitur et peniculo ventriculi vulgò *de Magenbörstel*, educente quidem notabilem pituitæ copiam, sed nullo inde subsequente

quente levamine. Affectus tandem id
 fumpfit incrementi, ut sine præsentaneæ
 suffocationis metu nil demum aut solidi
 aut liquidi deglutire liceret. Causa mali
 erat quod pulvis hic siccissimus summè
 que volatilis corpore aliquando sudori-
 bus pene diffuente naribus copiosè in-
 trusus sortiterque inspiratus non solum
 in asperam arteriam, verum etiam in
 fauces & gulam usque penetrâisset,
 tussimque frequentem, nec non in gula
 ardorem, unà cum dolore primùm ob-
 tuso sanguinisque sputo excitâisset, &
 postmodum dolorem haud levem cum
 deglutitionis impedimento intulisset.
 Quæ omnia sic ab ægro relata medico
 suspicionem faciebant excrescentiæ car-
 tilagineæ ex læsione Oesophagi obor-
 tæ. Frustranea itaque erant cujus-
 cumque medelæ tentamina. Ægrotus
 ob nutritionis debitæ defectum mirè
 fame sitique incredibili emaciatus ac
 fractus tandem periit. Aperto cada-
 vere, ut stupendi affectus causa inda-
 garetur, repertus Oesophagus contor-
 tus & pharyngem versus solito tenuior
 atque acuminiator, adeo ut apertura
 ejus alias sat ampla vix pisum admitte-
 re visa fuerit. Inciso Oesophago insignis
 ad omnium stuporem conspectui sese
 stitit

stitit excrementia carnea per medium
 divisa quæ in media illius parte, eaque
 postica spinæ dorsi adiacente initium
 sumens ad pylorum usque fere sese
 extendebat longitudine spacium sex
 digitorum transversalium, crassitie ve-
 rò lumbricum insignem æquabat. Sub-
 stantia hujus excrementiæ polyposæ
 erat carnosæ - fibrillosa atque mollis,
 color verò ex albo rubicundus. Sic
 igitur impeditæ deglutitionis detecta
 conspiciebatur causa, & simul noxa,
 quam angusto faucium isthmo ipsique
 Oesophago intulerant pulverulentæ ta-
 tabaci Hispanici levissimi aporrhœæ,
 apertis per sudorem tubulis insinuatæ.
 Casus specialiozem evolutionem &
 phœnomenorum rationes propediem
 ipse dabit observationis communi-
 cator in Dissertatione promissa. Casu
 hoc lecto statim subiit memoriam, me
 quondam, diversis tamen temporibus
 sub curâ habuisse duos tabacophilos se-
 nes, quibus uno alterove ante obitum
 anno de impedimento deglutitionis,
 uni in medio Oesophagi, alteri circa
 ejus principium, ut digito indicabant,
 hærente continuæ fuere querelæ, quod
 nullum potuit tollere medicamentum.
 Fortassis & tale, quodcunque fuerit,
 illis;

illis subnatum est ex abusu pulveris Hispanici, quem naso vexatissimo identidem ingurgitabant. Obex hic utique mortis acceleratæ causa extitit. Sic hi pluresque alii ut nares fervarent apertas, gulæ viam sibi stolidè præcluserunt.

Ite nunc vos *Nasones* tabacophili, & vestras deperite pixides, in iisque vitæ longæ quærite remedium, imo ad morbos, nescio quos, curandos præservandosque has quibuscunque etiam pharmacopolii capsulis præponite cum Grannazio Batavo qui sic cantillat Gallizans.

*Vos medecins c'est moi, qui vous l'assure,
Toute vôtre Eloquence ne peut rien,
Laissez agir la nature.*

*Si les malades, qui prennent du tabac,
N'ont pas encore le fond mal-sain,
Ils gueriront sans medecins.*

*Si j'ay le coeur mauvais ou la tête,
Vous y perdrez votre latin,
Le tabac est seul ma medecin.*

*Toutes vos recêtes sont imposture,
On ne peut forcer mon dessein:
Je laisse agir ma nature.*

Videtur hic apud Archicomicum Gal-
liæ

liæ notissimum stipendia in theatro meruisse, ita ejus Echo est. Reddam latine, ut plures intelligant.

*Vos medici, nil vestra facit facundia
linguæ,*

Naturæ motus linquite cuique suos.

Hæc nisi petophilis agris destructa sit omnis,

*Absque ullis medicis est reditura salus.
Si mihi cor dolet aut caput; inde facesse
latinum.*

Nicotiana mihi sola ministrat opem.

*Præscriptis dolus est. Nemo mea fata
repellet.*

Naturæ motum prosequor ipse meæ.

Quis non rideat fuitiles hæc gerras?
Respondeo tibi vir bone

*Pixide quâ salvâ te salvum credis, ab
illa.*

Crede mihi non est ulla futura salus.

Sed cùm latinam medici tabacum tibi
dissuadentis eloquentiam asperneris,
fatius erit naribus tuis affricare salem
Auctoris tibi vernaculi, qui mundi lar-
vam, & sub ea tuam stoliditatem de-
tegens sic patrio canit idiomate:

Wiens

*Wiens neus van den toeback rookt ,
En als een bäckers oven smookt ,
En dan noch poeyert synen snuyt ,
Die blaest zyn ziel ten neusen uyt.*

sed audi *Frisium* priori suo patriotæ & confratri concinentem , qui posteaquam Cornelii Bontekoe magni quondam nicotianæ adoratoris scripta tabaci fumum ubique olentia fortè legisset, sic modulabatur :

*Il n'est point vache , qui approuve le
tabac ,*

*Qu'il soit pour la vie un tres grand
appas.*

La nature a dit

A nôtre appetit.

Fi des drogues de medecine!

Prenez les dans la cuisine ,

Ajoutez après repas

L' Agreable tabac ;

Vous serés toujours bien sain ,

Et guérirez sans medecins.

Prenez la poudre delectable ,

Vous serez bien gays à table.

Quos Rhytmos versu latino sic vertimus:

H

Certe

*Certè non est bos, laudat quicumque
tabacum,*

*Et, vitæ quod det commoda magna,
docet.*

*Naturæ effatum est, superans oracula
quævis,*

*Dictamen, nostræ lex quoque grata
gule est.*

Phui! valeant medici, dimitte Machaonas omnes:

*Pharmaca multa satis cuique culina
parat.*

*Si bene sis pransus, post pastum sume
tabacum,*

Perpetuumque tibi fiet Hygæia comes.

*Pulveris illecebras & delectamina
carpe,*

*In mensâ nemo te magè promptus
erit.*

Sed cum veniâ mi Domine *Frisi*, non accordat illud cum Hippocrate nostro. *Vitiosum est, quod nimium est.* Maleficus est, qui fistulam & pixidem ut necessaria vitæ colit instrumenta. Patres nostri læti diuque valentes, & canis aspersi, ad grandævam pervenère ætatem, nec tamen eorum quisquam hanc tetigit cicutam. Sua est culinæ

ne-

necessitas, est & pharmacopolio. Frustra in illa, jacente naturâ adversæ valetudinis remedia quæsieris. Sanos ed ablega & reconvalescentes, non lethalliter infirmos. Pastui mox addere tabacum pica est, non rationalis & sani appetitûs incitamentum. Tantum adest, ut ejus fumus pulvisve ventriculo digerenti ancilletur, ut omnem potius non rarò tollat appetentiam, & Diorexiam inducat. Quotquot enim accuratius nicotianæ indolem perquisiverunt, in eo consentiunt omnes, quod herba nata sit fami sedandæ, ob sulphur narcoticum, quo stomachi sensum obtundit, ut proximè latius *Serius meus in fumis lusus* ostendet. Indigito tractatum, in quo nova symbola Physico-moralia per tabaci fumum detecta prosometricè Capnophilis dicabo; ut quæ in fumatione tabaci sit tum noxa & vanitas, tum quæ vicissim utilitas tam physica quàm moralis, intelligant.

§. VIII.

Histrioni Comico *ad Tabaci elogium respondetur.*

Et vitia & virtutes abeunt in theatrum. Nil adeò malè aut benè agitur, quod Archimimis non fiat Comædiæ argumentum, ut nouitate quâdam suspendant & delectent spectatorum animos. Etiam quod mirère Nicotiana induta cothurnos subit Theatrum, & Excellentia ac dignitatis nescio cujus mentita vultum magnam sui existimationem venatur. Audi in ejus laudes magno hiatu declamantem ingeniosissimum illum Dramatum magistrum *Molierum*. Naribustabaco suffarctis, digitisque adhuc in pixide negotiosis prodit in scenam, & veluti ex entusiasmo redux etiam adhuc fumoso ore sic orditur: *Quoique puisse dire Aristote, Et toute la Philosophie, il n'est rien egal au tabac, c'est la passion des honnêtes gens. Et qui vit sans tabac, n'est pas digne de vivre. Non seulement il rejouit Et purge les cerveaux humains, mais encore il instruit les ames à la vertu, Et les apprend à demeurer honnête homme.*

Testin. de
pierre A. I.
16. 1.

me. Il est vray, que le tabac inspire de sentimens d'honneur, & de vertu à tous ceux qui en prennent. ô Ridicula & stolidâ postulata! Quidquid ait dicat Aristoteles, & tota philosophia, nihil est æquale tabaco, hæc honestorum hominum est passio. Et qui vivit sine tabaco, non est dignus vivere. Non solum recreat & purgat cerebrum humanum, sed etiam animas imbuunt virtute, & docet persistere homines honestos. Verum est, quod tabacum inspiret honoris ac virtutis sensum omnibus, qui id capiunt. Sile nunc Aristoteles, sile Philosophia moralis. En novus morum faber, qui quantum rerum discernat pretia, & quantum differant æra lupinis, exasciato judicio se perspicere satis prodit, dum tabaco vilissimo nil æquale declamat. Si vitâ indignus est omnis à tabaco abstemi-
us, cur sexus fæmineus vitâ quoque dignissimus tabaci nauseâ se reddat illâ indignum? Hem bene! res acu est tacta. Etiam ad fumosas oris sordidasque nasi cupedias sic invitandum erat Galliæ Gynæceum, quo præeunte fat certum erat etiam Germaniæ mox secuturum. Et certè respondit eventus. Incæpit Gallia suas deperire Tabatieres, & mox quoque suas simia Germania.

Ita Histrion scenicus plus sæpe obtinet
 authoritatis in suadendo, quàm in de-
 hortando vir sapiens. Si tabacum recreat
 & purgat cerebrum, quis mortalium
 eo non indigeat? quis non amet cere-
 bri serenitatem ejusque munditiem?
 quid ni ergo tabaco utantur & omnes
 valetudinarii & Clinici, quibus caput
 tetricum est nec satis defæcatum? suc-
 cessit & hoc. Etiam vel letho proxi-
 mi aut paucis saltem horis ab eo distan-
 tes adhuc anhelant fumos, adhuc na-
 sale pulverem, ut de illis dici possit
 illud Senecæ: *nihil satis est morituris,*
imò morientibus. Exemplum postulas?
 dissuadet Medicus pernicioso morbo
 decumbenti Gasconi usum tabaci. Cui
 ille:

Ep. 120.

*Va t'en au diable,
 Puisque dans cette maladie tum'es in-
 secourable,
 Tu me menera au trépas,
 C'est un supplice insupportable
 De vivre & de ne prendre tabac.*

ad Diabolum, inquit, abeas in hoc qui-
 dem morbo haud mihi auxiliator, qui
 me ad tumultum deduces. Supplicium
 quod non feras est, vivere & non fumere
 tabacum.

tabacum. ô miram Tabacomaniâ! ô spurcas oris nasique delicias, ne extremo quidem fati die terminatas! verissimum hic est illud celeberrimi Nierenbergii Viri in utroque scibili sacro ac prophano versatissimi effatum: *Tristissima vanitatis & deceptionis victima mors illius est, qui sentiens finire vitam, non advertit finire stultitiam suam.* Prensavit ille tabacum ore & naso mortis jam candidatus, quem & mox Parca atro libitinæ peplo involvit. Adscribam ex adversariis meis Epitaphium quod illi posui:

iu Diâ.
genez. n;
34.

Fumus erat, dabat ore rogos, dabat ore favillas:

Ori quando dabat pabula, fumus erat.

Fumus erat, tabacum quando quoque nare trahebat,

Hoc quoque dente terens quid nisi fumus erat?

Fumus erat, levis ipse leves discessit in auras;

Desiit & jacet in pulvere. Fumus erat.

Redeo ad Comicum. Si tabacum animas virtute imbuit, si inspirat honoris

ac virtutis sensum, cur & Religiosi & Ecclesiastici illud tractare detrectent? Successit & hoc. Quem passim religionis fratrem hodie sine petophylaico invenias? *Hierophanta* ex plumis salit ad fumos, & prima incensa adolet Nicotianæ, etiam priusquam feliciter peractæ noctis, quæ tot Capnophilos neci dedit, superis exsolvat debitas gratias. Talis quoque meminit Balde, sic canens:

Vix surgens aurora novum jubar intulit orbi,

Poscit, & ad calidum defertur fistula lectum,

Ut matutinos obfuscet Ganeo soles.

Hæc sunt prima Deo vigilans quæ thura ministrat.

Exhaustâ vix fistulâ etiam ejusdem farinæ pulvere farcit nasum cum *Marone* suam quasi alloquens pixidem. *Tè sine nil altum mens inchoat.* Putat nempe, quod hausto vino cremato & tabaco sibi juxta Senecæ effatum *mota mens instinctu surgat excelsior*, & hinc demum *canat aliquid grandius ore mortali.* An putas hisce majorem honesti ac virtutis sensum sic inspirari? an in præclarè

ge-

Georg. 1. 3.

gestorum detineri & confirmari exercitiis? Etiam hodie tot patibularii Nebulones ne communi quidem aëre digni tabacum ore nasoque prensant, quos nullus tamen virtutis & honestatis subit ex eo sensus aut cogitatio. Etiam id capiunt nequitiae procacioris Thaidēs, vel hircum Nicotianæ odore velantes, & nullos tamen inde sentiunt honestatis pudorisque stimulos. Apage ergo te Cothurnate Morio tuis istis cum meris nugis. Scenicus histrio raro est morum doctor, raro virtutis magister. Quisquis è *tabacchiera* virtutis sperat attrahere igniculos, & ad eam naribus stimulis calcar, is decumano naso egregiè infatuabitur.

§. IX.

Dissuadetur adolescenti abusus Tabaci sternutatorii.

Ad exemplum adultorum hodie componitur pueritia, nedum prima adolescentia, sic seculi fert genius. Fumat & trahit nare tabacum parens, quid ni & puer filius? gestat versatque *Tabatiere* manibus mater, quid ni & filiola? *Donnasius* nobilis juven-
H 5 ventutis

ventutis Moderator continuò utitur hoc nasitergio, quid ni & ejus informationi tradita pueritia? Nasis gigantibus arridet nicotiana, quid ni & pygmæis! vel ipsis juvenculis hodie movet salivam, dum eam primoribus ut dicitur labiis degustant. Non hic prolixos cum adolescentulis texam sermones, adducam saltem epistolas responsi & consilii loco olim exaratas ad *Sylvanum* juvenem nobilem superato ictero consultantem, num tabaci usum sibi salubrem judicarem. En primæ Epistolæ tenorem.

Abstersâ propitio Æsculapio Aurigine, fœdo symptomate naturali tuæ pulchritudini plurimum nuper detrahente, interrogas: num nicotianam tibi nunc salutarem judicem. Scribis fumosis facris non ita pridem initiatum te esse novum Mysten, & nunc etiam pulverulentis deliciari nasi cupediis, sed tamen, quod excusationis loco addis, fat temperanter. Accipe igitur responsum brevibus & non tam verba, quæ afferam, quàm sapientum puta oracula. Ad Fistulas & pixides tabacarias se applicare adolescentulos mos quidem, non inficior, est hodiernus, sed profectò non laudabilis. Quicumque
in

in arte fumosa magister hujus consilii tibi author fuit, is sanè uti potest, *Plauti* verbis: *Quia perire solus nolo, te cupio perire mecum, benevolens cum benevolente.* Primoribus jam labris degustâsti nicotianam & prima inde mota est saliva. Exspecta, brevi plenis illam buccis hauries, & hæc largo fluet torrente. Extremis naribus eam olfacere incoepisti, etiam & disces totis. *Xerxes* cùm ficus atticas semel gustâset per barbam suam juravit manu occupaturum terram dulcissimi hujus fructûs genitricem. Tantum valet semel degustâsse. Periculosa res est canis, qui assuescit coria arrodere, neque enim desiturus est, qui semel didicerit. *Et canis à corio nunquam absterrebitur uncto,* canit *Horatius*. Memento itaque tibi dictum illud *Romani Sapientis*: *non obtinebis ut desinat, si incipere permiseris.* *Imbecellis est primò omnis affectus, deinde ipse se concitat & vires dum procedit, parat: excluditur facilius quàm expellitur.* Idem alio loco: *Facilius est excludere perniciofa quàm regere, & non admittere, quàm admissa moderari; nam cum se in possessione posuerunt, potentiora rectore sunt, nec recidi se minuire patiuntur.* Ita est mi
ful-

Ep. 116.

l. 1. de ira
c. 7.

Sylvane. Crede fistula tabaci consuetudine roborata frænos spernet, & rectorem rapiet suum, eoque feret, quò nunquam putâsses ascendere. Habet nicotianæ pixis intra se magnetem, qui & manus perpetim allicit, & cujus pulvis ad nasum veluti polum identidem convertitur. Nempe naturam rerum, & consuetudinem oris & nasi, quæ altera natura est, non facile mutabis. Extremo quod dicitur ungue jam delibas, utroque quod ajunt pollice aliquando carpes. Aliquatenus inquis fumare permitte, & aliquatenus suspensâ nare odorari Hispaniæ pulvisculum. Sed illud aliquatenus longè producitur, nec ubi vis, accipiet finem. Nobis quia non est regredi facile, satius est omnino non progredi. Facilitate capimur, cum difficultate certamus, ab assuetis vix abstinemus. Ergo tutius fuisset, te nicotianæ non committere. Tristaberis fortè ex hoc responso, sed repono cum eodem Philosopho. *Vanos & pueriles esse animos omnis solidæ voluptatis ignaros, qui jacent & mærent, si falsa & mobilia oblectamenta destituunt.* Fumi fucum habent non ævum, & narium pulvisculi utilitatis speciem, merito igitur falsa &

mo-

Conf. ad
Helviam

mobilia dixeris. Alloquor igitur te Vincentii Lirinensis monito: *Dediscas bene, quod didiceras non bene.* Non bene, & nondum bene didicisti fumare, adhuc in nasali practica tyro es, ergo jam adhuc bene dediscas. Major gloria erit esse unum ex paucis quàm multis. Si rationes spernis, iussu affectûs tui morboſi necesse est ut audias. Icterus tibi imperat abſtinentiam, facilem minitans relapſum, quem niſi velis avertere, perge quo cœpiſti ore & naſo. Hæc medici tui fidelia monita æquo bonoque animo accipe.

Obedientiæ loco reſoſuit ille querelas, & inofficioſum culpavit medicum, cui ego paucis: Quid quereris tibi non admitti, quod præberi ſolet in exitium petentis? ſufficiat quod noxam expertus & ab interitu ereptus ſis. Ego animum tuum in procinctu ad fugam vix retinui, & tu rurfus eum Nicotianâ fugabis? ſtolidum eſt recurrere ad abſentia, quæ ubi adfuere, læſerunt. Non igitur inutilibus te torque votis fato ereptus, & tam fumis quàm querelis os claude, quibus non mihi ſed tibi metipſi maximè es injurius.

Verùm vix tyro jam erat magiſter.

Prognof.

Prognostico respondit eventus. Recidivus gravior icterus corpus defædat. petenti consilium respondeo.

Solatia expectas, accipe convitia. non enim leniter debes tractari, cum objurgatione quàm consolatione sis dignior. Periit opera. Medicamentorum usu nihil actum est. Morbus jam prior gravior, utinam non fatalis. Accedit febris, corporis tumor, & atrahit cutis jam mortis gestat signaturam. Occlusa aure haufisti postrema consilia, ut oro aperto fumos apertâ naribus pulverem transmitteres. Quid verò? an tibi condoleam? minimè.

*Iustè naufragio perit,
Qui non naufragium fugit.
Videt Neptunus nautâ deflente cada-
ver.*

Non credidisti mihi icterum tuum deberi tabaco. Crede saltem exper-
tissimo Borello qui refert Procuratorem
pariter à tabaco illum contraxisse, ad-
ditâ epicrifi, *hoc testari, quid vene-
nati in tabaco latitare.* Crede Magno
Helmontio. Hic statuit in tabaco oc-
cultum virus latè serpens, vires vitales
consternens, & vitæ longæ impedi-
mentum.

Obs. med.
ph. Cent.
4. Obs. 31.

1. mortis
Occasio-
nes.

mentum. Crede *Grembsio*, *Thomsono* aliisque innumeris celeberrimis Jatrices Professoribus, adstruentibus, sulphur tabaci narcoticum revera virus esse, & plurimarum ex ejus abusu resultantium noxarum fontem. Verùm quid aliorum opus testimoniis? Crede jam tibi ipsi, tuoque damno. Hanc naso tuo & ori debes sapientiam ut jam tandem propriâ experientiâ, utinam non nimium serâ, sapias. Hæc ego illi.

Vos verò adolescentes, imprimis studiosi, non patiamini vos hoc fermento corrumpi, quod semel admissum vix expellitur. Cavete dum studetis sapientiæ, hanc mixturam dementiæ, quam Gallicus morum medicus in duos Medecin
de Mocrus tomos distinguit. *La folie en deux tomes*. Evaporation: dans nos jeunes évenitez, leur cervelle est toujours en l'air, & leur raison au vent. Obstruction, mere nourrice des vapeurs; étrange folie qu'on ne scauroit guerir que par d'autres folies. Stultitia inquit in duobus tomis, seu duplex in juvenibus est insania, vel ex evaporatione, in qua ratio in ventos agitur, & cerebellum fumis involvitur. Notate hoc vos Capnophili. Vel ex obstructione, vaporum

vaporum matre & nutrice. Notate narium oppilatores. Exotica stultitia, cui vix medearis nisi per stultorum folia. Sive fumis nicotianæ ventiletur cerebrum, sive obstructis naribus claudatur, dementia est *La folie par des feuilles*. Foliata hæc est insania, & isti stulti sunt in folio (tabaci) & per alia folia (herbæ Anticyræ) fortè sanari possunt. Vos medici, ne diffamate remedia, quæ pluribus fuere salutis. Tabacomania plerumque est incurabilis.

§. X.

Diffuadetur corporis aridioris seni tabaci sternutatorii usus.

Alloquor te nunc annis gravis, & rarissimis capillis candidissime *Chremes*. Veniet brevi, qui ex contubernio olidi corporis animam expellat dies, veniet, qui in auras excutiat vitales spiritus, quid ultrò eum noxio tabaci usu accersis repuerascens senex? effœtum jam corpus marcet, & artus resoluti languent, & ea fumis amplius exhaurire, nasoque jam acuto, quem tremula manus vix ferit, nicotianæ pul-

pulverem ingerere nondum cessas? jam
 pendent genæ & corruit facies passâ
 uvâ rugosior, & adhuc de humido su-
 perfluo evacuando laboras? Cum pec-
 tus cicadæ sit & crura ciconiæ, & *ana-* Mart. I. 3.
tis habeas Uropygium macræ, adhuc suc- Ep. 93.
 corum quantitate peccantium prætextu
 vetulam tegis consuetudinem? Si ho-
 die te videret Plautus, repeteret illud
 suum: *Pumex non æquè est aridus atque* Aulular.
hic est senex, & tenete risum, in hu- Sc. 4.
 mido metuis naufragium? Certè non
 est hallucinatus Martialis Anglicus,
 quando tabacum *tabificum* appellavit.
Serra lumbis, cuspis eminet culo, & Mart. I.
 totus marasmo ares senili, quæ ergo XI. Ep.
 dementia est intra venas admittere fur- 100.
 tivum tabaci ignem humidi depopula-
 torem? Citius ex filice aquæ guttam,
 quàm stillam è naribus exigas, & hisce
 è pulvere quæris madorem? O sanè
 bis puerum! De quo dici potest illud
 Maronis:

Æn. 10.

Canitiem immundo deformat pulvere.

Sed quid hæc? Senes plerumque fur-
 dastri sunt. Surdo loquor. Ad alios ita-
 que sermonem convertam. Noverit
 autem, quisquis est ex senioribus taba-
 camasius, ariditatem istam, quam in

Pr. Med.
infallib.
p. 277.

corporibus auget, non esse imaginariam. Fidem faciet Exc. *Krebsii* Cameræ Imperialis Advocati observatio à D. *Du Rieux* Regis Suecorum Archiatro in Consultatione apud *Valentinum* allata. Ubi ait *Titium* perquam calidæ & siccæ naturæ, & in eminenti gradu hypochondriacum tabaco stercutatorio nimis frequenter hausto non leve sibi damnum intulisse, ariditatem corporis vehementer auctâ. Ipsa verba recensui. Vos quibus adhuc acris sub pectore & cranio fervet sanguis, quibus jam credo satis per ætatem siccatæ sunt nares & auriculæ, hæc tangit observatio. Scio, si cum prænotato *Titio* ad Hypochondriacorum tribum pertineatis, intra capita vestra hospitari omnis generis fuliginum suspensiones, cantare gryllos, aut muscas grandes volare revolareque, cæsim ac punctim piam matrem ferientes, ut aliam linquam phantasmata. Sed vanus est prætextus, vana credulitas per faciem promontorium istas molestorum encephali hospitem turmas excessuras, erupturas, evasuras. Video jam corrugatis nares pilosas, & formidandum laxatis vultum. Benè est sumpsistis ptarmicum. Explodite igitur nasos
stimuli

stimulato fragorem. Non terret ex pelvi fulgur minùs multò ex nare. Pergam igitur ostendere noxam, ut quibus in sagina nasus & cerebrum in macie est, id amplius intelligant.

Senibus, quibus jam *invalidæque manus & inanes sæpe lacerti*, symptoma nullum est familiarius periculosiusque, quàm nervorum resolutio, quam paralyfin vocamus. Hanc verò tabaco sternutatorio non infrequenter consecrariam Medicorum testantur Ephemerides. D. Joannes Zacharias Furstius Electoris Trevirensis per plura lustra, & demum Principis Monasteriensis Archiater, meus dum viveret, *Pylades*, singulari casu id comprobat, quem recenset prædictus celeberrimus D. Valentini. L. c. p. 288. Vir nempe hypochondriacorum quoque particeps ex nimio pulveris Hispanici abusu primò dolorem capitis gravativum aliquamdiu perſentit, quem dextri brachii convulsio, & tandem totius lateris paralyſis inſecuta ſunt. Rogatus cauſam & conſilium vir expertiſſimus, tabaci immoderatiùs per nares attracti vi narcoticæ & ſtupeſactivæ adſcripſit. Quæ ætiologia ſeu ſanæ rationi & experientiæ conſentiens allatis §. VI. exemplis ſufficienter ſtabilitur.

Symptomata porrò senii sunt, Memoriae vacillatio, exsiccatio cerebri, obtusio oculorum, auditus hebetatio, quæ omnia ex pulveris tabacini intemperantiâ non rarò consequi, jam supra ostendimus: ulterius tamen id Exc.

Exerc. 8.
§. 4.

Magneni verbis hîc confirmare fortassis apud nonnullos quid momenti obtinebit. Sic igitur de iis, qui pulvere hoc nasali nimium vel intempestivè utuntur, energeticè loquitur. Pluss unum incommodum affert doloris, quàm mille commoda voluptatis, adeo sumus proni ad doloris amplexus. *Primum* incommodum est odoratus abolitio. *Secundò* inducta cerebro intemperies, quæ memoriam labefactat. *Tertiò* operantur in medicina isti, quando quiescere docet, quod furoris genus appellat *Celsus*. *Quartò* attrahunt à ventriculo ad cerebrum humores pravos immoderatâque cerebri exsiccatione aliqui vix sibi satis constant. *Quintò* senium mortemque accelerant adventitia siccitate humido radicali infestâ. *Sextò* febribus acutis magis obnoxii redduntur, itemque deliriis & phreniitidi. *Septimò* vidi nonneminem, cui insanus hujus pulveris usus CrySTALLINUM corrugaverat humorem, unde & fluidi

tam

tantia cernebat objecta. *Octavò* durior
 auditus fit iis, qui parvum caput for-
 titi sunt, tinnitusque aurium cuiquam
 contigit effrænato hujus pulveris usu.
Hæc Magnenus. Quæ cui dicta non
 sufficiunt, fungum pro cerebro habet,
 & pluribus convinci non meretur.

Verùm non sum tabaco adeo inimi-
 cus, ut veritati fucum faciam. Novit
 medicus inter corporis habitudines
 distinguere, novit aliquid dare frigi-
 diori naturæ & dispositioni sanguinis.
 Vos ergo cana capita, quibus pituitæ
 innatat vitalis calor, hîc præ cœteris
 fortiemini dispensationem. Vobis, quo-
 rum vertice nix alta jacet, quibus intra
 venarum ripas pigrioris lymphæ stagnat
 coagulum, & livida naribus dependet
 glacies, non invideo hoc aroma, quò
 madentis reducem nasi infantiam, &
 congelati guttam feliciùs emungatis.
 Carpite tabacum, & quoties exigit
 necessitas rorantem frigore nasum ex-
 primate, modò quæ teste Tullio
 in senibus est, mens & ratio non
 absit.

Turpis ab argenti si pendet stiria naso,
Cum madidâ spirat fauce December
atrox;

Ad imitat.
 Martialis.

*Tunc tabacum carpisse licet, quid plura
requiris?*

Emungi nasum gastrice tunc liceat.

§. XI.

*Tabaci sternutatorii usus sexui femineo
inutilis ac probrosus sistitur.*

DEorum Dearumque myriadem invenit superstitiosa gentilitas, quos miris nec rarò monstrosis vultibus effigiabat, reverentiam aut metum sic incussura vanis idololatriis. Una tamen Deastra illis erat incognita, quam tanto numero superaddidit seculi genius, & veluti in throno posuit mortalibus adorandam. *Galanteria* nempe hodie illa Diva est tot culta ceremoniis, totque dicam fere superstitionibus à sexu novitatem pruriente. Videamus ejus adumbratæ simulacrum, quod seculi genius sic exhibet. *Galanteria* hermaphrodita est, utriusque sexûs & in utroque sexu æquè potens ac valida. Phrenetica est fastu tumida & turgida, multiplici, variegato, milleque coloribus tincto inducta paludamento. Ipsa vertumno versabilior, & ad instar chamæleontis ad nutum sui proci, seculi genii, formam vultusque varians.

Vat

Vaga est, circumforanea, erratica, imprimis tamen invisit magnatum palatia divitumque domos. Omnem superbiam apparatus omnisque generis hominum comitatum secum trahit. Inprimis lateri suo adscivit comitem Morionem, fistularum, pixidum, capsularum, larvarum similiumque quisquiliarum bajulum. Ipsa manu lævâ *tabacchieram* gestat, & in ea semper morosos digitos. Aspersæ sunt nares, labia eorumque interstitium flavo pulvisculo, qui barbæ mentitur lanuginem. Hæc ni fallor exactissima est *Galanterie* imago, ad quam hodie sexcentæ nuptæ innuptæque ora sua & nasos componunt, ut *Galantes* audiant. Quænam enim ex illis erubescit repletis tabaco naribus? Quænam frontem mutat aut genas, *si summa delumbe saliva hoc natat in labris* ut Persius loquitur? Quænam pudori ducit capere & offerre aliis *Nicotianæ* munuscula? nempe quia honestus turpi abusui accessit titulus *Galanterie*. Non est vitium inquit *Nasegundis*, tabacum fugere, tabacum nare prensare. Quæcumque *Galanterie* addicta est, hodie aliter nequit vivere. Non ego sola sum. Ipse mos hoc exigit. Seculum est. Et hæc sanè non

ex trivio est, sed ex nobili & patritio Gynæceo, in quo hodie innumeras facilè reperiās, quæ ut antiquus scribit Calpurnius, *dant quæ negant, gaudent tamen rogatæ, ludunt formosæ*. Sic fert educatio, sic conversatio. Fortè quædam Galanteriæ ancilla adest, *Maîtresse de Dame* aut *de la langue* appellans (morum sæpe pessimæ magistræ) quæ accinit:

*De prendre du tabac, ce n'est qu'un
bagatelle,*

*Vous filles prenez aussi, c'est la mode
nouvelle.*

*Prenez le par la bouche, prenez le par
le nez,*

*Vous êtes de fort bon gout, vous êtes
bien avisées.*

Sumere tabacum ait res exigui momenti est. Etiam vos Dominae & filiae hoc fumite. Jam novus hic mos est. Sumite ore, fumite naribus apprimè palato, & cerebro sapitis. Hæc teneræ juventutis sunt præcepta. Tales mulierculæ plerumque ex tribu sunt, ex qua illa apud *Arlequinum Misanthropon*, sic exultans. *Je dance, je chante, je bois le petit coup, je prens tu tabac, & si j'a-*

j'avois un mari, qui me fournoit de l'argent, & du plaisir autant, que j'en voudrois, je ne m'inquieterois jamais de rien. Salto, cano, bibo, capio tabacum, & si maritum haberem qui mihi nummos & recreationem ad lubitum subministraret, nihil me unquam inquietaret. O monstro quam fœminæ similiorem! Sic sæpè quæruntur, & adhibentur magistræ ad recens vitium, quasi difficilius erraretur sine duce. Sequuntur teneri & rudes puellarum animi cœcas istas ductrices, trahente rerum novitate & *Galanteriâ*. Cavete parentes. Non potest, esse stabilis animus, ubi leves sunt pedes, neque os nasusque ne quid de aliis partibus dicam, continens, ubi lingua nil nisi *la Galanterie, la grande mode, la tabatiere, les tasses à caffèe, les visites, les promenades, les bals, les rendez-vous, les Galans* incessanter loquitur. Cogitate vos magnæ animæ corruptionem optimi esse pessimam (*la débauche des Dames de qualité est bien pire que celle des autres*, inquit certus Moralista.) Quo nobilior vester status est, eo pejor à Mediocritate est recessus. Mulier citra necessitatem fumans, mulier trahens nare tabacum perdit literas suas recommendatitias, quæ juxta Aris-

Medecin
de Mœurs.

totelem sunt pulchritudo, juxta alios prudentia. Hæc ut *Petronius* ait, raram aliàs faciunt in fæmina mixturam, in tabacinante facient rarissimam. *Vos pucelles la beauté est une puissante lître de recommandation, & aussi la prudence. Vous en perdez l'une ou l'autre en fumant, en prenant du tabac au nez. Si vous êtes sages, gardez vos lîtres. Si morum spernitis magistrum audite vos ridentem Pasquinum. Eh si, si, voila des dents d'un blanc si fade, un petit nez & des narines à depenser deux livres de tabac par jour. Eh si, si! id est: He Phui! Phui! en dentes candoris sic obscuri, en nasum pumilionem, sedi giganteas nares, quæ duas tabaci libras indies consumerent: He phui! phui! talem si vidisset Juvenalis repetiisset utique illud suum:*

O qualis facies & quali digna tabella!

Hyperbole quidem in dictis *Pasquini* est. Novi tamen *Rusettam* Domicellam nobilem, quæ totidem saltem libras paucis septimanis destinat naso alias parvo & delicato, quem ipsamett appellat, *un petit nez d'une taille delicate*. Et huic merito acclamet *Pasquinus*:

nus ::

mus: Eh si! si! fateor ex formosise est: quod igitur novum naso decus esse putat, non vult amittere, nempe istam narium flavam antheram. Quantumvis & hæc ipsa nondum naso suo contenta sit. Verum enim apud puellas manet illud fere Juvenalis: *Cuferet Rutilæ* L. 4. Sat. *Virginia nasum accipere atque suum Ru-* 10. *tilæ dare.* O ridiculam vanitatem!

Rufetta non sola & unica est hujusce commatis: innumeræ sunt. Adhuc unam alteramve quasi in scenam adducere non ingratum erit. *Vanella* nobilis nubilisque virgo egregiè pro sexu suo (quamvis id & ejus familiæ proprium sit) est Nasata, quam si hodie cerneret *Catullus* certè repeteret illud suum eandem salutans: *Salve non minimo puella naso.* Elegantem possidet *tabatierculam*, quam manibus continuo versans, suum ubique, quâ virginibus quâ juvenibus jactitat offertque pulvisculum. Nuper hanc opportunè & ex proposito clam abstulerat Scherzius, joci saltem & recreationis causâ, experturus Virginis indolem. Res namque sæpè parvi momenti & exigui pretii rapit affectus fæminarum. Canicula, avicula, addo nunc *tabatiercula* sibi vendicat puellæ amores. *Lesbia* Catulli

tulli amica mortuum deflevit passerem,
de qua ipse Catullus :

*Passer mortuus est meæ puellæ,
Flendo turgiduli rubent ocelli,
Quem plus illa oculis suis amabat.*

Pixidunculam suam ubique sollicitè quærebat *Vanella*, inveniebat nullibi. Qui tum gemitus? Quæ suspiria? quæ querelæ? nisi pudor lacrymas revocâset, oculi largo imbre maduissent. O amici, ait, *meam pixidem, mea sociam, meam salubritatem, cor meum, & meam suavitudinem!* reddite, si abstulistis; *digitis negotium, naso delicias, capiti levamen.* A risu vix temperabant domesticici. Scherzsius verò nolens ejus prorogari dolorem, ablatam restituebat, de qua veluti reperto thesauro centum boum mactatione digno mirum, quantum tripudiabat. O stolidam Virgunculam, quæ rei vilissimæ gaudet possessione, flet amissam, recuperatam ponit inter thesauros!

Sed condonemus ista infirmiori fæmellæ longiorem herculè nasum mereatur *Parbasius*. Rapuererat is nuper more juvenibus consueto (nam & hæc *Galanteria* audit) à *Næra* non invitâ-
p*ixi*

pixidem tabacariam, quam amoris & benevolentiae mox credens tesseram sexcentis basiabat & rebasiabat vicibus, ubique pulveris inclusi Encomiaſtes. Cujus ne faceret dispendium, ſuſpenſis tantum naribus non tam attrahere, quam olfacere, aliisque adorandum praesentare non cessabat, illud Poetae sibi vendicans:

*Pulverem dabo, quem meae puellae
Donarunt veneres cupidinesque,
Quem tu cum olfacies, Deos rogabis,
Totum ut te faciant Catulle nasum.*

Et haec fortassis quoque *Galanteria* est sic insanire adolescentulos. Satiſ illi fuisset istorum Indiae Merdilegorum exemplo ex Næviae Zibetho occidentali nasalem parare pulverem, quo nasum majori sympathiâ pasceret. Hunc capsulam suam sic suaviantem, similesque tabaci delirantes Amatorculos si videret Seneca, repeteret verba, quae quondam dixit libro de vita beata. *Quod* ^{C. 124} *ita esse concedo, sed nihilominus illi ipsi stulti, & inaequales, & sub ictu penitentiae positi magnas percipiunt voluptates: ut fatendum sit tam longè illos ab omni modestia abesse, quam à bona mente,*

te, & quod plerisque contingit, bilarem insaniam insanire ac per risum furere. Ille dixit, non ego.

Adducam nunc de usu tabaci sternutatorii nuper concertans par fororum. Repetam dialogum cum venia Lectoris vernaculâ illarum, aut saltem adscititiâ linguâ, quem dein in nostram quoque transferam. *Aleidam & Manlitam* appellabimus; quarum hæc discursum sic inchoabat.

M. J'ay depuis deux jours un rhumatisme sur l'œil, qui fait, que je ne vois presque goutte. Mon medecin m'a conseillé de prendre tabac par nez. Mais je ne scauray m'accorder à ses raisons mal fondées, & à son impertinente ordonnance. Fy! l'horrible chose de prendre tabac!

A. Desabusez vous ma chere sœur. Il n'y a point une panacé plus assurée pour le rhumatisme, que le tabac. Prenez en, voila ma tabatiere. Attachez un peu sur elle la reflexion de vôtre odorat. Il sente admirablement bon. Vous n'avez jamais respirée une odeur mieux conditionnée.

M. Quoy ma Sœur? êtes vous aussi infectée de cette puanteur? Prenez vous aussi un ragoût des narines? Hé ma sœur

sœur rejettez cette Vilaine mode.

A. Ne sçavez vous pas , qu'il est aujourd'hui grande mode , qu'une jeune fille fourre son nez dans les tabatieres ? De prendre celle poudre c'est de conserver son teint , & se donner la grace dans la compagnie de jeunes hommes. Il est tres-bien seant à une jeune Demoiselle.

M. Vous vous trompez grandement. Prenez conseil de votre miroir , il vous dira , que vous gâtés plutôt le teint fleuri , & que vous vous faites une moustache , que la nature vous a refusée. Laissez cette drogue aux filles de cabaret.

A. C'est une drogue circulaire , qui va aujourd'hui de main en main , aussi entre les filles de qualité. Je quitteray plutôt mes points , mon fard , & mes mouches , que le tabac. C'est la galanterie d'avoir toujours les tabatieres dans les mains , de donner toujours sacrifice à son nez. Prenez le donc aussi , si vous ne voulez pas par maniere de conversation , au moins par le conseil de votre Medecin pour votre Santé.

M. Moy prendre du tabac ? Dieu me garde. C'est la pierre d'achoppement de la beauté & bienséance. Je n'aime perdre par ces mauvaises odeurs , celle de ma bonne reputation. J'ay attendu , si
l'on

*l'on s'accoutume de s'y attacher une fois ;
qu'on ne sçaura pas quitter dorenavant
cette coutume.*

*A. Il n'importe ma Sœur. La fille
n'est pas de bois. Elle fait quelquefois une
sottise, qui n'est pas mal seante, quand
la mode & la Galanterie l'approuvent.*

*M. Hé bien, soyez, si vous plait,
galante je demeureray sage. Un certain
Auteur a bien écrit. L'étrange machi-
ne qu'une fille ! A-t-elle de la liberté ?
Elle en abuse. Jamais traitable sur ses
defauts. La tête d'une fille (& aujour-
d'huy aussi le nez) est le rendez-vous de
l'impertinence, de caprice, & de contre-
temps.*

*A. Dites en ce que vous voulés ma
Sœur. Je n'abandonne point ma taba-
tière. Je chante à vôtre nez :*

*Dans le siècle, ou nous sommes,
Le nez aussi a son plaisir.
Cette poudre plait aux plus grands hom-
mes,
Et c'est aussi mon grand desir.
Si bien aux femmes que filles la plait
fort,
Je meure, si je ne suis de leur ac-
cord.*

Audiamus nunc quam in latio gratiam habeat hic Virginum discursus.

M. Jam duos dies rheumatico ad oculos defluxu detineor, quo visus tantum non penitus omnis tollitur. Medicus meus consuluit sumere naribus tabaci pulverem sternutatorium. Sed id à me non impetro, ut ejus rationibus malè fundatis & ordinationi impertinenti morem geram. Phui! horrenda res sumere tabacum.

A. Mitte errorem soror perdilecta. Tabaco nulla est panacea certior efficaciorque ad rheumatismum. Sume, en pixidem meam. Desige paulisper in illa odoratûs tui reflexionem. Admirandum spirat odorem. Nunquam melioris conditionis suffitum inspirâsti.

M. Quid soror? Et tu quoque infecta es illo putore? Etiam tu capis illas nasi quisquiliâs? Vah! Soror mea pessimum hunc morem despue.

A. An nescis hodie grandem obtinere morem. Quod puellæ nasum quoque suffarciant intra capsulas tabacarias? Sumere hunc pulverem est suæ formæ curam gerere, est captare benevolentiam in consortio juvenum quod virginem nobilem quam maxime decet.

K. M. Ni-

M. Nimum quantum hallucinaris. Consule amabo speculum. Testabitur id, quod potius formæ tuæ florem corrumpas, & quam natura negavit, barbam naso suffigas. Mitte hoc aroma ad cauponum filias.

A. Aroma hoc circulare est, quod hodie per manus transit etiam inter statûs Virgines. Satius mihi erit renunciare pretiosis meis filorum lineorum textis, & fuco meo, & meis faciei umbellis sive maculis adscititiis, quàm tabaco. Manum habere in *tabatiercula* & naribus continuò litare *Galanteria* est. Itaque & tu sume si non conversationis, saltem sanitatis causâ ex Medici tui consilio.

M. Ego prensarem tabacum? Appage te fæditas. Prohibeant superi. Hic scopulus est, ad quem pulchritudo & morum decor allidunt. Nolim ego hâc mephyti bonæ famæ odorem amittere. Audivi si quæ semel illi captando assueverit, huic deinceps nullum consuetudinis deferendæ modum superesse.

A. Nil refert foror. Puella non est ex ligno fabricata. Interdum ad aliquam deflectat insaniam, quæ non adeo dedecet, dummodo & novus mos & *Galanteria* illam ratam gratamque faciant.

M. Sic

M. Sic bene. Esto tu si lubet his addicta, ego ero prudentiæ. Aptè dixit certus scriptor. Virgo mira est machina. Libertatem habet? Abutitur. Nunquam in errore patitur correctionem. Caput illius, in præsentiarum quoque nasus, impertinentiis, perviciaciæ, & rebus importunis destinatus est locus.

A. Dic quidquid lubet soror mea. Tabatierculam ego non desero meam. Tibi in faciem accino.

Nostrum sic fert seculum. Miris

Nasus modis deliciatur,

Tabacum placet magnis viris.

A me quoque desideratur.

Nuptis perplacet ac puellis,

Quibus me adnumero,

Multum in se recondit mellis,

Peream, si despuero.

O ridiculas virorum fimiolas, quæ non mutatâ naturâ, sed vitâ virorum æquant licentiam! Verum est, sic fert seculum. Mulieres dantur, quæ non minùs pervigilant, non minùs potant, & tabaco & mero viros provocant, æquè invitis ingesta visceribus & ipsâ trepidante naturâ per os reddunt, &

non tantum fumos, sed &, quod Romanus ait morum magister, vinum sæpè vomitu remetiuntur. Tales sexûs sui beneficium vitiis perdunt, & quia fæminam exuunt, sæpe virilibus morbis mactantur. Etiam odoratûs vi destituuntur, & immaturè ad oculos virescentes damnantur, & graviter quoque audiunt, (inprimis ubi attendenda sunt iussa mariti) & arthritide ac podagrâ tentantur, non naturæ sed intemperantiæ vitio, ut alia novaturientium muliercularum infelicia fata taceamus. Istius saltem hîc juvat meminisse, cuius infaustum casum refert *Zodiacus Medico-Gallicus*. Fæmina à diuturna cephalæa caput levatura dum pulvere sternutatorio uteretur, id sternuendo effecit, ut Diaphragma Ventriculûm ita deprimeret, ut eo situ deinceps semper pendere miser cogeretur. O infelix lapsus infantis Ventriculi, qui pœnas luit naso debitas! Alloquor hîc jam vos postremum *Nasobella* & *Florimanda*, & quotquot alit Westphalia, quotquot Batavia, egregiæ Virgines, in primis quæ per ora virum & mundi oras ferri vultis antiquâ stirpe fatae, & supra reliquam hominum sortem elatae, mittite sordidas has nasos

Ann. 1.
Obs. 2.
F. 44.

fœc

fœculentias ; abjicite *tabacchieras* & *tabatierculas* vestras ; hæc viris linquite toreumata. Jam dudum sexus vester priscâ temperantiæ laude multum excidit, quod hodie in eodem *Oenocharites*, *Polyphonas*, *Phygnathas*, sive ut latinè loquentem intelligatis, multobibas, merobibas, multiloquas licet offendere, nolite vobis nova conciliare prædicata, quod sitis *Petogerulæ*, *Nasocuræ*, *Mystacophoræ*, *Tabacosorbæ*, *Nasofracidæ*, *Ronchisonæ*, nec non ob Nicotianæ abusum odorâ sæpè narium vi, oculorum acie, vocis nitore, oris decore, emunctæ naris gratiâ ridiculo potius quàm ridendo spectaculo privatæ. Phui! *Pulverum pessimorum pessimè de fece nasi putida*, *sordes meræ dignæ in cloacas puris ejectarier*, in quos factores, & vitia nasos conjicitis sexûs nobilissimi!

Verum verba hæc apud sexum istum nil hodie significantia nilque proficientia frustra perdimus. Ita jam inolevit illi masculeus ille, si Diis placet, narium decor, ut tametsi quis *Horatii* sale & fannis, *Martialis* felle, dente *Persii*, *Lucilii* ferrâ & rastro *Juvenalis* eum defricaret, obliniret, morderet, proscinderet, contereret, attamen

men vix è medio tollendus sit, nisi prius versâ novitatis rotâ Galanteria esse desinat. Nempe & sic fæminea pulveris nasalis libido sponte cessabit. Tenenda igitur jam quoque sunt fumosa peti nubila, num ea meliori fortunâ dissipare, & quàm longissimè trans mare Caspium, & ad ipsos Garamantas à nostrate fæmineo sexu, apud quem undiquaque nondum, & rarius duntaxat hætenus sese extenderunt, valeamus proscribere. Etenim si & ille mos novus inter Teutonidas aliquando inole scat, jam nulla non fumabit, quod aliquando futurum veluti è tripode prædixit Bontekoe. Jam tum enim Anglia Dominas habet, quibus dulce sapit fumans fistula. Germanæ verò seu prudentiores, seu hoc in puncto adhucdum verecundæ fumis secessum & locum ab arbitris remotum, inprimis in camera, ut vocant, charitatis destinant. Ad illud Cornelii nostri vaticinium aliquando allusi sequenti Epigrammate:

*Mos novus ac novitas sexus muliebris
idolum est.*

*Hunc fumare novi dummodo moris
erit,*

Fæ-

*Fœmina fumiferas accendere quælibet
herbas.*

*Tum volet, atque novæ thus ado-
lere Deæ.*

*Tum tempus, quo fida suum fumando
maritum*

*Uxor, quo matrem gnata sequetur,
erit.*

*Si modò Germanas mos iste veniret
in oras,*

*Quæ non fumaret fœmina, nulla
foret.*

§. XII.

*Pro coronide sexui fœmineo fumatio Ta-
baci dissuadetur, imò certo sensu sua-
detur.*

BOntekoe & Beintema de Paima fa-
migeratissimum tabacophilorum
par ex Professo scripsit Tabaci pane-
gyrin. Quid mirum? Hic totus erat
in fumis, & ille dies noctesque fumos
tractabat. Invitârunt ad fumandum
non tantùm viros, sed & postremus
hic mulieres. Quasi non sat esset fu-
mare istos, nisi & hæ forent sociæ.
Consilii sanè pessimi est Author, quis-
quis ad Nicotianæ vapores provocat

imberbe genus. Etiam sine magistro
discit pravos mores sequior sequacior-
que sexus, dum innato pergit ad no-
vitates impetu. Quis enim nescit hinc
inde jamtum dari fæminas fumipotas?
Non ineptè canit Versificator gallus;

*Des hommes d'aujourd'hui
Le tabac est bien reçu,
Ils aiment fort la fumée,
Et c'est aussi la vérité,
Que se conforment à l'usage
Des femmes de ce pais ci.
Si bien dans le villes que villages
Elles aiment le tabac aussi.*

Quod sic latinè reddo :

*Receptus hodie fumus est tabaci bene,
Gratusque cunctis, verius quoque est
nihil,
Quàm quod mulieres Patriæ hujus
incolæ
Passim per urbes atque pagos hunc a-
ment.*

Verum est. Ubique hodie reperias fu-
mantes bertas. Vidi non semel inter
villicas fumantes anus. Placuit fateor
spectaculum. Cùm nuper vix strato
sur-

furgentem *Pannuceam Baucin* cerne-
rem sub foci cineribus scrutari scintil-
lulam, quâ folia tabaci accenderet,
cogitavi, num ad vivum eam possem
ex antiquis Poëtis adumbrare. Et ec- ^{Metam.}
ce, occurrit apud Ovidium exacta ^{l. 3.}
ejus delineatio paucis mutatis:

*Inde foco tenerum cinerem, dimovit,
& ignes
Suscitât hesternos, foliisque & cor-
tice sicco
Nutrit, & ad fumos animâ perducit
anili.*

Versatissimus in Satyra *Permenius* fe-
liciori minervâ talem sic depingit:

*Fumat turpis anus, cui vertex undi-
que canus,
Cui geminâ binum pendet quoque nare
salinum.
Inque genis mollem faciunt Tyrippia
follem.
Hinc procul ite mares, à berta hac
avertite nares
Nam sordent fætæ tabaco mihi credite
Gretæ,
Sordent ut vaccæ, vel tritæ poplite
braccæ.*

154 DISSERTATIO SATYRICA

Adi magnas urbes, quota ibi non fumat mulier?

Virgil. 7.
Æneid.

Nec jam

*Se capit anna, volat vapor ater ad
auras.*

Vidi vix mortuo marito fumantem
dominam, cui juxta *Silium* Italicum
stabat

L. 2. & 4.

*Nigranti fumans piceus caligine ver-
tex.*

Quota non fumat virgo?

Erigit atro

Sil. It. 1. 2. *Nigrantem fumo alta ad sidera crinem.*

Perambula orbem. Intra aulas. Etiam

Aulai in medio videas litare tabaco,

L. 3.

Juxtaque versum *Propertii* inversum

*Magnaue tam parvis admota Cana-
libus ora.*

Et cur tabaco non assuescerent Virgi-
nes Reginâ fumante? *Ilium* & omnis
ho-

homo fumat, inquit Vates Mantuanus. Ge. 2.
Et Reges fumant, ut hodie primùm
verum sit illud Oedipi apud *Senecam*
Poëtam:

*Ambique densus regium fumus caput,
Ipsoque circa spissior vultus sedet.*

Et Rustici Rusticellique fumant,

*Et jam summa procul villarum cul-
mina fumant,*

Virgil.

Et Sacerdotes fumant,

Media positus fumabat in ara.

Quid ergo mirum, quod totus fumis ^{Ovid. s.}
involvatur orbis, quando in ore om- ^{Me.}
nium vox est:

*Multa salus fumo, fumum te poscimus
omnes.*

Liceat hîc mihi in symbolo repræsen-
tare orbem, cui seculi genius accensâ
tabaci fitulâ admouet ignem, cum
lemmate Horatiano: *Non sine fumo.* I Sc. Sat.
Sed redeamus, unde digressi sumus, s.
ad fæminas.

Pictor Arlequino Misantropo mon-
strabat tabulam, in qua, ut ejus pro-
pria verba præmittam, *une femme pa-
roît*

voit devant une table pleine de bouteilles de Ratafiat. Elle a une pipe à la bouche & un verre à la main, in qua inquit spectabatur fœmina ante mensam vasis Ratafiâ plenis instructam, ore fistulam tabacinam, manu vitrum gestans. ô Egregiam modestiæ imaginem! Hæc nunquid plurimum hoc tempore muliercularum genuina est effigies? Non paucæ didicerunt & fistulas, & totos uno haustu vacuare cullos. Talis est *Flasconia*, talis *Fussilla*, utraque fumipota & rancidâ nare tabaciforba.

Gaz. in
Pis Hilar.

Hæc dormit altum faciliè tricenos pedes.

Miraris? arctâ nare tam graves trahit

Retrahitque ronchos, omnis ut viciniæ

Tecta tremebunda dicerent. Furit Africus.

Sit venia fandi.

Non autem habent quem suæ dementiæ obtendant prætextum, nisi, risum tenete Galanteriam (certè bestialem) & novitatem profectò stolidam. Scio, si seculi genius semel Moriæ Vexil-

Vexillum erigeret etiam futuras, quæ pro stoliditate pugnarent. Nempe adhuc dantur Domus, in quibus Patres, avi, majores fuerunt fatui, matres-familias nunquam sapuerunt, nec filii filiæque degenerant à mente gentilitia. Ab eo tempore, quo modus ferè ubique regnat gallicus (*la mode*) modus cæpit exulare latinus. De quo olim sic lusi:

Est modus in rebus, tum gallicus atque Latinus;

Inter se multum distat uterque modus.

Quod modò nunc fumet mulier, modus ille modernus.

Et fumus levis est, & levis ille modus.

Sit modus in fumis. Acapnos fœmina vivat,

Non Galli, Latii seligat illa modum.

Ne quid nimis, hoc mihi placet nimis,
ait antiquus Philosophus; non sibi tantum arroget mulier, ut citra summam necessitatem ad fumandi devolvatur licentiam.

Nezinda curiosior, quam blattam
di-

diceres , ita enim ultra sexûs sui consuetudinem nasum semper inter libros habet , opponebat nuper Tabacum appellari *Herbam Medicam & Medicæam, Herbe de la Reine Mère*, quam *Regina Catharina de Medicis* suo nomine fit dignata , non dedecere ergo dominas. Verùm noverit hæc nasutula , illam non ori aut naso sed plagis Cacoëthicis sanandis à prælaudata prudentissima Regina fuisse destinatam. Illa namque , ut *Castor Durantes* canit, *Sanat plagas & vulnera jungit.*

Scio ubique esse plagas , nec suis etiam carere sexum formosum. Cui aliquando labia dilatatis oris angulis nimium sunt ampliata , ut loquitur *Apollinaris Sidonius*. Si illa oris garruli laxitas fumorum usu stringi posset , quis hos invidet ? Verùm inflata fistula dat sonum , vereor ne & tabaci datura sit iis , quibus

*Sæpe dies sermone minor fluit , inque
loquendo*

Tarda per æstivos deficit hora dies.

Vereor inquam , nè inspirato Nicotianæ vapore Sacrificulorum Indiæ manes patiantur. Nempe

In-

*Indicus ut secreta ferat responsa Sa-
cerdos,*

*Exhaustis fumis ebria verba so-
nat.*

*Non eget his mulier, cui per se lingua
soluta est,*

*Quæ responsa etiam non rogitata
parat*

*Littera Grammaticæ Vocalis Consona
nulla est*

*Esse utrumque tamen garrula lin-
gua solet.*

Persuaserint ergo fortè suis Uxoribus
Doctores *Varivacca* & *Maiba* tabaci
infatiabiles gulones fumosas istas deli-
cias. Fæmina, cui continentia ac
sobrietas curæ est, has in illorum po-
nat numero, quas decor jubet esse
vitandas. Adstipulari fas est saniori
judicio Politissimi *Danielis Angeli* po-
liatri Bononienfis, qui tabacum ap-
pellat *sexui fæmineo sponte sua abomi-
nabile*. Mirum sanè, quod & mariti
desiderare possint uxores fumifactrices.
Assimilantur isti hercle *Gallieno* Impe-
ratori, qui ut *Trebellius Pollio* in *Pos-
thumo* dicit, luxuriæ & popinis
vacans amore barbaræ mulieris conse-
nescebat. Erat autem hæc *Attali*
Ger-

M. A. N.
C. Dec. I.
An. 8.
Obs. 122.

De Bie J.
R. Aur.
Numism.
tab. 44.

Germanorum regis filia cui nomen *PIPA*. Aptum sanè cognomentum fæminis, quibus fistula arridet. Cave-
te Philocapni, ne *Pipas* vestras traha-
tis in fumorum consortia.

*Quæ fumos captat mulier malesana,
marito*

*Fumos (Et forsàn cornua sæpe) pa-
rat.*

*Fæmina ab innato sensu genioque re-
cedens*

*Nescit candorem, nescit habere fi-
dem.*

Tabacum igitur dictum est herba *Me-
dica* & *Medicæa*, à Catharina de *Me-
dicis*, sicuti olim à Regina Caryæ
herba *Artemisia*, & à Gentio Illyriæ
Rege *Gentiana*. Quæ tamen compel-
latio nullam fæminis tribuit fumandi
licentiam. Non multò magis quàm
quod fæmella antiquitus dicta fuerit
fumella. Quæ enim nomine non pro-
cul distant, ineptum foret combinare,
alias enim & Gallicum *fumer* & *fumier*,
fumarium & *fimarium*, *fumaria* herba
& hodie quoque fæmina *fumaria* fo-
rent socianda. Videamus quæ potius
inter fumos & fæminas sit inconvenien-
tia & contrarietas. In

Inprimis , si similes decent labra
lactucas , ut est in proverbio , quid cum
fumo Virgineis labellis negotii ?

*Et melimela damus , sacharumque ,
favosque puellis ,*

Virginis linguis convenit iste sapor.

*Non apta est tabaci teneris acredo pa-
latis ,*

Naturâ dulcis Virgo , vir acer erit.

Quæcumque igitur *Virginis os habi-
tumque gerens* & *Virginis arma tetricum*
hujus cicutæ fugiat amarorem.

Neque cum dentibus fæmineis tabaci
fumus symbolizat. Piceos enim red-
dit aut certè buxeos indelebili stig-
mate. Vidi fumipotas , quibus in ore
lycanthraces potius quàm dentes credi-
disses. Accedebat me nuper Consilii
Causa *Vetustilla* conquerens de casu
dentium. Rugoso ore vix dens resti-
tabat nisi aterrimus , & ore patulo
me Caci antrum spectare putabam.
Sciscitabatur causam. Monstravi ta-
baci fistulam cum lemmate : *Hinc illa
mina.* Qui enim tabaci fumo nimium
inhiant , præmaturam dentium suorum
jacturam ferunt inquit Excellentissi-

M. A. N.
C. Dec. 2.
Ann. 2.

L

quibus Obs. 163.

quibus oris placet gratia, esto exemplum.

*Cernite nunc cautæ isthac in fumante
puellæ*

*Exemplum, quàm sit noxius iste
vapor.*

*Excussit vetulæ dentes fuligo tabaci,
Nam dentale nimis destruit oris ebur.
Ore Gelasinum blando arridere deco-
rum est,*

Mittite dentifragi nubila tetra Peti,

Et quæ vobis fæminæ fumisugæ ex
fumis gratiæ? quæ lucra? ipsa Ni-
cotiana sic vos alloqui videtur:

*Quæ me sic cupidis recipis matrona
labellis,*

*Præmia tam stolidi sputa laboris
habe.*

Ô Fætidum oris ptyalismum! ubi nunc
verecundi oris modestia! ubi ejus com-
positi forma? quod aliàs loquendo vix
diducere timetis, ne extra plicas tor-
queatur, quas ab ipsis gratiis putatis
fictas, jam fumis laxatis, & *Monadis*
aut furiae rictui simile redditis atros fu-
mos

mos eructantes. Laxi oris rima jam facit hiatum, & longo filo manat spissioris salivæ flumen. ô Effigiem *Thyade* & *Bastaride* digniorem quàm nympha, quæ vel ab ipso Deorum arbitro sibi pomum aureum sponderet ! ô Deformē spectaculum, ex ore figurare fornaculæ imaginem, reddentis caliginosi aëris volumina, priusquam victrix flamma humiditatem lignorum expresserit. Olim saltem vobis tabaci fistula serviebat ducendis in cincinnos capillis, sed nunc, res ridicula ! Servit etiam labiis variâ gesticulatione crispandis. Quæ autem in imbecilli cerebro inde vobis excudantur imagines, Dii noverint.

Quid porrò fædius esse potest, quàm fætens anima, omnium infestanas ? quid autem eam putentioorem reddit, quàm tabacum, cujus ut Poëta ait,

Penè leoninus certè est odor iste ferinus ? Sat. c. tab.

Animadverti in non paucis tabacifugis fædissimam oris mephytin, & presertim in Domino *Faitneant*, qui dicere potest cum Jobo : *Halitum meum* C. 19.
exhorruit uxor mea. Vidi quorum ve- V. 17.

stes spirarent tabaci odorem , ex quibus vel ipsa coma inde foetebat. Novius quoque , qui mallet olfacere ,

Mart. l. i.

*Quod siccae redolet palus lacunæ ,
Piscinæ vetus aura quod marinæ ,
Quod pressa piger hircus in capella ,*

Quam infestum tabaci putorem. Novius , quibus vel in solo fumibibulorum consortio nata est cephalalgia. Novius tenellas uxores nocturnos nicotianæ factores maritis falso ore exprobrantes. Quod inserui adversariis hoc epigrammate.

*Detestabilius nihil est , quàm quando
cloacam*

Os redolet , verbis quando mephytis adest.

*Uxores querulas audiivi sæpe , maritos
Capnophilos hirco plus redolere suos.*

*Damnatis istis ad viva cadaverum
nuptis*

Condoleo , quibus est sors miseranda satis.

*Aut amor aut furor est. Amor est ,
hæc quod ferat uxor ,*

*Vir quod at uxori hæc inferat , illi
furor.*

Putatisne ergo, quod gratius viris spirabunt fœminæ fumis assuetæ? Num in ore Virginis odorem non deponet, aut etiam mutabit nicotiana? Deponet profectò, nec mutabitur, nisi fortassis istius Vicecomitis de *Bergamotte* scenici remedio utatur. Narrabat hic non posse belli officialem surgere ex protenso ad aliquot horas prandio, nisi exhaustis aliquot fistularum decadi-bus. Cui *Columbina*. Quid mi Do-

Theatr.
Ital. tom.
2. l'hom-
me à bon-
ne fortune.

mine? etiam tu fumas tabacum instar gregarii militis? Phui! nunquam illi possem adsuescere. Respondet Vicecomes: necessum duntaxat foret, ut quinque vel sex mensibus sub me mereris stipendia, & certè fumares. Jocaris fortè. Magistri magni Voluminis num alias habent occupationes? Me herculè ignis fistulæ tabacinæ est ad quem Vir meriti & conditionis teneras accendit inclinationes. Reponit *Columbina*. Et tu mi Domine Vicecomes fumâsti hodie? an unquam, ait hic, in eo deficiam? Sed præcautione hac utor. Quandocunque accedendum est ad fœminas, quatuor vel quinque aquæ vitæ pintis os priùs probè eluo. Non credes, quàm tenera inde prodeant suspiria. Quo

dicto egregiè aliquoties eructavit Grobianus. Cui *Columbina*. ô Phui! Phui! Vicecomes. Non afficior istis suspiriis. Meæ conversationis homines non condiunt sermonem & consortium tabaco & aqua vitæ, &c.

Dialogus hic est theatralis, suggerens remedium tollendi ex ore tabaci foetorem, sed meritò ad ganeones & Epicuri de grege porcos, non ad honesta Gynæcea ablegandum. Cuneus ipso nodo est gravior & peius morbo pharmacum. Quæcunque virtutis, formæ decorisque sui custos est fæmina, *Columbina* sit, neque ejusmodi in Nicotianæ castris militantium auscultet gerras. Saniora alius ejusdem linguæ non mentis Socius. *Gardez vous mes belles de vous mêtre en mauvaise odeur par la fumée, dont la vertu doit être la Cassolette.* Id est: Cavete formosæ vos inficere pravo fumi odore, quarum virtus suavem debet præbere suffitum.

Fumatio tabaci apud sexum sequiorem quandoque etiam non caret periculo & physico & morali, quod exemplo patefcet. Videtur enim res, quæ referatur digna, quoniam ex unius pictura plurimarum imagines possunt effin-

effingi, ut dicit *Barclaius*. *Erotii* vidua non satis prudens & cauta prolium suarum educatrix insperatò animadvertit nuper *Elisam* filiam turpi juvenis amore ardere, unde ut illa apud *Virgilium* ingemiscit

Pectora respiciens, quæ jam infelicis Æn. l. 5.

Elisæ

Collucent flammis, quæ tantum accenderit ignem

Causa latet.

Dicam hanc ego tibi stolidam mater. Filia tua in liberiore cum juvene confortio noverat erudito ore illi accendere fistulam, & jam quoque par Compagnie, ut vocant, ipsamet exhaurire. Non procul abfuit fumivendulus cupido. Amasius illi vicissim suscitavit ignem, *flamma namque est fumo proxima* inquit *Plautus*.

Ac primum silicis scintillam extundit Virg. l. 1.

Achates Æn.

Suscipit illa ignem foliis, atque arida circum

Præbet nutrimenta, rapitque in formite flammam.

Sat. 3.

Accendit fistulam & reaccensa est.
 Quidni hîc aptè pro symbolo ponere
 liceat ardentem tabaci fistulam aliam
 pariter accendentem, subscripto Versu
 Juvenalis

*Prius ipso tacta vapore
 Eminus ardescit, quàm cominus im-
 buat ignis.*

Ep. 17.

4. Phars.

2. Æneid.

Cape tibi hoc symbolum Virgo, quæ-
 cunque amas focios fumantes, crede
 dari, quorum *quærit pars semina flam-
 mæ abstrusa in venis.* Dicis, hæc so-
 cietas grata est, blanda est, amica est.
 Respondet sexûs tui amator Naso. *Le-
 nis alit flammæ nî fugeris, tempus
 erit, quo ingemines cum Lucano.*
*Flammâ proprio caleſco, & serò con-
 queraris cum Marone: Exuperant flam-
 mæ, furit æſtus.* Sed eheu! Conſi-
 lium hoc tibi nimis serò advenit *Elisa.*
 jam ardes, & quid mirum juvenis,
 quem amas, stipes est, qui nutrit
 ignem. Ut de te dici possit illud O-
 vidii:

*Natus ut Althææ flammis absentibus
 arſit,*

Sic tuus ardeſcit Stipitis igne roguſ.

Vo-

Vobis Virgines , quos gloria nominis
 & amor tangit, dedico sequens incon-
 stantiæ & futilitatis in lascivo amore
 Emblema, nempe Cupidinem fuman-
 tem tabacum cum lemmate *fumos ven-*
dit amor : Addo Epigramma :

Est puer Idalius Vasto promissor
hatu,
Sed fumo levius, quod dat, id esse
solet.

Fumus amarus amor. Quæcunque
clientibus adfert
Gaudia, sunt fumus, sunt vapor,
aura, nihil.

Et levis & brevis est fumi Veneris-
que voluptas,
Sed gravis & longus foetor utrum-
que manet.

Placuit jam idem symbolum ingenio-
 sissimo Catfio cum lemmate : *fumo*
pascuntur amantes. Addit :

Fumus amans, & fumus amor, mens
fumus amicæ est,
Et speciem fumi, quidquid ama-
mus habet.

Verùm pervicax seculi est genius. E-

170 DISSERTATIO SATYRICA
tiam fistulas tabaci nigras plerumque
præfert candidis.

*Alba quidem primò est , sed fistula ni-
gra fit usu ,
Verginiis candor perditur à foliis.*

Et quid istud ait refert ? ardeat juve-
nis , ardeat puella. Sic hodie seculum
est.

*Fistula cur facta est , si non vertatur
in usum ,
Extra usum nitida est , sed juvat
esse nigram.*

*Altè suspirans virgo matura marito ,
Et flagitans fumos cœce cupido tuos ,
Virginitatis ait restat mihi candor ,
at iste ,
Longius heu nullis usibus aptus erit.*

Ita exemplum *Elisæ* plures trahit
quàm retrahit. Sed vobis , quæcun-
que nigram albæ præfertis fistulam
turpitudinis vestræ symbolum , en aliam
remitto tabaco jam exusto plenam cum
lemmate : *Fumus & Cinis*

*Ignis per tabacum paulatim gliscit , id
ipsum*

Con-

*Consumens, juvenes sic levis urit
amor.*

*Herba sed in cineres vanescit, & ignis
in auras.*

*Virgo cinis, juvenum nil nisi fu-
mus amor.*

Vos igitur varium fumandi prætex-
tum mentitæ Viragines *Jacobi VI.*
Magnæ Britanniæ Regis oratione al- In Miso-
capn.
loquor. Directa hæc fuit ad viros,
multò magis igitur tanget fæminas.
Tandem igitur ô cives, dico ego, ô
fæminæ! si quis pudor, rem insanam
abjicite ortam ex ignominia, recep-
tam errore, frequentatam stultitiâ,
unde & ira Numinis accenditur, cor-
poris sanitas atteritur, res familiaris
arroditur, dignitas sexûs senescit do-
mi, vilescit foris, rem visu turpem,
olfactu insuavem, cerebro noxiam,
pulmonibus damnosam, & si dicere li-
ceat, atri fumi nebulis tartareos Va-
pores proximè repræsentantem. Dixit
Rex, cujus Gynæceum non fumabat,
non trahebat nare tabacum. Addo
ego, fugite Virgines fumos, qui no-
cent ori, dentibus, & decori vestro,
& cum fistula tabacicrema procedite,
ceu olim Minerva cum pastoritia, quæ
cum

172 DISSERTATIO SATYRICA
cum moneretur illius usu faciem de-
formari, haud cunctanter.

Ovid. de
Art. 2.

*I procul hinc dixit, non es mihi tibia
tanti.*

Verùm si hisce omnibus non atten-
tis adhuc contumaces constituitis fu-
mare; per me licet, fumate:

*Fumate, igne nihil levius fumoque
tabaci.*

Formosis levitas semper amica fuit.

Fumate. Fumus teneros feriens ocellos
udos facit, & flere jubet. Fæminis
pro dote lacrymas dedit natura, & hæ
ut flerent oculos erudière suos. Fumate
igitur, & simul si vultis plorate. Ve-
rùm cavete juvenes ejus fortis Virgi-
nes. *Acre malum est stillantis ocelli,*
maximè puellaris. Noxius hic aspec-
tus est.

*Sæpius asportant fumos, venduntque
vapores,*

Cæcantes lacrymis lumina multa suis.

Fumate. Tabacum Verginiis in
agris optimè virescit, quid ni in Vir-
ginis efflorescat labris atque naribus?
Sed observate morale hoc, inspicien-
tes novam fistulam cum lemmate: *non
servat si servit.* Can-

DE PICA NASI. PARS II. 173

*Candidulâ facie nunquid nova fistula
splendet?*

*An minima est toto corpore nigra
nota?*

*Sanè nulla. Semel fumus si transiit
illam,*

*Semper erit fætor, Stigmata semper
erunt.*

*Sic semel Idalios ubi virgo senserit
ignes,*

*Aufugit æternum Virginitatis ho-
nos.*

Fumate, si lubet vos Nuptæ, imò si imitari vultis barbaras Indiæ mulieres, per me quoque licet. Parva Cornicula cum illis de collo suspendite ex quibus tabacum in globulos contortum, quandò placet, haurite, sic certè novum in Germania morem habebitis. Quòd si una alterave hujusmodi stoliditatis sit authrix, non dubitate plurimas mox fore sequaces. Indæ prætextum habent uteri furentis quem fumis jactitant compesci. Vobis Germanis uteri quoque excentrici Blas non raras turbas, imò furias ciet. Itaque.

*Atras prendite fistulas,
Nigras urite victimas*

Per-

*Permixtæ maribus nurus,
Solemneis agite fumos.*

Fumate vos garrulæ, loquaculæ,
dicaculæ. Nam relaxatis fumo oris
repagulis irrequieta lingua saltem eo
tempore stringetur. Facetè jolivia:

*Il faut mieux fumer que parler,
L'Homme, qui dit ce qui pense,
En dit toujours trop. J'aime mieux fu-
mer.*

*Une fumade est sans consequence.
En fumant je n'aime point parler.
Si je parlois, je vous dirois peut-être,
Que sans fumer jamais je veux être.
C'est tout que je veux en fumant par-
ler.*

Quod versu latino sic sonat.

*Est satius fumare, horas quam per-
dere verbis,
Qui quod sentit ait, laxat is ora
nimis.
Præ verbis fumus placet, iste est abs-
que sequela,
Quando vaco fumis, non mihi ver-
ba placent.*

*Si dicenda forent, solum hæc fumando
referrem,*

Quod citra fumos vivere non lubeat.

Hoc itaque ex fumis sortieminini beneficium, ut ad hæc reales nugas conversæ aliquando saltem à verbalibus gerris abstineatis.

Fuma tandem, quæcumque *mobiliior ventis es fæmina* ut ait *Scalpurius*. Sed simul cape aptum voluptatis symbolum tabaci fumum. Voluptas tunc cum maximè delectat extinguitur (utor De vit. beat. c. 7. verbis Senecæ) nec id unquam certum est, cujus in motu natura est. Ita ne potest quidem ulla ejus esse substantia, quod venit transitque celerrimè in ipso usu sui perituum. Eo enim pervenit ubi desinat, & dum incipit, spectat ad finem. Illa natura fumi est, illa voluptatis.

Fuma, quæcumque assiduè speculo adstas formæ tuæ arbitro, & in fumo cerne mortalitatis imaginem, quam quidam Gasco versu gallico ingeniosissimo, qui literis & omnium meretur fumantium memoriæ mandari, sic expressit:

*Charmante pipe, ardente fourneau,
Qui purge d'humeurs mon cerveau,*

Et

*Et mon esprit d'inquietude ,
 Tabac , dont mon ame est ravy ,
 Lorsque je te vois perdre en l'air ,
 Aussi promptement qu'un éclair ,
 Je vois l'image de ma vie.
 Je remets dans mon souvenir
 Ce qu'un jour je dois devenir ,
 N'étant qu'un cendre animée.
 Et tout confus je n'apperçois
 Que je ne passe aussi vit , que toi.*

Quod sic idiomate nostro reddimus. Illecebrosa fistula , fornacula ardens , quæ humiditate cerebrum & mentem liberas inquietudine , Tabacum animi mei prædo , quando te video evanescere in auras , & quidem subito instar fulguris , conspicio vitæ meæ imaginem , reducens memoriæ id , quod futurus sum aliquando ; nempe existens nil aliud , quàm cinis animatus. Sed totus confusus non comprehendo quare non æquè citò ac tu dispaream. Verùm quorsum me rapiunt fumi ? Certè cessandum hic , ne extra sphæram abripiant.

Ad imit.
 Mart. l. 4.
 Epigr. 50.

*Obe jam satis est obe libelle ,
 Jam nasus satis est fricatus à te ,
 Tu procedere adhuc ad ora quæris ,
 Nec*

*Nec summa potes in scheda teneri?
Sic , tanquam tibi res peracta non
sit,
Quæ primâ quoque paginâ peracta
est.
Jam nasus queritur , malèque grun-
nit,
Jam Virgo , juvenes , Virique di-
cunt,
Ohe jam satis est ohe libelle.*

F I N I S.

APPENDIX.

Visum est ex re esse, hic subungere brevem verborum obscuriorum & terminorum maximè Medicorum in Dissertatione de Picâ Nasi passim occurrentium ordine Alphabetico digestam Explicationem in gratiam Lectoris minus periti; ut ad Lexico-graphos (fortè semper & ubique in promptu non existentes) confugere non sit necessum.

Studio H. G.

A*Bolla.* Vestis erat olim Senatoria à bullis sic dicta quia undique bullata. Notat etiam chlamydem seu togam militarem. Homines igitur Majoris abollæ sunt præcipuæ conditionis, quibus licitum est tali veste indui.

Alcohol. Alcool. Vox origine Arabica, est pulvis rei cujuscunque maximè subtilis & ferè inpalpabilis. Vocabulum in foro Medico frequenter usurpatum.

Alembicus seu *Alembicum* est instrumentum chymicum quod cucurbitis & vesicis destillatoriis superimponitur.

Anthera & Autherum significat summitates & cacuminula in florum medietate Capillamentis incumbentia ab ἀνθή flos. fit ad has à Clarissimo Authore allusio.

Aporrhæa. Sunt effluvia Sulphurea & vaporosa per corporis poros & spiracula cætera exhalantia, ab ἀπορρέω defluo.

Archeus. Helmontii terminus, est aura vitalis

A P P E N D I X.

talis feminum & vitæ Directrix. h. e. Spiritus quidam subtilissimus, invisibilis, feminalis. Productor & sustentator omnium rerum, supremus sanitatis & morborum Author. Clariùs. Archeus in homine nihil aliud est quam portio sanguinis subtilissima quam spiritum vitalem vocant, qui in corde æquè ac cerebro volatilizatus motu suo omnes functiones in Oeconomîâ Animalî occurrentes promovet. Aliis Microcosmeter.

Arthritis. Sive morbus Articularis. Est dolor circa Articulos ab effervescentiâ Acidi & Alkali, quæ in succis cicrà articulos subsistentibus abundant; unde nervi, tendines, Ligamenta, periostea corrugantur dolorique miserrimo cruciantur. Diversa pro diverso corporis situ sortitur nomina.

Aspera Arteria. Est fistula oblonga ex cartilaginibus variis & membranis constans, quæ à gutture sive faucium imo incipiens gulæque incumbens inque pulmones descendens per totas eorum compages ramificatione multiplici dispergitur. *Blancard.*

Asthma. Est respiratio difficilis parva & crebra cum stertore & sibilo.

Atonia. Est languor, infirmitas & remissio virium ex α priv. & τείνω tendo.

Aurigo. Idem quod icterus vide icter.

Blas. Helmontio denotat vim motûs Archei id est spirituum vitanimalium in homine ut & motum astrorum tam alterativum quam Localem. Talis po-

A P P E N D I X.

testas etiam Utero adscribitur. Blas Uteri igitur est motus ejus irregularis & impetuofus variarum in corpore muliebri turbarum Author.

Bulimia. Est fames nimium acuta, sæpe inducens Lypothymias seu animi deliquia.

Capnophilus. Venit à καπνος *Gryzekouw*, *duivekervel.* & φιλίω Amo. Author utitur pro Tabaco.

Carcinoma. Est Tumor in glandulis productus inflar cancri Serpens. ex καρκινος cancer & νεμο depasco,

Catarrhus. Veteribus dicitur humorum à capite ad subjectas partes ut nares, os, pulmones &c. defluxus. Catarrhi tamen non dantur nam à capite nihil fluit, ad illas partes: Sed glandulæ narium & quæ circa oris partes sunt, sæpe obstruuntur & hinc illæ lacrymæ. Vide *Blancardi.* Lex. Ex κατω deorsum & πεω fluo.

Catharticum. Est medicamentum purgans.

Cephalalgia. Idem quod Capitis dolor ex κεφαλή caput & ἀλγίω. doleo.

Cicuta. *Scheerling*, *Dullekervel.* *Pypkruid.* Hoc nomine Tabacum petit Author Clar.

Clinicus. Est Medicus qui Diætâ curat.

Coryza. Sive gravedo est succorum nostris corporis ab externo frigore, inspissatio unde ex glandulis os & nares investientibus liquoris acris & falsi defluxus.

Crena. Sectionem seu fissuram dicit. Hoc loco significat eam quæ est in Calamo scriptorio.

Crispa-

A P P E N D I X.

Crispationes. Sunt fibrillarum nervosarum motus oscillatorii, originale verbum est Crispo *krullen*.

Cynodes Orexis. Est appetentia canina quâ homines continuò esuriunt & indefinenter oblata quævis edulia devorant sæpe ad vomitum usque.

Diaphragma. Est Sepimentum musculosum Thoracem ab abdomine distinguens.

Disorexia. Appetitus prostratio.

Ductus Lacrymales. Sunt qui omnem Lympham qua oculi irrigantur, suscipiunt & per narium ossa incedentes sese in nares exonerant.

Dura Mater. Est membrana quæ cranio intus in quibusdum locis firmiter adhæret, cerebrumque & cerebellum mediate obducit; quatuor habet sinus, qui vicem venarum sustinent & inter cerebrum & cerebellum simul conveniunt.

Dura Meninx. Idem quod Dura Mater.

Encaustum. Est color Metallico-mineralis quo aurifabri elegantissimè pingunt & sua opera aurea argenteaque exornant.

Encephalum. Est quodcunque cranii mœnis concluditur, ut cerebrum, cerebellum, medulla oblongata &c. ab in & κεφαλή caput.

Enchiresis. Est prompta & expedita circa res secandas actio.

Enema. Idem quod *Clyster*. Ibidis Ægyptiæ inventum ab ἐνιemi inmitto.

Epicresis. Est morbi dijudicatio.

Ephemeris Diarium est sive codex in quem Medici Historias, observationes, &

A P P E N D I X.

experientias suas quotidianas referunt.
 Hoc Tract. designat libros editos observ.
 Medicarum quales sunt E. G. Epheme-
 rides Leopoldinæ, quas in hac differt,
 sæpius allegat Author.

Fibrillæ. Sunt minutissima stamina ex qui-
 bus fibræ constant. *Veseltjes.*

Hæmopthoe. Est sanguinis per sputa è
 pulmonibus rejectio.

Herba Anticyra. Anticyra est insula prope fi-
 num Nigreponti famosa per Elleborum
 (*nieswortel*) qui ibidem crescit.

Hygæia. Ab *υγιαινω*. Sanitas est in partium
 fluidarum debitâ circulatione & solidarum
 exquisita conformatione radicata.

Hypochondriacus affectus est passio mere
 convulsiva & flatuosa ab humorum Bi-
 liosi & Pituitosi vitiatorum efferves-
 centia, eâ præsertim parte in quam fit bi-
 lis & succi pancreatici effusio excita-
 tâ, ortum ducens. Ex *ὑπὸ* sub & *χονδα*
 Cartilago.

Iatrica. i. e. Medicina.

Icterus. Est cutis in flavedinem mutatio.

Isthmus. Est ea pars, quæ inter os & gu-
 lam seu guttur in modum isthmi inter-
 jacet.

Larynx. Guttur. Græcis *λάρυγξ* propriè
 est caput & ostium asperæ arteriæ.

Lipothymia. Deliquium animi ex *λείπω* de-
 ficio & *θυμῆς* animus.

Machaona Machaon! Aesculapij filius, fa-
 mosus fuit Medicus, ab hoc verbo dedu-
 citur Machaona res Medicinalis.

Marasmus. Est summus Tabidis seu Atro-
 phiæ gradus.

Me-

A P P E N D I X.

Metastasis. est morbi demigratio ab una parte in aliam.

Narcoticum. Est Medicamentum stuporem inducens & dolorem sistens.

Nervus acusticus. i. e. Auditorius.

Nervus opticus. i. e. Visorius.

Nicotiana. Est Herba Tabacum à Nicotio Regis Galliarum in Lusitaniam olim Legato sic appellata, utpote qui primus illud ante ignotum Galliis importavit & Reginae obtulit undè & *l'Herbe de la Reine Mere* dictum est.

Nyctemerum. Est tempus denotans spatium 24 horarum ex νύξ nox & ἡμέρα. dies.

Os Ethmoides. five *Os cribrosum* est os cribriforme supra Nasum internum, foraminibus (pro vasorum transitu) plurimis pervium. Ab ὀσμήδς cribrum & εἰδος forma. ita *Blancardi. Lex.*

Oesophagus. Est fistula membranacea à faucibus Stomachum tendens quâ cibus in ore masticatus & salivâ mixtus ad ventriculum transit.

Orexis. Idem est quod fames.

Ostracodermis. Sub iis indicantur Marina quæ pelle Crustaceâ aut testaceâ teguntur, ut & varia raræ elegantiae conchyliæ conchæ Margaritiferae, Testudines &c.

Ozæna. Est ulceratio interioris naris, tetrum odorem spirans ab ὀζω olfacio.

Panacea. Est Medicamentum universale, omnes morbos indifferenter curans ex πᾶν omne & ἀνεομαι, fano.

Pathemata. Sunt animi motus ceu affectus quorum debitum & prudens regi-

A P P E N D I X.

men ad conservationem sanitatis plurimum confert à Græco *παχω* passio.

Petipeta. Est nomen fictum Authoris. à *Petum*, stercus, sordes quo verbo *Tabacum* impetit & verbo *Peto*. id e. *Tabacicupidus* *Tabaci* appetitor.

Petiposcius. Idem à *petum* & *posco*.

Petophylus. à Verbo *petum* & *φιλέω* amo. Sordidi *Tabaci* appetitor.

Petogerula. *Petum* gerentes.

Petophylacium. *Tabaci* pixis, *Tabacicar-*
cerculus.

Pharynx. Est superior pars *Oesophagi*, à *φάγω* comedo, deglutio. Latinis & *Fauces* & *frumen* Donato.

Philocapni. Amatores fumi.

Phlegmagogum. Est Medicamentum purgans putuitam, ex *φλεγμα*. *Lituita* & *αγω* duco.

Phrenitis. Est insania febricitantium five delirium cum febre continuâ & sæpe cum furore.

Pia Mater. Est membrana tenuis quæ cerebrum & cerebellum immediatè vestit vasculis sanguineis quam uberrimè perfusa, nè Spiritus animales à cerebro cerebelloque geniti avolent, apta nata.

Pica. Est appetitus Ventriculi depravatus quo quis magno rerum absurdarum desiderio tenetur. Hanc ad Nasum applicat Author, cujus rationem latius deducit pag. 1.

Picantis i. e. *Picâ* seu appetitu ejusmodi spurio & inordinato laborantis.

Polypus. Est tumor in cavitate narium excrefcens,

Pty-

A P P E N D I X.

Ptyalismus. Est nimia salivæ ex ore secretio
à στυα.

Primum sensorium. Est sensus communis sedes pro quo habita est pars illa in cerebro ubi non tantum sensuum externorum sed & partium & viscerum motus ultimo terminantur, quod ad initium Medullæ oblongatæ fieri credunt Willesii Affectæ, alii vero moderni ipsam mentem statuunt Sensorium commune, quatenus corpori unita ab omnium sensuum externorum organis afficitur atque iterum spiritus versus membra determinat! Ut fusè probat Excel. Barthol. de' Moor in Patholog. cerebr. c. 13. cujus quoque sententiæ clarissim. Author suffragari videtur.

Processus Papillares. Sunt extremitates nervorum olfactoriorum quæ mucosos humores, per fibras os cribriforme perforantes in narium cavernas & palatum deducunt. ita Blancard.

Ptarmica. Sunt Medicamenta propter acrimoniam suam nares vellicantia & sternutationem cientia.

Punctum Lacrymale. Est foramen ossi nasi insculptum per quod Lacrymarum materia ad nares transit.

Pylorus five Janitor est dextrum ventriculi orificium cibis expellendis aptum.

Ratafia. Est liquor confortativus ex diversis aromatibus compositus.

Rheuma. Est humoris è naribus in subjectas partes fluxio ut in Coryzâ contingit, à ῥέω fluo.

Rheumatismus est dolor vagus ubique ferè
ap-

A P P E N D I X.

apparens in corpore sæpe febriculam, tumorem, phlogosin &c comitem habens. ita Cl. Blancard.

Skeleton. Est ossium totius corporis compages arida arte Anatomica articulis suis conjuncta ab *επίλλα* arefacio. Idem.

Symptoma. Est Phænomenon concomitans læsionem texturæ partium cum fluidarum tum solidarum sive est accidens aut affectus præter naturam ipsum morbum ut umbra corpus concomitans aut consequens.

Tabacophilus. Tabaci-amator.

Tabacamafius. Idem.

Tabacipica. Tabaci appetitus depravatus.

Tabacorexus. Tabaci fames.

Tabatiera Tabatiercula. Est fictum à Gallico *Tabatier* Tabaci pixis.

Thymiama. Idem est quod suffitus. Et hoc loco quascunque notat species odoriferas quas pro excitando grato suffitu mittit Arabia.

Turunda. Est Linteum concerptum, quod unguento illitum Ulceribus imponitur. Bel. *een wieke* hujus allusione utitur Author Clar.

Verna. Mancipium est & Servus ad Triremes damnatus. Diminutivum est vernula.

Zibetum, Est liquor pinguis felis Zibethicæ vulgo *Civet*.

ERRATA TYPOGRAPHICA.

in Ep. Ded. p. 2. *lin.* 18. *lege* quidem. *lin*
 præloquio. p. 5. *l.* 21. *l.* monui. p. 2. *lin.* 6. *lege*
 currulis. p. 6. *lin.* 3. *l.* moralem. p. 8. *l.* 4. *l.*
 educeretur *lin.* 26. *l.* fic. p. 12. *l.* 21. cinna-
 mum. p. 13. *l.* 11. *l.* personæ. p. 14. *l.* 7. delea-
 tur & *l.* 13. *l.* ciniflonum. *lin.* *pen.* *l.* extiterant.
 p. 15. *l.* 21. *l.* fascēs. p. 16. *l.* 9. *leg.* optare. *l.* 27.
l. fit. p. 17. *l.* 11. *l.* ne mirere. p. 18. *l.* 9. *ca.*
lege & *l.* 22. *l.* variatur. p. 21. *l.* 15. *l.* area. p. 23.
l. 21. & *leg.* ex. p. 24. *l.* 7. *l.* ciniflones. p. 26.
lin. *pen.* quo *leg.* quæ p. 27. *l.* 24. *l.* fascēs. p. 30.
l. 24. *l.* aucupanti. p. 31. *l.* 16. *l.* fellam p. 34. *l.*
 22. *l.* Nicotianam. *l.* 25. moram *l.* noxam. p. 35.
l. 7. *l.* Phantafius p. 36. *l.* 22. *lege.* ridentis. *l.* 39.
l. abufui. p. 38. *l.* 4. *l.* prophylacticum *l.* 20. *l.*
 comptula. *ib.* *l.* Aminthe. p. 42. *l.* 11. & *l.* es.
 p. 43. *l.* 6. *l.* nequit p. 44. *l.* 20. *l.* foliis. p. 47. *l.* 7.
leg. Magneni p. 54. *l.* 25. *l.* deftinatis. *l.* 26. *l.*
 fint. p. 56. *l.* 2. *l.* balbâ. p. 62. *l.* 4. *l.* fint Pe-
 tophtylacia. p. 69. *l.* 8. *leg.* diffectione. p. 71. *l.* 4.
leg. aporrhœæ. *ib.* *lin.* 27. *l.* cuniculo p. 73. *lin.*
 4. *l.* Petrus & *lin.* 13. *l.* Fabritius. p. 74. *lin.*
 20. *l.* Rhodio. p. 76. *lin.* *pen.* *l.* Zwingerus. p. 77.
lin. 9. fit *leg.* fic. p. 78. *l.* 5. *l.* graveolentes ha-
 litus p. 29. *l.* 5. adde. fed & narium resonantia
 libera eft fubfidio. ita &c. p. 116. *lin.* 23. *dele*
 non. p. 83. *l.* 10. *l.* obduétus. p. 86. *l.* 6. *l.* Rol-
 finius. p. 88. *l.* 8. *l.* prælegebam. p. 39. *l.* 26. *l.*
 occaluit p. 94. *l.* 18. *l.* §. vi. *ibid.* *l.* 25. *l.* nauſi.
 p. 96. *l.* 20. *l.* emiffiffe. p. 120. *l.* 4. *l.* Petophy-
 lacio. p. 123. *l.* 22. *l.* imbecillis. p. 126. *l.* 13. *l.*
 ore. 16. in marg. *l.* Tract.

Ut nemo ſic nec liber ſine vitiis naſcitur.

QUÆDAM PRÆCLARA OPERA;

Apud BIBLIOPLAM.

JOANNEM OOSTERWYK.

Impressa & vili pretio comparanda.

JAn. Gruteri corpus inscriptionum ex
recensione Gr. Grævii. 4. vol. in fol.
char. maj.

S. Pitisci Lexicon antiquitatum Romani.
Fol. 2. vol. char. maj.

S. Chauvini Lexicon Philosophicum. in
fol. cum fig. edit. ul.

M. Alting. Notitia Germaniæ antiquæ.
fol. 2. vol. cum. fig.

C. Vitringæ Commentarius in Jesaiam.
fol.

G. J. Vossii opera omnia. fol. 2. vol.

Surenhusi Miscgna. fol. 6. vol.

Cluverii Geographia. cum XLVI. Tab.
Geogr. & notis J. Bunonis, Hekelii &
Reiskii. ed. ult. in 4.

J. Tolli Epistolæ Itinerariæ. 4. cum fig.
edit. 2. vol.

Biblia Græca ex vers. LXX. & interpret.
L. Bos. 4.

M. Brouerii de Nyedeck, Icti de adora-
tionibus populorum veterum ac recent.
cum numismat. ac marm.

T. Belli Romanorum antiquitates cum fig.

J. Broukhufii Poemata. 4.

L. Velthufii opera omnia 4. 2. vol.

Et alia omnis generis Linguae & facultatis
præclarissima opera.

1716

3

Universi-
tate de
Fica Nas
Amstelodam
1716

